

187160

AKOS VITÉZ

ÚTJA

KORDA · R · T · KIADÁSA

ÁKOS VITÉZ ÚTJA

TÖRTÉNELMI REGÉNY AZ IFJÚSÁG SZÁMÁRA

IRTA:
GEREBEN LÁSZLÓ

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

BUDAPEST, 1943
KORDA R. T. KIADÁSA

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Budapest, VIII., Csepreghy-u. 2.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

melyben Bugátfia Ákos kiérdeklődik az aransarkantyút.

Az erdő szélén megzörren egy bokor. Barnabórú kar nyúlik ki a sűrűből és széttolja a lombokat. Aztán egy ember feje búvik elő. Apró szeme ravaszul pislog, amint körültekint; csontos arca mosolyra húzódik.

Kilép az ágak közül, kantárszáron vezeti maga után lovát. Tenyerét szeme fölé ernyőzve, megegyeszer körül néz.

Előtte tágas mezőség, szélén a Lajta-folyó, túlra ismét csalitokkal szagattott rétek.

A lovas megleégedett a szemlével. Halkan füttyent. Ismét zörren a bozót és másik harcos vezeti elő lovát. Külsőre olyan, mint a társa. Ritkás szakálla rövid, annál hosszabb hegyesre pödört, vékony bajusza.

Sorra követik a többiek. Fejükön tollas borsisak; mellükön, hátukon cserzetlen bőrpáncél; lábukon egyetlen csizma, mely fölé széles, ráncos gylcsbugyogó omlik. Oldalukon kard, vállukon keresztbevetett íj és nyíllal telt puzdra, kezükben kurta lándzsa, ennek végén patyolat záclócska leng.

— Semmi?

— Semmi!

Mindnyáján lóra ülnek. Egyrésztük az erdő szélén húzódik meg, a többiek a folyóhoz ügetnek. A vitézek a nyereg kápája mellé szúrják lándzsájukat, lekapják vállukról az íjat és nyilat tesznek idegére. Lövésre készen szemlélődnek.

A lovak bemártják orrukat a vízbe, kavarják, prűszkölnek.

A derengés tünedezőben van. A fűszálakon csillognak a harmatcseppek, a nyári erdő fái közt feltrilláznak az énekes madarak.

— Rajta!...

A lovak belegázolnak a folyóba. Csobogva ügetnek, majd meglassúdik járásuk, amint mélyebbre érnek. Óvatosan lépkednek. A nyári hévség elsekélyesítette a Lajtát, de középen néhány lépésnyit mégis úszniok kell. Aztán mind gyorsabb iramban igyekeznek kifelé, a túlsó partra.

A szárazon a paripák lerázzák magukról a vizet, majd sarkantyúnyomásra felszökkennek és vágatva iramodnak a messzinek...

Hajnal. Szép, piros hajnal. Közeledik a nap, hogy világosságával beragyogja a zöldülő földeket.

Mindezt a szépséget azonban már nem látja az a két bajor, aki a fűben hever. Pedig arccal az ég felé fordulnak. Egész testüket vaspáncél fedi. Csak a nyakuknál van kis, szabad rés. Onnan azonban most nyilvesszők tolla mered kifelé. Nem látják megelevenedni túlhan az erdő lombjait és nem látják, hogyan kanyarog át a szürkevizű Lajta gázlóján ezernyi ezer harcos.

Jönnek sűrű rendben. Hetvenezer ember, hetvenezer ló. Mégis olyan csöndben lépegetnek, hogy legfeljebb egy-egy rakoncátlankodó ló jókedvű nyerítése hirdeti érkezésüket.

A könnyű fegyverzetű besenyők és székelyek elől haladnak. Kétfelé kanyarodnak, törzsenként, székenként sorakozva. Mögöttük a megyei várnépek, ezek közt a derékhad: a királyi dandár. Fényes sisakú, vasbaöltözött vitézek. Fölöttük lebeg a magyar címeres királyi zászló.

A dandár élén ketten lovagolnak. Vékonyka vitéz az egyik. Szénfekete paripán ül. Nyakától talpáig sodronypáncél takarja, vállán bíborszínű köpenyeg. Sisakját abroncskorona köríti. Keskeny, üde arca alig tizenhét esztendősi fiúra vall. II. Géza ő, a magyarok királya. Kipirultan, izgatottan fürkészköröskörbe. Nézi a komor, hallgatag férhiadat. Mindez ujság számára, hiszen ma öltött először páncélt és a reggeli szentmisén kötötték fel rá a lovagi sarkantyúkat. Most indul első csatájába.

Mellette fényes pikkelypáncélban hatalmas termetű úr lovagol. Sisakján fehér a toll, végig fehér a palástja.

Fehér a paripája is. A sok fehérség közül széles, barna arc, vastag fekete bajusz sötétlik elő. Megfontolt, erélyes embernek látszik. Belus bán, a király nagybátyja és gyámja. Mikor a Lajtán túlra érnek, az iménti portyák várják a vezéreket. Köszöntés jeléül leeresztik kivont kardjukat.

— Mi hír, Guncel? — kérdi Belus bán vezetőjüket.

— Sátrában ül a német — feleli amaz.

— Nem várnak?

— Nem. Portyáikat elnémítottuk.

— Sokan vannak? — érdeklődik Belus.

— Elegen. De csak osztrák meg bajor zászlókat láttam. A szászok még nem jöttek meg — feleli elégedett ábrázattal Guncel.

Belus a székely előhadhoz robog. Kiválaszt és elküld jobbfelé vagy ötezer embert. Aztán ugyanígy intézkedik a baloldal iránt a besenyőknél.

— Széles körben kerüljétek meg az ellenséget. Gyűjtögetek fel mögöttük mindent. De ha prédálásnál rajtatok ütnek és megszorítanak, vissza se jertek többet! Mert jobb ott vesznetek, mintsem én üttessem le a fejetekeket! — pattog a bán.

A könnyű lovasok jókedvűen nyargalnak el erre-arra.

A többi sereg harci rendbe áll. Elöl a könnyű székely és besenyő íjászok. Mögöttük a király vezérletével a várnépek és a nemesek tarka fegyverzetű hada. Tartaléklul Belus bán hoz tizenkétezer harcost.

Lassú ügetéssel halad előre a tiz- és tízezernyi vitéz. Az ellenség csodálatosképen még mindig nem sejtí a közelgő veszedelmet. Másfelé irányozzák figyelmüket.

Félóra múlva innen is, onnan is füstoszlopok gomolyognak az égre. A túlsó táborban megszólalnak a trombiták. Idáig hallatszik harsogásuk. A nap már magasra hágott az égen és teljes pompájában bontakozik ki az elfüstölt, üde nyári reggel. Az osztrák csak ekkor veszi észre, hogy nem a székely és besenyő portyák az ellenség. Támadásukra ezek nyomban visszairamodnak és

Henrik herceg most végre meglátja a csalitok közül kibomló zászlókat, meghallja a lópaták tompa dübörgését.

Ideje sincs hadirendbe állítani népét. Csak úgy, ahogyan lóra kapnak, összetömörülnek és vágtnak az ellenség elé. Nehéz lovaikon csörömpöl a sok vas. Valóságos vastornyokként közelítenek előreszegzett lándzsáikkal.

Az első rend nyilzáporral fogadja a támadókat. Ahol behatolt a páncél közé a hegyes, fűrge nyílvesző, nehéz csörrenéssel hull a földre lovas vagy ló. A többiek megkerülik az elesetteket és betörnek a magyarok soraiba.

— Heil Babenberg, alleweill! — rivallnak a vasasok. Nevetve, szitkozódva rontanak a besenyőkre, széke-lyekre. Könnyű páncélú, kurta lándzsájú katona hogyan állhatna ellen ilyen vastornyoknak?!...

Mire hosszú lándzsájával hozzájuk ér a vasas, már szétszökkennek előre.

A könnyű lovasok azonban megfeledkeznek arról, hogy nem egyedül állják a csatát. Bajos ott megfutni, aztán visszafordulással cselt vetni, a nehézkes, mindjárt megfáradt ellenségnek, ahol hátrább más fegyverzetű hadinép áll. Nekirohannak a mögöttük sorakozó csapatoknak, ezek meggabalyodnak, azt hiszik, vége a világnak. Szaladásnak indulnak együtt az előhaddal.

Diadalüvöltéssel robognak utánuk a vasasok. Akkora port vernek fel, hogy csak a szemben megharsanó szarukürtök túlkölésére veszik észre, hogy belerohantak a fal-ként megálló királyi dandár lándzsáiba.

Belus bán tartalék-dandára is előrenyomul és harcba keveredik.

— Hujrá! Hujrá! — Kyrie eleison!

Most kezdődik az igazi csatazaj. Ordítózás, sikoltozás. Konganak a pajzsok, pattognak a sisakok.

Percek alatt zajlik le mindez. Géza király egyszeribe azon veszi észre magát, hogy benne van a gabalyodás közepében. Három vagy négy lovas tör feléje. Szerencsére a porban nem látják meg sisakján a koronát.

Elszoruló szívvel emeli fel kardját. Erős ütést érez, mely majdnem kiteszítja nyergéből. A lándzsa nem találta

el a pajzs közepét. Feljebb érte és elcsúszott rajta. A király válla fölött nyúlik át a kőrisfanyél. Géza lova és a támadó paripája egymásba ütköznek. A két vitéz ledobja lándzsáját és kardot ránt. A bajor lova hirtelen felágaskodik és ezzel megakadályozza gazdáját, hogy lecsapjon fiatal ellenfelére.

De hol a másik támadó? Hiszen az imént ketten törték Gézára. Annak lándzsáját másik lándzsa keresztezte és kitérítette útjából. A király félszemmel látja, hogy arra az ellenfélre most buzogánnyal tör fegyvernöke, Bugátfia Ákos. A vaskalap beszakad a buzogánycsapásra és a lovag leesik a lóról. Mire a király másik támadójának lova újra négylábra ereszkedik, már annak sincs lovas a hátán. Bugátfia kezében ellenben már nem buzogány van, hanem kard. A hegye véres.

Kár volt Henrik hercegnek oly nagyon elbíznia magát és kikacagnia a széthimlő előhadat. Azok az ördögi székelyek és besenyők újra összetömörültek és máris a német háta mögül hallik az ördögi huj-huj kiáltás.

Nem rivallja többé a vasas: Kyrie eleison! — hanem így kiáltoz:

— Meneküljön, aki tud!

Henrik herceg látja, hogy vége mindennek. Kísérőit maga köré kurjantja. Szorosán egymasmellé állnak. Megfújják a trombitákat és fáradt lovaikat ügetésre ösztökélve, átcsörtetnek a magyarok gyűrűjén. Meg se állnak, míg a Fischa-folyón túlra nem érnek.

Mögöttük hétezer bajtársuk hever a téren.

Elül a por. Kibontakozik a csatatér képe. Szétszórtan menekülnek az osztrákok, bajorok. Sarkukban vágatában is nyilazva, nagyokat kurjongatva a magyarok.

— Győztünk! Győztünk!...

A kis Géza király örömkialtással borul nagybátyja nyakába. Belus bán megöleli és közben fülébe tanácsokat súg. A király felemelkedik nyergében és kemény hangon parancsot ad a körüle állóknak:

— Torda és Csík széke üldözi az ellenséget! Opus és Bors zászlója a környéken portyáz. Kopulcs besenyői

begyűjtik a prédát. A többi sereg megüli az ellenséges tábornok!

Mialatt a hadnagyok a parancs teljesítésére nyargalnak, Géza körülnéz. Megpillantja Bugátfia Ákost. Mindkét kezét nyújtja feléje:

— Ákos, megmentetted az életemet! Hogyan háláljam ezt meg neked?...

— Öröm meghalni a királyért, még nagyobb öröm szolgálni őt! — feleli sisakját levéve az ifjú fegyvernök.

A király nagybátyjához fordul.

— Belus bácsi, — kérdi — jól beszéltem?

— Jól — feleli mosolyogva a nagyr. — Most azonban üsd lovaggá Bugátfia Ákost!

— Hiszen magam is csak ma lettem lovaggá — pironkodik Géza. — Idős, tekintélyes lovas illik ilyen szertartáshoz...

— Király vagy — feleli Belus bán.

Géza ismét felemelkedik nyergében és így szól a körülállókhoz:

— Bugátfia Ákos fegyvernököm megmentette az életemet. Vitézsége kiérdemelt jutalmául lovaggá avatom!

— Éljen! — riadnak rá a hadnagyok, ispánok.

Karcsú, barna ifjú Bugátfia Ákos. Hamvas arcán még a nemrég elhagyott gyermekkor üdesége virul.

Előlép az udvari pap. Éppen olyan fegyveres vitéz, mint a többi, csak sodronyinge fölött, a nyakában függő kereszt mutatja tisztességét.

Mindnyájan leszállnak lovukról. Ákos letérdel a pap elé és fogadja áldását. Aztán Belus bán a fejére teszi saját sisakját, oldalára övezi a királyi kardját. Rézsarkantyúi helyébe, lovagi jelvényül, aransarkantyút szíjaznak csizmájára.

Most Bugátfia Ákos a király elé térdel.

Kivont kard van Géza kezében, így szól:

— Ismered-e a lovagság törvényét?

— Ismerem — feleli Bugátfia.

— Légy jámbor, légy vitéz, légy hű! Védelmezd az

elnyomottakat, az özvegyeket és árvákat. Harcolj az igazságért!

— Fogadom!

— Úgy segéljen Isten!

— Isten úgy segéljen! — esküszik Akos.

Most a király a kard lapjával háromszor az új lovag bátára üt és ünnepélyes hangon mondja:

— Istennek, Szent Mihálynak és Szent Györgynek nevében lovaggá ütlek. Ezek voltak az utolsó ütések, amelyeket életedben eltűrhetnél. Ha ezentúl bárki megsért szóval vagy tettel: vérrel kell lemosnod a gyalázatot!

Az új lovag felállt és megköszönte felavattatását. Mindnyájan kezet szorítottak vele és szerencsét kívántak életére. — Aztán mint pajkos gyerekek a karácsonyfa alá, úgy csörtettek a vitézek az elhagyott tábor felé. Várta őket a dús ragadmány.

Igy intette rendre a magyar király a szomszédot az Úr 1145. esztendejében. Így állott bosszút, amiért Henrik herceg a magyar trónra törő Boricsnak segítséget adva, kis időre megszállotta Pozsony várát. Futva futott most Borics és vele ármányos szövetségesei.

**amelyben megismerkedünk Péter préposttal és
párizsi diáktársaival.**

Párizsban vagyunk, a francia király fővárosában.

Szent Genovéva klostromának kapujánál zsiibongva áramlik a diáksereg.

— Nem holmi nebulókra kell gondolnunk, nem is ifjú egyetemi hallgatókra, akik nagy fáradsággal adják meg bajuszkájuk látszatát. A régi párizsi diákok közt az övig érő szakáll se ritkaság.

Giraldus Puella mester leckéjéről jönnek.

A tarka csoportok közt együtt ballag három diák. Könyv a hónuk alatt. Márpedig akinek könyve van, csak módos ember lehet!

— Discipulus Parisiensis divis scientia, pauper autem libris! — Könyvre szegény a párizsi diák, de gazdag a tudománya! A papír elvész, a tudomány megmarad!

Csúfolódva kiáltja rájuk egy rongyos diák. Mert a papok, szerzetesek, jegyzők, nemesek és gazdag polgárfiak diáknépe közt hemzsegek a szegény ágrólszakadtak.

Az irigykedő diák röhögve várja, hogy módosabb, idősebb társai álljanak elébe a kötekedésnek. Szeretné megtépázni ruhájukat.

De azok ügyet se vetnek rá. Csendesesen beszélgetnek.

— Ó Párizs, tudomány forrása! — áradozik Bánffy Lukács. Hármuk közül a legfiatalabb. Ortus de Hungaria — vagyis Magyarországról származik.

A mellette haladó papi ember magas termetű, szélesvállú. Kámzsája hátára csüng s így látni engedi fekete haját, amelyben már ezüstsálak csillognak. Széles, barna képe borotvált; szájától kétfelől erélyes ráncok húzódnak.

— Igen, — mondotta — Párizs a tudás forrása. De a világi gyönyörűségeké is, amelyek eltérítik az égi útról a tapasztalatlan ifjakat!

— Ne zsörtölődj, Péter prépost, te is voltál fiatal! — dorgálja a harmadik társuk. Előkelő ruházatú férfi. Mozgása inkább lovagra, mint papra vall: Odo de Deogilo apát. Francia.

— Hogyne zsörtölődnék — feleli komolyan a Péter prépostnak nevezett pap, miközben hosszú léptekkel méri az utat. — Vajjon nem vezette-e Párizs a romlás ösvényére Mapes Gualter barátunkat? Eliszákosodott, valószínű korcsmavirág!

— Az angoloknak általában széles torkuk van, nemcsak Mapes Gualternek — mosolyog Odo apát. És halkán dúdolni kezdi Gualternek, a diákköltőnek tavaszi dalát:

Anni juvenus discolor,
pubescit in rosetis,
ver floridum smaragdinis
virescit in viretis...

Péter megbotránkozva néz társára.

Mapes Gualter konyhalatinsággal írott nótáit széthordták már a kóbor diákok egész Európába. A szegény angol diáknak azonban vajmi kevés haszna volt ebből. Legfeljebb annyi, hogy az angol diákok egyesülete elvállalta a pénztelen költő mestervizsgájának és mesterszakomájának költségeit. Erre meg éppenséggel nyugodtan korcsmázott tovább Mapes. Aligha lesz belőle magister; korcsmacégér marad világéletében.

— Mi bánt ma, Péter bácsi? — kérdezte ismét Lukács.

— Bethlen diákra gondolok. Nem tér már haza, hogy a tudomány világosságát terjessze Magyarországon. Napok óta vívódik a halállal. Ezt is a párizsi levegő tette — dörmög a prépost.

— Látogassuk meg! — indítványozta jószívűen Lukács.

Leértek a Genovéa-kolostor dombjáról; befordultak egy apró házacskákkal szegélyezett, szűk utcába. Bethlen diák szállására igyekeztek.

A ház kapujában gazdasszonyával találkoznak. Fekete kendő a fején, kötőjével törülgeti vörösre sírt szemét.

— Bethlen diákhöz jöttünk — jelenti be mély hangon Péter.

— Jaj, ahhoz már hiába jönnek — szipog az asszony. — Félórája halt meg szegény!

A három diák keresztet vetett.

— Felmegyünk imádkozni — mondja a prépost.

Társai meghatottan bólintanak.

— Mehetnek is a tisztelendő urak — feleli a gazdasszony elfulladó hangon. — Hűsz éve adok szállást diákoknak, de ilyen rendes embert még nem láttam. Nem maradt ez adósa kereszténynek; de még zsidónak sem...

A diákok elmosolyodtak erre a dicséretre. Aztán felmentek a padlásszobába, hogy ájtatoskodjanak és búcsút vegyenek barátjuk földi maradványaitól.

Mire visszatértek a városba, rájuk borult az est. Módos polgárok jártak Párizs utcáin, övükre kötve pénzeszacskójuk; mögöttük szolgák emelték az olajmécsset, hogy biztonságosan jár hassanak a város kátyui között.

A Szajna vize fölött lilás ködök úsztak. Mellette emelkedtek az égre a Notre Dame székesegyházának csodálatos kőcsipkéekkel ékes tornyai. Itt-ott még állványok meredeztek falánál. Az építkezés befejezéshez közeledett.

Az öreg diákok szűk sikátoron haladtak keresztül. Egy korcsmából dal harsogott. Megálltak és füleltek. Latinul szólt az ének: Mihi est propositum in taberna mori...

Az a sorsom, úgy bizony, hogy korcsmában haljak,
a kezemben gondúzó boroskupát tartsak!

Az égben az angyalkák majd ekképen zengenek:

Uramisten, irgalmazz e vidám korhelynek! —

Szöllőnedvtől hevített lelkem fényessége

mámorosan szálljon fel a csillagos égbe;

Korcsma padja, az Isten ezerszer megáldjon!

Hálnak való lottyos lé nékem sose ártson!

Ha burgundi boroktól eszem csengő-bongó,
beront hozzám s csodát tesz a dicső Apolló...

Vagabundus diákok, vándorló iparoslegények és más
akasztófavirágok mulattak a korcsmában. Vezérük —
lőcslábú, ráncosképű, vörös szemhéjú legény, kócos len-
haja az arcába lóg — a pad tetején állott, úgy tanította
be kompániáját az új nótára: Mapes Gualter diák, a csap-
székek költője...

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

melyben Szent Bernát keresztesháborút hirdet.

Péter prépost diákszobájában éjfélig égett a mécses. Szeme kivörösödött a rossz, libegő világítástól, három lúdtolla beletörött az írásba.

Nagy munkában volt Péter. Könyvet írt. A trójai háború históriáját. Tanítóinak elbeszélése után emlékezetből böngészte könyvbe a történetet; miképen rabolta el a trójai király fia a szép Helénát, miképen indultak Trója ellen bosszuló háborúra a görög fejedelmek.

Gesta, más néven história lesz a könyv; szépen szerkesztett elbeszélése az eseményeknek.

Világos reggel volt már, mikor felébredt. Mélyen elnyomta az álom a munka után, és az ébredő Péter pap bosszankodva állapította meg, hogy már nem olyan fiatalember, akinek meg ne kottyanna az ilyen rendetlen életmód. Nem is magától ébredt fel, hanem arra, hogy valaki zörgeti az ajtót.

— Mindjárt nyitom! — kiáltotta.

Kiugrott ágyából, magára öltötte csuháját és félrehúzta a reteszt.

Nicolas receptor lépett be. Tekintélyes papi ember. Ámbár francia és valamennyivel fiatalabb Péternél, jóbarátságban vannak. Nicolas mozgékony, érzelmes, hangos; Péter nehézkes, méltóságos, megfontolt beszédű. Vérmérsékletük különböző, ezért gyakran civódnak, de elválhatatlanok.

— Laudétur! — köszönt be Nicolas.

— In aeternam! — fogadja Péter. Szobájának egyetlen székét kínálja társának.

Míg Nicolas leül, Péter álomittas arccal tesz-vesz, járkál szobájában. Nem szól, hát a vendég se tartja illendőnek zavarni. A magyar előveszi a vízeskancsót, ki-

nyitja az ablakot és az utca, helyesebben a háztető kiugró része felett vizet önt a kezére. Megmossa arcát, kezét, száját. Aztán tíz körmével megfésülködik szépen.

Nicolas figyelmesen nézi. A mosdás nem szokás Párizsban, de a fésülködést jóval nagyobb gonddal végzik a francia urak.

A prépost kulacsot vesz kiládájából. Odanyújtja a franciának.

Jóféle diópálinka. Felmelegíti reggel az ember bel-sejét.

Nicolas óvatosan kóstolgatja. Nem ízlik neki a keserű ital.

Mikor Péter begombolta ruháját, visszaveszi a kulacsot és jót hörpönt belőle.

Az ablakból kenyeret és hideg sültet vesz elő. Falatozni kezd.

Most megindul a beszélgetés.

— Szerencsét kívánok neked — mondja a francia pap. — Királyod alaposan kiporolta a német bundáját...

Péter még nem tud erről. Fürge ember ez a Nicolas, mindig tele van ujsággal. Mindent tud, mindenről rögtön értesül. Él-hal a történetekért. A kételkedő természetű Péterben is ő keltette fel a históriák iránt való érdeklődést.

— Ha valaki ilyen szép deáksággal tud írni, írjon históriás könyvet! — mondogatta és addig biztatta magyar barátját, míg ez rászánta magát a trójai könyv megírására.

Nicolas elmondja, hogyan verte meg Vak Béla magyar király fia, Géza, az osztrák-bajor seregeket a Fischa-folyó mellett.

Péter örömeiben úgy hadonászik késével, mintha nem is sültet, hanem ellenséget akarna aprítani vele.

Aztán a francia összevonja szemöldökét és nagy komolyan megkérdi:

— Mennyire jutottál?

A prépost eléri, hogy a trójai könyvről van szó.

— Talán ma be is végzem — feleli evés közben.

— Már alig várom, hogy olvashassam — izgul a másik.

— Csak akkor mutatom, ha készen lesz — jegyzi meg nyomatékkal Péter.

Nicolas megszokta már barátja konoksággal párosult szégyenlősségét. Kis idő múlva mégis megkérdezi:

— Jó?

— Nagyon — feleli a magyar és bicskája nyelére tűz egy falatot, úgy nyújtja a franciának.

Az elhárítja:

— Nem a sültet gondolom. A könyvet!

Péter nem felel. Eszik. Ilyenkor nem szívesen beszél. Magyar szokás. Dehát mit is felelhetne erre a kérdésre? A francia szaporán szólni kezd:

— Azt gondoltam magamban, hogy milyen ügyes ember vagy te, Péter. Meg tudod írni a trójai históriát, pedig az olyan régen történt, talán igaz sem volt. Semmi részed benne, vagy legalább is nem több, mint bármelyikünknek, akik csak hallottunk, olvastunk róla... Bezzeg, mennyivel inkább megírhatnád a te nemzetednek, a magyarnak történetét!

Amiképen elregéled a régi görögök cselekedeteit, — folytatta a látogató — mennyivel érdekesebben mondhatnád el a magyarok tetteit, amelyeket Cyrus, Nagy Sándor és más nevezetes fejedelmek idejében véghezvittek. Miképen vándoroltak mostani hazájukba, hogy foglalták el és mi módon tartották meg annyi ellenséggel szemben... Hiszen mi, franciák, oly keveset tudunk rólatok, távollakó magyarokról!

Péter arca nem változott a francia beszéde alatt. Nagykomolyan evett. Komolyabban, mint máskor. A hús már elfogyott, de ő még mindig kapargatta késével a csontot. Aztán sarokba dobta. Lenyelte a maradék kenyérgyürkét és mire ezzel is végzett, megszületett lelkében a nagy elhatározás. Rábólintott Nicolas szavára:

— Meglesz! — mondotta.

Nicolas örvendezve ugrott fel.

— Megírod? — kérdezte.

— Meg.

— Igérd meg! Azt is ígérd, hogy nekem írod és nekem adod a könyvet. Ha elszakadnánk egymástól, akárhol is utánam küldöd!...

Péter megtörölte kezét, aztán Nicolas felé nyujtotta. Parolával pecsételték meg az ígéretet.

— Tudod már, hogyan fogod megírni? — kérdezte sugárzó arccal Nicolas.

— Majd csak otthon, ahol hitelt érdemlő írásokat találok — felelte komolyan Péter. — Nem megy az ilyen munka csak úgy bolondjában. Magad se akarod, hogy feljegyezzem azokat a paraszti meséket és az énekesek együgyű csacsogását, amelyeket ifjúkoromban hallottam!... De a címét már tudom...

— Mi lesz a címe? — izgett-mozgott a francia.

— Gesta Ungarorum. A magyarok tettei.

— Nagyszerű! — lelkesedett barátja.

Aztán más tárgyra tért.

— Tudod-e, hová megyünk ma? — kérdezte. — A zsinatra!

Péter elrakta papírjait, íróeszközeit. És ha már nyitva volt ládája, titokzatos rejtekéből még egy agyagkorsót húzott elő. Könnyű francia vörösbor volt benne. Megkínálta emberségesen a franciát, majd maga is lenyomta ezzel a pecsenyét... Vízet inni nemigen volt tanácsos abban az időben.

Aztán elindultak.

A székesegyházban ülésezett a francia nemzet egyházának zsinata. Ott voltak az összes francia érsekek, püspökök, apáturak. Megjelent a király is, VII. Lajos és az egész tartományokon uralkodó hercegek, grófok. Ennyi nagyúr közé már nem engedtek be kisebb embereket. Péter és Nicolas is kint rekedtek a templom előtt. Rengeteg nép hullámozott ott, mindenki szeretett volna hallani a zsinat tanácskozásairól. Mert nagy dolgok folytak odabent.

A két barát egész délelőtt elácsorgott a székesegyház körül. Végre hírnök jelent meg és köztudomásul adta, hogy a zsinat délután szabad ég alatt, nyílt mezőn foly-

tatja ülését. Bernát, a nagy clairvauxi apát beszél. Hallgathatja mindenki.

Izgatottan oszlott szét a sokaság. Kiki hazasietett, hogy elemózsiával felszerelve, idejében a kitűzött helyen legyen.

A tömegben szorongtak természetesen a párizsi diákok is. Köztük Péter prépost.

Az embersereg órákhosszat várakozott. Mind türelmetlenebb lett, mind izgatottabban zúgott. Végre a távoból harsonaszó hallatszott. Újra és újra, mind közelebről szóltak a trombiták.

Aztán énekszó közeledik. Magas, mély hangok. Apácák végeláthatatlan menete közeledik. Kezükből égő gyertya. Lassan lépdelnek, énekelve. — Majd szerzetesek következnek; kámzsájuk arcukba húzva. Szintén gyertyát visznek.

A tömeg megnyílik és utat nyit a menetnek. A mezőség közepén alabárdosok széles térséget tartanak fenn a zsinat résztvevői számára. — Most a fehér karingbe öltözött papság következik. A nép letérdel. Jönnek csillogó ruhákban az egyházfejedelmek; aranyozott, drágakövekkel kirakott pástorbot a kezükben.

A saint-denys-i apát hozza a legfölségesebb Oltáriszentséget. A harangok konganak.

Az egyháziak után a világi méltóságok következnek. Éljen-riadal fogadja a királyt. Kisebb üdvözlés kijut a hűbéruraknak is. Lovagok serege zárja be a menetnek ezt a részét.

Most új látványosság következik: ragyogó, színes ruhákban a forangú hölgyek, szolgálóik és bájos kis apródjaik kíséretében.

A nép szeme káprázik ennyi szépség láttára. De a levegőben több izzik, mint a pompás látványosság izgalma. A szenthírű Bernát apát fog szólni és bizonyára nem mindennapit beszél a néphez!

Ismét felhangzik az ájtatos ének, melyhez most az egész nép csatlakozik. Aztán litániát imádkoznak.

Most fellép az emelvényre Bernát apátúr.

Magas, szikár ember. Csupa erő és zord méltóság.

Ősz szemöldöke mutatja, hogy elérkezett már az öregség küszöbére, de kora nemhogy gyöngítette volna, sőt növelte erejét, hatalmát, keménységét.

Beszélni kezd.

A széles mezőn ezernyi ezer ember hallgatja. Mozdulatlanul, lélekzetüket visszafojtva. Erős, parancsoló hangja mindenütt hallható.

Az Úr Jézus életének kimagasló mozzanatairól beszél. Ékesen szólását az Udvözítő kinszenvedésére összpontosította. Élénken ábrázolta a Golgota állomásait.

A tömegből itt is, ott is sírás hangzik fel. Az urak is mozgolódnak.

Most továbbhaladt az apát hatalmas szava. Ecseteli, milyen fontos az Úr Jézus életének színhelye a kereszténység számára és hány jámbor zarándok lelke nyerheti el általa üdvösségét.

Izgatott közbekiáltások hangzanak fel. A lovagok is megzörrentik pajzsukat.

— Fel, Jeruzsálembel! Fel, Jeruzsálembel!

És Bernát apát most valóban erre irányozta beszédét. A legszentebb hely, Krisztus koporsója veszélyben forog! Rettenetes hír tartja lázban a keresztény lelkeket: Edessza városát elfoglalta a pogány. Jeruzsálemben ugyan még keresztény király az úr, de féltő, hogy az ellenséget maholnap odáig hajtja kegyetlen vakmerősége.

— Fel tehát, akiben van keresztényi buzgóság és vitéz szív! Fel, Krisztus sírjának védelmére! Ha az Úr szavát meghallgatjátok és fegyvert ragadtok az igaz hit oltalmára, a pokol kapui sem vehetnek rajta erőt sohasem!

A hallgatóság izgalma nőttön-nőtt. Bernát apát szavainak utóját már elnyelte a kitörő indulat zúgása.

— Isten akarja! Isten akarja! — hangzott ezernyi torokból.

Lajos király felkel trónszékéből és az apát elé járul. Térdre veti magát és fogadalmat tesz, hogy fegyveresen zarándokol a Szentföldre. Bernát egy kosárból vöröspoztó keresztet vesz elő és a fogadalom jeléül a király ruhájára tűzi.

A példa számtalan követőre talál. A királyt a toulousi gróf követi. Lovagok, polgárok, parasztok vad rohamban tolonganak a szent apát körül s ő lángoló arccal, buzdító szavak kíséretében tűzi fel rájuk a keresztek.

Több a lelkes jelentkező, mintsem várták volna. A posztókeresztek elfogytak s még mindig özönlenek a keresztesvitéz-jelöltek. Bernát nem bocsátja el őket. Hirtelen elhatározással belehasít ruhájába. Abból tép egy darabot és azt tűzi fel egy parasztember vállára.

A tömegből egy szabó ugrik elő, aki magával hordja mestersége címerét, ollóját. Átnyújtja az apátnak. Szent Bernát keresztformákat vagdal ki ruhájából, hogy felavassa a jelentkezőket.

Udvrivalgás, nők jajveszékelése, por, kavarodás tölti be a mezőt.

Péter prépost is a tábori oltár elé sodródott. Elégedetten pillant végig öles termetén: Beválnék ő is keresztesvitéznek! De lovagoknak, kalandkereső népnek való az ilyen hadiút. Mit keresne ott tudós ember?...

Pillanatra csendesség áll be. A saint-denys-i apát áldást oszt a Szentséggel.

A menet elrendezkedik a visszaindulásra.

— Isten akarja! — rikoltozza a sokaság.

Új tízezrek toborzódtak a Szentföld oltalmára. Megkezdődött a második nagy kereszteshadjárat...

**melyben néhai jóemlékezetű Béla király jegyzője
mesternek neveztetik.**

Péter prépost lakása előtt diákok lepik el az utcát. Az angol diáknemzet tagjai. A párizsi diákok ugyanis négy nemzetre oszlottak. Voltak franciák, normannok, pikardok és angolok. Utóbbiba tartoztak mindazok is, akik nem voltak az első három nép fiai.

Péter magyar volt, ablaka alatt tehát most saját diák-szervezete, az angol gyülekezett. Ott voltak tagjai mind. Esküszegéssel sujtották azt, aki ilyen ünnepélyről elmaradt.

Megkondul a Szent Genovéa-kolostor harangja. Búgása idáig hallatszik. A magyar pap lejön szobájából. Tanulótársai fogadják. Leveszik sapkájukat, kucsmájukat. De nem szólnak szót se, csendben vannak.

Hét feketeruhás lovas tartja fenn a rendet. Hét pedellus, a vizsgáztató mesterek szolgálói. Még egy lovas látható a tömegben: Szent Genovéa apátja.

Négy kürtös áll a menet élére. Fogják hangszerüket, de nem fújják. Utánuk léptetnek lovaikon a pedellusok, majd az apát, oldalán Péter. Nyomukba vonul a diák-sokaság.

A népes menet csendben halad az utcákon keresztül. Csak a harang kongása tölti be a levegőt.

Az ablakok megelevenednek.

— Magiszter-vizsga lesz, mesteravatás! — száll szájról-szájra. — Itt lovagol a mesterjelölt!

Minden arc jóakarattal, tisztelettel mosolyog Péter prépost felé. De senki se szól hozzá. Vadásznak, diáknak nem tanácsos szerencsét kívánni! Hátha meghallja és visszájára fordítja az ördög...

Igy kísérik szállásától Szent Genováva templomáig a mesterjelöltet. A kapu előtt a lovasok leszállnak.

Ott áll az angol diáknemzet feje, rektora, feszülettel a kezében. Péter elébe járul és a feszületre esküt mond. Fogadja, hogy legjobb tudása és lelkiismerete szerint felel a kérdésekre. Nem vesz igénybe semmiféle bűbájt, és nem keres segítségül ördögi cimboraságot. Ha pedig kiállotta a vizsgát és mesternek nyilvánítják, Isten félelmében és becsülettel fogja másokkal közölni tudományát.

Az eskü elhangzása után Péter megcsókolja a feszületet. Aztán az apát bevezeti a templomba. Előttük halad a hét pedellus, utánuk a diákok.

Az oltár előtt ül a hét vizsgáztató mester.

A magyar öregdiák meghajol előttük és pénzeszacskót helyez eléjük az asztalra. Húsz arany van benne vizsgadíjul. Két barátja ötven rőf posztót cipel mögötte. Bánffy Lukács az egyik, Mapes Gualter a másik. A posztót az asztal alá helyezik. Mert tíz-tíz arany vagy ugyanannyi rőf posztó egy-egy tanár díja.

Most a tanárokkal szembenálló pulpitusnál foglal helyet a jelölt. Nem teológiából vizsgázik, hanem a „facultas artium”-ból, a hét szabad művészetből.

Megkezdődik a vizsga. Szaporán röpködnek a kérdések.

— Hány betűből áll az ábécé?

— Hogyan rövidítjük ezt a szót: dictus?

— Infandum regina jubes renovare dolorem... Ki írta ezt? Folytasd a verset...

És Péter megfelel rá, hogy Vergilius írta és mondja tovább, betéve az Aeneis hatodik énekét...

...Hogy hangzanék a levél, melyben magyarországi barátodat tudósítod mesterré avatásodról?...

— Mik egy királyi oklevél alkotórészei? Mondj rá példát!...

Péter prépost szorgalmasan végezte ifjúkorában az otthoni iskolákat. Korán került a királyi udvarba papnak, jegyzőnek. Szolgált a már Kálmán király fiát, II. Istvánt, majd éveket töltött II. vagy Vak Béla király mellett. Gyakorlatban tanulta meg a kancellária-tudomány min-

den csinját-bínját. Meg se kottyannak neki az efféle kérdések, hogyan kell oklevelet szövegezni. Meglett ember korára azért jött Párizsba tanulni a híres iskolákon, mert tellett az erszényéből és mert vágyódott arra, hogy tökéletesbítse tudását. Valóban két esztendő alatt annyira vitte, hogy most már nemcsak okleveleket tud szerkeszteni, de könyveket ír és íme, már a „magister artium”, a művészetek mestere címet is kiérdemli.

Ment hát a vizsga szépen a „hét szabad mesterség”-ből. Csak a matematika körül volt némi kis baj. Péter prépost ugyanis gyöngé volt a számolás tudományában.

Elakadt.

Csend támadt. Odo de Deogilo apát a hallgatóság első sorában állt. Ugyancsak integetett és feltűnően nyitogatta száját, súgott barátja felé.

— Nem szabad sügni! — szólt erélyesen az egyik mester.

Odo elhallgatott. A mester most mást kérdezett Pétertől.

Szerencsére olyan nagy volt a prépost latin tudmánya, hogy szívesen megbocsátották számolászbeli hiányait.

Három óra hosszat, megállás nélkül folyt a szó. A sikerültebb feleleteknél tetszés moraja zúgott fel a templomban. Hajóját betöltötte a diákság és más tanult emberek, papok, jegyzők tudnivágyó serege.

Péter prépost kiállotta a vizsgát.

A vizsgáztató magiszterek méltóságteljesen nyujtották feléje kezüket. Sorra parolázva kijelentették, hogy magisztertársukká fogadják és feljogosítják, hogy bármely iskolában taníthassa a szabad mesterségeket. Szerencsekívánással és Isten félelmére való intéssel bocsátották el.

Most a diákok hallgatása is feloldódott. Vállukra kapták Pétert, úgy vitték a kapu elé. Feltették lovára. Lóra ültek a náció rektora, a vizsgáztató mesterek is. A kürtösök megfújták trombitájukat. Az utca éljenzett, az ablakokból kendőket lobogtattak feléje. Ilyen pompával kísérték haza szállására.

Világéletében nem felejtheti el ezt a nagy ünnepel-

tetést az új mester. De a zsebe is megbánja. Mert nemcsak a vizgadíj drága mulatság. Temérdek borraivalót kell elosztogatnia a kürtösöknek, pedellusoknak, segítséget kérő szegény diákoknak és más szerencsekívánóknak.

Hátra van még a java: A mesterlakoma. Meg kell vendégelnie az egész angol diáknemzetet.

Péter óbudai prépost otthon, Magyarországon; dús javadalma van. Telt a dáridóra. Meghívta más nemzetbeli barátait is, Odo apátot, Nicolas papot.

Hajnal felé az egész társaság már harsányan énekelte Mapes Gualter dalát: Mihi est propositum...

Nicolas minduntalan szorongatta Péter kezét:

— Ugye a távolban sem feledkezel meg rólam?... Ugye megírod a Gesta Ungarorumot?...

— Megígertem, megtartom! — felelte Péter, akin nem volt hatalma a bornak.

Néhány kupa kiürítése után Nicolas megint megfeledkezett barátja ígéretéről és újból sürgette a prépostot: Ugye megírod?

Péter nem győzte megnyugtatni a franciát, aki végül is úgy elérzékenyült, hogy majdnem sírva borult a nyakába, úgy kérte a könyv megírására.

Igy ünnepelték a párizsi diákok Pétert, aki ezentúl mesternek neveztetik s aki ezzel a dáridóval el is búcsúzott a tudománynak és a világi gyönyörűségeknek forrásától: Párizstól...

Másnap Péter prépost öszvér hátára szijasztatta ládáját, ő maga kardot kötött és lóra ült.

Három viszontagságos hónap következett. Végigkocogott a francia síkságon, átkelt a Rajnán, keresztül utazott a délnémet erdőségeken. Végül Passauban hajóra szállt és így jött alá a Dunán. Partra se szállt Bécsben. Mi látnivaló is lett volna azon a jelentéktelen helyen? Hol Magyarországhoz tartozott, hol a németeké volt. Csak most kezd valamelyest lábra kapni, mióta a császár külön herceget állított az Ostmark élére. Ez Bécsben székel. Lám, valami szép nagy templomot is építenek benne; amint mondják, Szent István tiszteletére. Győrnél

elhagyta a hajót és magyar földre lépett. Tisztelgett a tudós püspöknél, Hartviknál, aki megírta Szent István legendáját meg Szent Gellért püspökét. Szívesen fogadta hát a híres párizsi iskolákon végzett mestert. Kikérdezgette az ottan való ujságok felől.

Péter töviről-hegyire elmondotta, miképen hirdetett Bernát apát a pápa megbízásából keresztesháborút és ez mekkora lelkesedést keltett a franciák között. Ez nagyon elgondolkoztatta a püspököt.

— Nekünk is kell valamit csinálnunk — mondotta Hartvik.

Ismét útra kerekedett Péter és meg sem állt, míg szemébe nem ötlött a hegyen épült Veszprém vára. Megmászta a magaslatot. Első dolga volt, hogy hálát adjon Istennek szerencsés megérkezéseért. Bement a székes-egyházba. Gizella királynénak, Szent István hitvesének áldozatkészségét dicsérte a szép egyház.

Az egyik mellékoltárnál egyszerű sírkőre térdelt. A kövön párszavas felírás hirdette: Itt nyugszik Adelheid és Buzilla, László és Kálmán királyok hitvesei.

Emelkedett lélekkel kopogtatott be a káptalani iskola kapuján.

Ez volt Magyarország legfőbb iskolája.

A kanonokok nagy örömmel fogadják az új mestert. Nem fogynak ki a kérdésekből:

— Hogy s mint van minden Párizsban?

Péter alig győzi felelettel.

— Remélem, nem ejtetted patakba könyvedet — mondja Pál mester, az iskola feje. Ez a kor nyelvén annyit jelentett, hogy az iskolák bevégezése után nem hagyott-e fel a tudományos foglalatossággal és nem tért-e haza könyvek nélkül.

— Nem bizony — feleli a kérdező. — Sőt Petrus de Lombardo Sententiáit is magammal hoztam.

— A Sententiákat, a főiskolai oktatás legkitünőbb segédkönyvét! Régóta kellene ez nekünk! — kiáltozzák ujjongva a magyar mesterek.

— Hát nektek milyen könyveitek vannak? — kér-

dezi Péter. — Első utam ide vezetett, hogy lássam könyvtárotokat.

Pál mester sóhajtott, Péter kérdően nézett rá.

Egyik rózsásképű, őszhajú pap felvilágosította Pál bánatáról:

— Volt a prépostnak egy tizenötezer márká értékű könyve: A római jog foglalata. Ez a drága mű tűzvész áldozatává lett.

Pál könnyes szemmel tette hozzá:

— Azóta nem tudjuk tanítani a római jogot, úgy mint Bologna városában.

A többi könyv összetéve nem ér annyit, mint ez az egy. Priscianus Aristoteles latin grammatikája, Újtestamentum és részletek az óból. Teológia, Aristoteles bölcsészetének magyarázata, oklevélmásolatok gyűjteménye.

— Hát a szentséges Vergilius versével pallérozzátok-e a diákok esztét? — érdeklődik Péter prépost.

— Azzal is baj van — világosította meg Pál. — Lambert mester tanította. Mióta Lambert mester meghalt, nem tudjuk tanítani, mert az ő Vergilius-kötete nem olyanforma betűkkel van írva, amilyeneket megszoktunk és nem tudjuk olvasni.

— Hadd lám! — szólt Péter.

Előhozták Vergilius Aeneisét. A középkorban ugyanis többféle betűvel írtak. Péter véletlenül megtanulta Párizsban azokat a folyóíráshoz hasonlatos betűket is, melyekkel ez a kódex volt írva.

Mindjárt olvasni kezdte.

Nagy volt az öröm.

— El se engedünk többet, itt maradsz tanítani! — jelentette ki Pál, az iskola feje.

— Nem azért jöttem — viszonzta Péter. Történelmi könyveket keresek, melyekből megírhatnám a magyarok tetteit.

A kanonokok elgondolkodtak.

— Dömösre kellene menned — mondotta a rózsásképű ősz pap. — A dömösi kolostorban művelik a magyar krónikákat és a históriaírást. Ottjártomban egyszer magam is láttam a Ják nemzetségbeli Koppány püspök-

nek, Szent László királyunk udvari papjának históriáját, melyet az Úr 1091. évében írt.

— Szép volt? — kérdezte hevesen Péter.

— Nem olvastam — vallotta be amaz. — Én csak az isteni tudományokkal foglalkozom és nem érdekelnek a mulandó világi dicsőségek.

Péter prépost hónapokat töltött a veszprémi főiskola fedele alatt. Előadásokat tartott Vergiliusról és tanította Petrus Lombardus Sententiáit.

Végül is búcsút mondott a vendégszerető kanonokoknak és hűséges diákjainak. Megint útra készítette ládáját és lóra ült.

Sok elintéznivalója volt még hátra. Szólania kell a királlyal is: Ki ne vonná magát a keresztesháborúból! — Otthon se volt még Óbudán. És Nicolas papnak tett ígérete is fűti; a magyarok tetteinek megírása.

Néhai jóemlékezetű Béla király jegyzője elindult tehát, hogy megvalósítsa feltett szándékát...

**amelyben a Fertő-parti halászok megbeszélik
a világ folyását.**

A nádas mögött leszállt a nap. Lassan elborított mindent a szürkület. A víznek csak egy-egy halk loccsanása jelezte a közeledő dereglyét.

Bikás halász állott a nagy, lapos csónak végében és hosszú csáklyával taszította előre. A dereglye fenekén Tördemicz, Opolý és Póka tevékenykedtek. Hajtogatták a hálót és egyenként szedegették ki a háló likaiban fennakadt halakat. A halak csapkodtak kékes meg pirosas farkukkal és szájukat tátogatták, mintha halnyelven segítségért kiáltoznának. A nagyobbak öblös agyagkorsókba kerültek, hol megélhettek a vizen. A kisebbeket csak a gyékénykosárba hajigálták.

— Jók lesznek estebédre ezek a hitványkák — vélekedett az öreg Tördemicz. — A nagyokat be kell vinnünk az uraságnak, a káptalannak...

Zizegtek, töredezték a nádszálak, amint a csónak elkúszott köztük. Végre megrendült, elakadt. Opolý kiugrott belőle és kivonszolta a partra. Aztán felfogta a hálót, vitte szétteregetni a bokrokon, felakasztani a faágakra, hogy száradjanak reggelig.

Bikás elrakta a csáklyát meg a nádból font varsát. Póka nádat, rőzsét gyűjtött. Volt a part közelében egy kerek földhányás. Ennek közepén halmozta fel a tüzelőanyagot, hogy a szél ne bántsa a lángot. Felállította a szolgafát, ráakasztotta a bográcsot.

Tüzet csiholt és alágyujtott.

Tördemicz már gyakorlott, szapora kézzel készítette a vacsorát. Bicskájával levágta a halak fejét, felhasította belsejüket, kivette vékony gerincüket. Farkukkal együtt eldobta.

— Vágj hagymát szépen karikára! — szólt rá Opolyra.

A legfiatalabb halász előhozott egy marék hagymát és felvágta. A kondérba zsírt tettek, azon pirították a hagymát. Tetejére vetették a felszeletelt halakat, megsózták, megszírozták. Lassan feleresztették vízzel. Készült a halászlé.

Opoly több nádat vetett a tűzre. A láng magasra lobbant. Fénye mellett Bikás és Póka szakadozott hálót javítottak. Tördemicz a kondér tartalmát kavarta. Az étel étvágygerjesztő szaga eláradt a levegőben.

Teljesen besötétedett. A nádszálakon, bokrokon, sőt a kis füveken is apró ködrongyok jelentek meg. A szürke felhőcskék hovatovább növekedtek, terjedeztek. Az őszi köd annyira elfeküdt a talajon, hogy Opoly tüzelőért járva, már a saját lábait se látta.

A nádasban rejtelmesen meg-megszóltak az alvó vizimadarak. A bokrokból halk neszek hallatszottak. Titokzatos, apró lények surrantak, mozgolódtak.

Fiatal legényke volt Opoly. Agyában kísértettek a téli estéken hallott mesék. Hidegülő homlokkal, akadozó lélekzettel suttogta a varázsigéket, amelyek távoltartják az embertől az ártó tündéreket.

A tűz azonban enni kívánt. Opolynak járnia kellett egyre, újabb fordulóiban hordani a bokrok közül, a nádból a tüzelőanyagot.

Olyan nedvességet árasztott a köd, hogy csupa víz volt a halászok inge, süvege. Mind közelebb húzódtak a tűzhöz. Majd megperzselte őket a lángja, de közben hátuk áázott a sűrű harmathullástól. Forgolódtak. Hol itt égtek, — ott áztak, hol ott égtek, — itt áztak.

— Ho-hó! — hangzott a távolból.

— Vizimadár volt — vélte bátortalanul Opoly. Háta borsódzott. Várta, melyik pillanatban lép elő a sötétből valami szörnyeteg.

— Valaki kiáltott — dörmögte Tördemicz. Füle már jobban ismerte a mocsárvilág ezernyi hangját. — Kiálts vissza, hé! Eltévedtek a nádasban.

Bikás felállt. Tölcsért formált tenyeréből, úgy kurjongatott a víz felé:

— Hahó! Erre, erre!

— Hahó, jóemberek, hahó!

Bikás ismét felelt. A messzi hang azonban nem közeledeett, inkább gyöngült.

— Ejnye — szólt az öreg. — Eredj be érte. Nem tud kivergődni, a tökéletlen.

— Én-e? — kérdezte Bikás.

— Te hát, te vagy a ladikos! — rőffent rá Tördemicz.

Bikás halász vágyódó pillantást vetett a kondérra, aztán egy keserves áldásmondást mormolva, leballagott a dereglyéhez. Betette a csáklját, aztán vízre lódította a nehéz alkományt. Csakhamar távolodtak a halk locschanások és Bikás eltűnt a ködben.

— Hahó! — kiáltott időnkint Bikás.

— Hó! — hangzott távolabbról feleletül.

Félóra is elmúlt. A távoli kiáltozás még egyre tartott.

— Hozzáfoghatunk — jelentette Tördemicz.

Ki-ki előhozta cipóját, fakanalát és hozzáfogtak az evéshez. Időnkint a halászgazda aggódva nézett a víz felé.

— Visszajöhetne már az a gyerekl! Csak nem tévedt el ő is?

A kiáltozás a lápon újra felhangzott.

— Alighanem megtalálták egymást! — kiáltott fel, örvendezve Opolý. — Lám egyszerre szólnak mind a ketten!

Valóban most már egyszerre kiáltott mind a két hang. Bikás hangja az egyik.

— Hahó, emberek, hahó!

— Rakj a tűzre, magasán lobogjon a lángjal — kiáltott Tördemicz Opolýra.

A fiatal halász beinalt a sűrűbe. Behúnyt szemmel markolászta össze a rőzsét, száraz kákát. Vitte a tűzhöz.

Fellobbant a fölöttük terjengő fűzfának majdnem a tetejéig. A három halász most már együtt kiáltott vissza a nádas felé: Hahó, erre, erre!

Idő múltán csakugyan hallatszott a víz csobogása. A ladik visszatért.

— Magam is eltévedtem, a nehézségit! — kiáltott Bikás, miközben a partra igyekezett. — Olyan sűrű a köd, hogy irdatlan vörös foltot láttam csak, nehezen tudtam kivenni a tűz helyét.

Fáradt emberi alakot segített ki a ladikból.

— Adjon Isten! — emelték meg süvegüket a halászok.

— Fogadj Isten! felelte a jövevény. Aztán hozzátette: — Dícsértessék a Jézus Krisztus.

A halászok zavartan dörmögtek. Papi öltözet volt az érkezetten. Pirosképű, derűstekintetű, szélesvállú fiatalember.

— Mikó pap vagyok Harkáról. Sárródon voltam lakodalomban. Hazafelé a nád közt eltévesztettem az irányt — mondotta.

— Isten küldi a vendéget. Telepedj le nálunk — hívták szívesen a halászok.

Mikó pap és Bikás letelepedtek a kondér mellé és folytatták a falatozást, ahol a többiek elhagyták. Emek subájukra heverve könyököltek mellettük. Hallgaton nézték az étkezőket. A halászgazda előkereste kulcsát és borral kínálta a papot. Előbb azonban egy kortyraivalót a földre öntött belőle.

Mikó pap megcsóválta a fejét, mert hiszen a bornak ez az előntése nem egyéb, mint a pogány isteneknek szóló áldozat. Ismerte már ezt a szokást gyermekkorától fogva; ivás előtt illik Ukkó istennek is ajánlani belőle és a földre loccsantani. De szó nélkül elfogadta az italt.

— Mi ujság a nagyvilágban? — kérdezte ezután Tördemicz.

Mikó megtörölte a száját.

— Istennek hála, a német már kitakarodott Magyarországból — mondotta.

— Az már jó — jegyezte meg Tördemicz.

Bikás közberöfönt:

— Kivertük volna, ha nem megy szépszerévell!

— Bizony — hagyta rá Mikó. — De hát az a fő, hogy így is eltávozott. Mikor befészkelte magát Pozsonyba s a király meghordoztatta a véres kardot, azt hittük: No, most elpusztul egy ország: Vagy mi vagy ökl! Ki hitte volna, hogy hamar ilyen békesség támadjon köztünk. Először jól elagyabugyáltuk őket, aztán jött a pápa úr üzenetje, amelyik azt mondja: Békesség legyen köztetek ti királyok! Veszélyben Krisztus Urunk sirja! Közös ellenségünk a pogány — ne hadakozzatok egymással... Erre akarva, akaratlan, összebékültünk. Még azt is megengedte Géza király, hogy a császár itt vonuljon át kereszteshadával, mert erre a legrövidebb út a Szentföldre. De csak nem tagadták meg természetüket a szomszédok: Juhokat vártunk és jöttek ragadozó farkasok. Amerre mentek, felpredálták a földeket, még az egyházakat is megsarcolták... Meglátjuk, vajjon a szerecsenekkel szemben is ilyen vitézek lesznek-e!

Keserő lélekkel bámultak maguk elé a halászhók.

— Rakj a tűzre, Opolj, — lelohadt a lángja — szólt a halászhók.

Opoly elbotorkált a ködbe. Hallatszott, hogyan tördeli az ágakat, közben dudol magában.

A tűz ismét fellobbant.

— Hűvös az éjszaka! — mondotta Póka és magára csavarta subáját.

— Daloljunk — indítványozta Opolj.

Egyetértően pislogtak. — Opolj rázendített:

Kiment a Holdisten csodafüvet szedni,

Kiment a Holdisten az égi mezőkre...

— Hej, rege rejtem! Hej, rege rejtem! — vágott bele Bikás vastag hangja és ütemesen tapsolt a búvóló szavakhoz. Opolj folytatta:

Kérdi a Napisten, szól az Öregisten:

Mi dolog, mi dolog, hej, szolgám, Holdisten,

éjten útra keln, égi útra menni,

a csillagmezőkön csodafüvet szedni?

— Hej, rege rejtem! Hej, rege rejtem! — zúgták és tapsolták most már mind a halászhók.

Csodafüvet szedek, gyűjtök három szálát,
nyíllövést, kardvágást gyógyít, holtraváltat.

Hej, rege rejtem!

Egyet magyaroknak, kettőt besenyőknek,
kettőt magyaroknak, egyet besenyőknek.

Hej, rege rejtem! Hej, rege rejtem!

Az ének végén Mikó pap együtt dalolt és tapsolt a halászokkal. Besenyők voltak a halászok, vagyis uzok. — Eszében volt Mikónak, hogy illetlen és tilalmas dolog pogány éneket regélni. Sőt még a halászokat is dorgálni kellene és törvénybe vinnie ezért. De oly igen jól érezte magát mellette! Mintha gyermekfővel öregapja subáján feküdnék, úgy hallgatná a nagyok szavát, énekét.

Hej, be nagy kísértő az az ősi regeszó! Tudták a papok, miért tilalmazták az éneket, regélést a magyaroknak: Fel ne ébredjen lelkükben a régi hit, a pogány . . .

Mikó pap ellensúlyozni akarta az iménti pogánykodást, hát legendát beszélt a halászoknak. De szája csak rájárt Szent László legendájára. Elmondta, miképpen győzte le a szent király a kunokat meg az egyéb, a keresztényi szomszédokat is, akik hozzányúltak ahhoz, ami a magyaré. Kedves szentje ő a magyaroknak. Képmását festették minden templom falára. Jámbor, nagy király volt. De ahány szemet pergetett rózsafüzéréen, annyi ellenségnek verte be fejét hatalmas csatabárdjával . . . Hős volt, mint a kürtös Lehel vezér meg a kaputbezúzó Botond.

Erről Tördemicznek is eszébe jutott egy történet, melyet az öregapjától hallott, akinek öregapja viszont személyesen is látta, miképpen temettette István király az abádi révbe elevenen Thonuzóba vezért, aki nem akart kereszténnyé lenni . . .

No már ezt ismét el kellett nyomnia Mikónak Szent László épületesebb esetével, aki vizet fakasztott a sziklából szomjazó seregének.

A vízforrás neve szöget ütött Bikás és Póka fejébe. Csendesen felkerekednek subájukról, fogják a korszót és eltűnnek a sötétben. Mikó hallja, hogy forrás kútfő cso-

rog a közelben. Bizonyos, hogy a két halász most pogány áldozatot mutat be, babonáságot cselekszik az élő kútfejnél.

Mikó pap azonban gyermeksége óta megszokta ezeket a lappangó, apró pogánykodásokat. Tán még akkor se vitte volna rá a lélek, hogy felszólaljon ellene, ha történetesen nem vendége az életét megmentő halásznak...

A tüzet nem élesztették tovább. Hagyták, hogy lassan hamvába roskadjon. Közeledett a reggel. Fehérre festette a páratengert, amely behorította a halásztanyát, az embereket. Ők azonban ősidők óta megszokták, hogy szabad ég alatt háljanak. Hiába bocsát maró füstöt a parázs. Harmathullás és hideg ellen subáikba takaróznak. Egészségesen horkolnak napkeltéig.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

amelyben Hartvik püspök ítélőszéket tart.

Hartvik, győri püspök a Rába partjáról tipegett hazafelé.

Őreg ember volt már Hartvik püspök. Ővig ért ősz szakállá. Alacsony, köpcös termetét botra támaszkodva cipelte fölfelé a várba.

A folyóparton, a halászoknál járt. Megnézte a szép fogást. Érdemes volt megtennie a fáradságos utat, mert ritka nagy két hal akadt a hálóban.

A püspök mögött hórihorgas, száraz úr ballag. Hosszú lábait ugyancsak fékeznie kell, hogy maga mögött ne hagyja felettesét. Sárgásarcú, karvalyorrú pap. Fekete hajában alig van ősz szál, pedig már ő se mai gyerek. Közel annyi idős, mint a püspök.

Alberik kanonok.

— Szólj a tiszttartónak, hogy a nagyobbik halat küldje a feleségemnek, a kisebbiket a fiamnak.— rendelkezik zihálva a püspök.

A kanonok mogorván bólogat. Nem tudja megbocsátani, hogy a mai világban még léteznek olyan papok és püspökök, akik azelőtt világi emberek voltak, családosok. Pedig Hartvik hitvese kolostorba vonult és apáca lett, amikor urát püspökké tették. Most is a kolostorba irányítják a halat. A püspök fia meg birtokos nemesember és Győr határában gazdálkodik. Semmi gondja rá az apjának.

A püspök megáll. Széles, derűs ábrázatáról letörli a verejtéket. Pihenés közben megkérdi:

— Mit gondolsz, lesz Magyarországon kereszteshad vagy nem lesz?

Alberik elgondolkozva néz maga elé. Szórakozottan bólogat, majd kimondja:

— Reméljük, lesz.

— Á! — ellenkezik Hartvik. — Egyébre van gondjuk az embereknek, mint a Szent Helyekre: A hasukra meg a zsebükre!

— Mindig így volt! — morog Alberik.

A püspök felsóhajt:

— Hej, hej! Emlékszel még? Fiatal korunkban láttuk az első kereszteseket. Milyen gyönyörű had volt! Micsoda lovagok, mennyi lelkesedés! És mégis, éppen a Szent Helyek közelében mi lett belőlük? Civakodó, vetélkedő, prédasóvár horda. Többet marták egymást, mint a pogányt...

De a Szent Sírt mégis visszavették a pogánytól! — ellenkezik Alberik.

— Vissza, vissza! — helyesli a püspök. — De meddig tarthatják még, ha úgy folytatják, mint eddig? Homo homini lupus — ember embertársának farkasa!

— Az ember — ember! Azért kell törvény, hogy regulát tartson!

— Mindig a törvény, mindig a megregulázás! — haragoskodik a püspök. — Fiatal koromban nem volt annyi törvény, mint manapság, mégis boldogabb volt az élet. Mit tudsz te ahhoz!

— Én-e? Hiszen királyi nótárius voltam. Fülemmel hallottam, amikor a törvényeket csinálták. Jó oka volt valamennyinek! — méltatlankodik a kanonok.

— Náladnál mégis én tudom jobban, mi az élet — szól fölényesen Hartvik.

— Por és hiúság! — feleli keserűen Alberik.

— De tarkább, mint képzelnéd. Te nem voltál nős ember. Én voltam!

— Szerencsére már nem az — válaszolja a kanonok. A püspök szembefordul vele, úgy néz fel rá.

— Miért mondd, hogy szerencsére? — pattog a kis öreg. — Ez neked nem szerencse! Ha megmaradtam volna házasembernek, akkor más valaki volna a püspök. Esetleg éppen temagad...

Alberik hallgat. Mit is felelhetne erre?

Felérték a várba. Az ámbituson már seregestül vártak

az emberek, akiket a püspök pecsétjével idéztek be a poroszlók. Mert Hartvik úr ma törvényt napot tart.

Bemennek a palotába, letelepednek asztalához. Alberik vaskos kódexet tesz maga elé. Ebbe vannak följegyezve a magyar királyok minden törvényei. A magyar zsinati határozatokból és a pápai kánonokból is annyi — amennyi. Nagy tudós volt a törvényekben Alberik kánonok, ámbár nem járt a bolognai főiskolára. — Még egy kisebb könyvet is vett elő: A regestákat. Ebbe jegyezte fel az eseteket, amelyekben ítelt a püspök.

Mellettük áll két poroszló. Rendőrök, bűnyomozók, vizsgálobírák egy személyben.

— Hadd jöjjenek szerrel! — mondja a püspök.

Az egyik poroszló városi polgárt szólít be.

— Mi a neved?

— Vincent — feleli az sapkáját gyűrve.

— Mit hibáztál?

Vincent helyett a poroszló felel:

— Nem tartja a magyar bűjtöket: Szent István vigiliáját, Szent Márton három napját, Szent Gellért és Szent Péter napját. Azt mondja, hogy ő olasz, hát csak az olasz bűjtöket tartja. A magyar bűjtöket a magyarok vették magukra bűneikért — azokhoz neki semmi köze. Akkor nem tartózkodik a húseledeltől.

Hartvik megcsóválja a fejét. Majd ráripakodik a franciára. Mert a franciákat nevezték akkor olaszoknak magyarul szóval.

— Három napig vezekelsz a vezeklőházban! Ha nem tetszik neked a magyar bűjt, eredj vissza, ahonnan jöttél!

Vincent polgár megcsókolja a püspök kezét, térdet hajt és alázatosan kihátrál.

— Jöjjön a következő! — kiáltja Alberik kánonok, miközben szapora tollal jegyzi fel könyvébe az esetet.

Egész csoportozat lép be. Megkötözött bűnöst vezetnek. A székesegyház őrkanonokja tartja kötelékét.

— Mivel vádoljátok?

Egy parasztember térdre esik a főpap előtt és a kötözöttre mutat:

— Püspök uram! Ez az ember lopós! Elorozta négy

dénár értékű bürgémet. Megölte, megette. Tudom a törvényt: Vágják le jobbkezét! Igazságot kérek!

A tolvaj szintén térdreesik és jajveszékelnéi kezd.

— Csodesség legyen! — rival rá a poroszló. — Nincs szavad, amikor az urak beszélnek!

A tolvaj hangosan bög. Alig hallani az őrkanonok előterjesztését.

— Ez az ember üldözői elől a szentegyházba menekült és megfogta az oltárt. Letelvén a három napos menedék ideje, megkötöztem és ítélőszék elébe hoztam.

Alberik hevesen lapozza könyvét. Végre megleli az idevágó törvényt.

— Szabad ember vagy-e? — kérdi a tolvajtól.

— Kopulcs úr szolgája vagyok — rebegi a lopó és arcraborulna bírái előtt, ha hátul kötélen nem tartanák a kezét.

Alberik megmutatja a püspöknek Szent László király törvényét, mire Hartvik kimondja az ítéletet:

— Legyen a törvény szerint: Mivelhogy az oltárhoz menekültél, nem ér bántalom, de az Egyház szolgájává lettél...

A gyülekezetben álló kardos férfi, a szolgál gazdája közbekiált:

— Ellene mondok! Világi bírót kérek! Ítéljen fölötte a király ispánja!

Alberik leinti:

— Hagyd el, Kopulcs úr! A bűnös a templomba menekült: Egyházi bíró ítéel fölötte, ámbár a király törvénye szerint!

A püspök befejezi az ítélethozatalt:

— Urad pedig tartozik a négy dénár kétszeresét megfizetni a károsultnak!

A károsult ismét térdreesik.

— Jaj, uram, ezt nem kívánom! — kiáltja. — Mert én is Kopulcs úr szolgája vagyok. Hát most az én bürgém miatt elveszítse egyik szolgáját, fizetnie kelljen másik szolgájának — meggyűlölné engem minden nemzetséggel együtt. Inkább károsodjak a bürgével!

— Legyen! — hagyja rá Hartvik. — De a törvény — törvény: A lopó az Egyház szolgája marad!

Poroszló vette át az elítéltet, hogy elvezesse a püspök tisztartójához. Kopulcs úr öklét rázta elvesztett szolgája után és nem éppen hízelgő jelzőkkel tisztelte meg. — Aztán mind térdet hajtottak és távoztak az ítéletről.

Alberik egészen belemerült a körmölésbe. Hartvik egy darabig vár, aztán szól a visszamaradt poroszlónak:

— Nézzük a többit!

— Az izmaelitát hívjam előbb vagy a zsidót? — kérdi a poroszló.

A püspök leveszi fővegét és megtörli fejét.

— Haj, haj, az izmaeliták! Hogy ezekkel mennyi baj van!

— Ahol sok a törvény, sok az áthágás! — jegyzi meg a kanonok.

— No, majd kikérdem az összes törvények dolgában — buzog a püspök.

— Böszörmény emberhez adta feleségül a lányát — ismerteti a vádat a poroszló. Az izmaelitákat magyarosan böszörményeknek hívták.

Hájas, nagy ember lép be. Háromszor is mélyen meghajol a püspök előtt.

— Hogy hívnak, böszörmény?

— Zoltán, uram, szolgálatodra!

— Szép név, magyar név. Hát igaz keresztény vagy-e?

— Az vagyok, nagyuram. Minden héten disznóhúst eszem — bizonygatja a böszörmény. A magyar törvény ugyanis meghagyja, hogy az izmaeliták elhagyván mohamedán szokásukat, disznóhúst fogyasszanak.

— Tudod-e, hogy megszegted a törvényt! — riad rá a püspök. — Atyádfiához adtad a lányodat.

— Én nem! — szabadkozik amaz. — Megszerették egymást — összeházasodtak. Előbb nem is tudtam róla...

— Hazudsz — cáfolja meg a poroszló. — Magad is táncoltál a lakodalmán!

Az izmaelita látja, hogy csávába került. Úgy mentegődzik, hogy másról beszél:

— A mi községünk szintisza böszörmény község volt. Mégis olyan szép templomot emeltünk, hogy a püspök úr is megdicsért érte. Aztán betöltöttük a törvényt: községünk fele máshová költözött, helyükbe magyarok telepedtek meg nálunk. Megférünk szépecskén, nagy az atyafiság köztünk...

A püspök véget vetett a felesleges beszédnek:

— Igy parancsolták a királyok, hogy beolvadjatok a többi népbe. Te azonban fajtádbelihez adtad a lányodat. Ezért hét napig vezekelsz a püspöki vezeklőházban.

Az izmaelita mélyen meghajolt.

— Legyen, uram, akaratod szerint! De parancsold meg a fősvény vezeklőmesternek, hogy adjon eleget ennem. Ismerem már a szokását: megfizettet az ellátásért, mégis bőjtre fog.

A püspök haragra lobban.

— Takarodj, szemtelen! — kiáltja.

Most a megidézett zsidó lép be. Még az izmaelitánál is mélyebben hajlong.

— Vasárnap dolgozott és keresztény szolgálót tart számol be a bűnnyomozó.

— Mivel dolgozott? — kérdi Alberik.

— Kalapáccsal, mert ötvös — feleli a poroszló.

— Veszítse el azt a törvényt szerint — ítél Hartvik.

A vádlott előhúzza palástja alól a kérdéses kalapácsot és leteszi az asztalra.

— Már el is hoztam — mondja alázatosan behúzott nyakkal.

— Jól van, Ábrahám fia Teká — hagyja rá a püspök. — Tudod a törvényt. Akkor azt is tudnod kell, hogy nem szabad keresztény szolgálót tartanod!

— Azt mondja, jó helye van nálam is — magyarázza az ötvös.

— A szolgáló visszanyeri szabadságát — olvassa Alberik a törvényből.

— Felőlem elmehet. Küldtem is már váltig. De mit

csináljak, ha nem akar elmenni — horgasztja le a fejét Ábrámfia.

— Eredj a dolgodra! — mordul rá Alberik.

— Sok baj van a vászoncselédekkel, ugye, Alberik? ... Van-e még hátra valami? — kérdi a püspök a zsidó távozása után. Öreg ember létére már belefáradt az igazlításba.

— Most jön a java! — mondja büszkén a poroszló.
— Boszorkány!

— Boszorkányok nincsenek ... — idézi a kanonok Kálmán király törvényét.

— Nono, nem biztos! Nem ismered a fehérszemélyeket — csendesíti Hartvik.

— Ott ültem a király előszobájában, amikor bent meghozták a törvényt. Magyarul tanácskoztak, én meg latinul írtam fel a határozatot — sértődik meg Alberik. Valóban az ő írása tartotta fenn Kálmán király törvényeit.

A poroszló is konyít a törvényhez. Kiigazítja szavait:

— Megrontó boszorkányt értettem. Malefikát!

— No, ezekről nem szól a törvény — békél meg a kanonok. — Hadd lássuk!

Vagy harmincan lépnek be a palotára. Nők, férfiak vegyest. Nagy vásár keletkezik.

— Megrontotta a tehenemet. Véres tejet ad! — sivalkodik egy hang.

— Nekem haragosom. Jégverést küldött a földemre!
— brummog egy másik.

— Kórságot bocsátott a gyerekemre!

— Láttam, hogy seprőnyélen lovagolt a Szent Gellért hegyére!

Igy lármáznak összevissza. Alberik rájuk förmed:

— Csendességl! A seprőnyél ostobaság. A többi lehet igaz is ...

— Valld meg az igazat és térj Istenhez! — inti a püspök a vádlottat.

Feketehajú, pirosarcú, karcsú parasztmenyecske.

Sűrű szemöldöke az orra fölött összenőtt. Ez kétségtelen jele a boszorkányságnak.

Sírva fakad:

— Én nem csináltam semmit!

— Mondj igazat! — rikácsolja szigorúan Alberik.

Az asszony még jobban megijed. Elfojtottan sír.

— Vallatni kell! — mondja zordonan a kanonok és könyvében keresgéli a boszorkányper szabályait.

— Felesleges! — mondja szelíden a püspök. — A tüzes vas úgyis kiderít mindent. Legyen próba. Gyeka poroszló!

— Itt vagyok! — jelentkezik a poroszló, aki az imént elvitte a lopóst.

— Kísérjed az egyház elé. Mérj kilenc lépésnyi közt. Tüzesíts vasat és azt hordozza meg az asszony kilenc lépésnyi úton. Addig le nem teheti. Akkor gyalccsal bekötözöd a kezét és megpecsételed püspöki pecséttemmel. Három nap multán bontsd fel a pecsétet és nézd meg a kezét. Ha sebes, akkor bűnös a megrontásban. Ha a pecsét meg van törve, akkor is bűnös. Vezekeljen harminc napig kenyéren és vizen. A próbatételnél három hiteles tanú legyen jelen...

Igy rendelkezik a püspök. Körülnéz és kijelöl három pórt:

— Dömötör, Orosz és Taka!

Fiatal parasztember ugrik elő.

— Orosz hamis tanú! — kiáltja.

— Igaz-e? — kérdi szemöldökét ráncolva a püspök.

A többiek halk zúgással hagyják helyben, hogy bizony Oroszra már egyszer rábizonyult a hamisság.

— Akkor az ő szava többé nem érvényes — jelenti ki Hartvik. — Tanúskodják ez nil!

— Jólegény! — mutatkozik be a megjelölt.

A püspök befejezi az ítéletmondást:

— Ha pedig a próba ártatlannak bizonyítaná, akkor vádlói vezekeljenek fejenként nyolc napig. Végeztem!

— Várj még, püspök úr! — kiáltja az a fiatal ember, aki az imént leleplezte Oroszt. Összedugta fejét

a vádlókkal. Halkan tanakodtak. Végre előlépett a férfi:
— Pósa vagyok, ennek a megvádolt asszonynak
hites ura — mondja. — Megegyeztem a kárvallottakkal.
Elfogadják a váltságot.

— Elfogadjuk, el — mondogatják az emberek.

— Megijedtetek ugye, hogy hazugságban maradtok
és végül vezekelnetek kell? — intette őket a püspök. —
Menjetek és máskor vigyázzatok a nyelvetekrel! Te pedig,
leányom, — fordult az állítólagos boszorkányhoz —
orrod fölött mindenesetre beretváltsd le a szemöldökö-
det, mert az nem rendes dolog és ott elbújhatik az ördög.

Az asszony letérdel a püspök elé és megcsókolja
ruháját. A többiek követik a példát. Aztán kivonulnak a
teremből.

— Mégis nagy boszorkány — kacsint hamisan a
püspök Alberik felé.

Ez csodálkozva húzza magasra szemöldökét. Hartvik
megvilágosítja:

— Nemde, megrontotta az urát? Elvette az eszt.

Nagyot kacagott tréfáján az öregúr. Alberik dör-
mögve csapta be könyvét:

— No, mára elég volt!

— Nem a! — jegyzi meg egyik poroszló. — Két pap
vann még odakünn. Az egyik Gotthelf esperes.

— Hadd jöjjenek! — sóhajt a püspök. Dél elmúlt és
már nagyon megéhült.

Belépett az esperes, Mikó pappal.

— Mi baj, szolgám? — kérdi nyájasan a püspök.

— Egyházi fenytéket kérek Mikó pap ellen —
mondja az esperes. — Istentelen énekeket dalolt és bál-
ványozó babonáságokról fecsegett a nép közt!

A püspök elszörnyed. Gotthelf most előadja Mikó
viselt dolgai a halásztanyán. Az együgyű emberek el-
dicsekedtek egy vásáron, hogy milyen emberségesen
elszórakozott velük Mikó. Ez pedig felettese fülébe
került.

Alberik csapkodta az asztalt: Mi légyen a juhokkal,
ha ilyenek a pásztorok!

— Leteszlek hivatalodból! Eredj vissza parasztnak, ami voltál! — pattog az öreg püspök is.

Ennek már fele se tréfa. Ijedten borul térdre Mikó és úgy nyögi könnyes szemmél, hogy: kegyelem!

Jó ember volt Hartvik püspök, hamar elpárolgott a kérő szóra haragja. Ekkora eltévelyedést azonban mégse lehet elnézni. Mikó pap észrevette a püspök habozását és megtalálta a mentőhorgonyt:

— Nem lehet olyan nagy bűn az éneklés — mondotta alázatosan. — Püspök atyámtól hallottam Szent Gellért legendáját. Jártában-keltében majorságban hált meg a Szent, de nem tudott elaludni az órlőmalmot hajtó szolgáló énekétől. Mégse hagyta, hogy megdorgálják a leányt paraszti énekéért, hanem mondotta Szent Gellért: Boldog a leányzó, aki énekkel tudja enyhíteni nehéz munkáját!

— Ez nem erre az esetre vonatkozik, ne fecsegi! — intette le Alberik.

— Talán, talán — szólt közbe a püspök. — *Mindenesetre szép tőle, hogy megjegyezte a legendát és ügyesen tudja felhasználni.* Magam is legendairó vagyok, Szent István legendáját jegyeztem fel. Szeretem, ha papjaim megbecsülik legendáinkat...

— Kész vagyok vezekelni! — ragadta meg Mikó a kedvező hangulatot.

A püspök halkán tanakodott jobbkezevel. Az esperes és a pap csak annyit vettek ki szavukból, hogy többször emlegették Péter prépost nevét.

— Bizony, nekünk is kell tennünk valamit! — mondja végül a püspök. Aztán ismét Mikóhoz fordult:

— Ez egyszer még megkegyelmezek neked. Vezeklésül azonban elmegy a Szentföldre... Pénztáramból magaddal viszel százötven aranyat pogány rabságban sínylődő keresztény foglyok kiváltására. De lelked üdvössége rajtal!

A pap megkönnyebbült lélekkel csókolt kezét püspökének.

Igy ért véget Hartvik püspök törvénytápnja.

amelyben Mukenhaupt Tóbiás polgár jámbor útra indul.

Hegyoldalban épült Selmec városa. Keskeny, girbegurba utcái a magaslaton álló Leányvár felé igyekeznek.

Arra van Mukenhaupt Tóbiás mester háza.

Tóbiás mester nem tudományos ember, hanem iparosmester. Kovács. Messze téved azonban az igazságtól az, aki azt hiszi, hogy a derék selmeci kovácsmester marconaképű, behemót ember. Tóbiás köpcös, alacsony, kerek képű. Vörös arcát a harag sose teszi vörösebbé, legfeljebb a sörital, amelyet felettébb kedvel. Szelíd, nyájas természete ilyenkor még szelídebbre, még nyájasabbra fordul. Bizony senki se hinné a jámborlelkű Mukenhaupt Tóbiásról, hogy a fegyverkovácsolás kemény mesterségét űzi!

A mester az utcára nyíló földszinti műhelyben kalapácsolja az izzó vasat. Felesége, Kunigunda asszony az emeleten tartja rendben szerény háztartásukat. — A keskenyhomlokzatú ház Mukenhauptké. Mert Tóbiás munkáját szerencse kíséri. Nem hiába kedves szólásmondása: Kiki a maga szerencséjének kovácsa.

Tóbiás mellett legénye sürgölődik: Szikacsek. A legény ellentéte gazdájának. Keszeg, sárgaképű, epés. Bőre alól kilátszanak a csontok, az inak. Tóbiás szívélyes, bőbeszédű — Szikacsek mogorva, szófukar.

Ketten együtt nevelik a kis inast. Fenn, az emeleten Kunigunda asszony egyedül teremti képen a kis szolgálot.

Ez a reggel, amelyen bemutatjuk Tóbiás mester házatáját, éppen úgy kezdődött, mint más hétköznapi reggele. Az inas befűtött a kemencébe és szorgalmasan fújtatta a tüzet. A mester szerszámaikat rakosgatta és türelmetlenül pillantgatott az ajtó felé: mikor jön már a

legény? Szikacseknek ugyanis reggelenként fontos kötelessége volt. Ő kísérte a piacra a mesternét és cipelte haza a megrakott kosarakat. Más iparosháztartásban ez az inas hivatala, de Mukenhaupték úgy szerették a gyomrukat, hogy egy kis inas el se bírta volna a piaci rakományt. Egyébként is, Kunigunda Szikacseket kívánta és ez ellen nem volt apellála!

Kinn csendben hulldogált az első téli hó... Végre nyílt az ajtó és berobogott a háznép.

— Nagy újság, Tóbiás! — lihegte Kunigunda.

A mester tágrameresztett szemmel várta a nagy újságot.

— Ádventi játékosok érkeztek!

— A templom előtt építik a nagy deszkaemelvényt, ott fognak játszani — tette hozzá Szikacsek.

A kis szolgáló csak hápogott örömében: Jesszasz! Jesszasz! Jesszaszmaril!

— Megnézzük — határozott csöndesen Mukenhaupt.

— Persze hogy megnézzük! — kiáltotta az asszony.

— Mégpedig Eiermacherék ablakából nézzük. Már beszéltem is velük!

— Mikor lesz az előadás?

— Holnap, vasárnap, szentmise után.

— Mindnyájan ott leszünk! — lelkesedett az inas.

— Ha elviszlek, ott leszel — ha nem viszlek, itthon maradsz! — szólt rá szigorúan a mester, hogy megmutassa, ki az úr a háznál. Aztán szelíden hozzátette: Ne bõgjl! Egészen biztos, hogy elviszlek...

Ott is voltak mindnyájan. Eiermacherékkel egy ablakban szorongott Tóbiás és Kunigunda. Szikacsek, az inas és a szolgáló mögöttük álltak egy asztal tetején. — Akinek nem jutott hely az ablakokban, lent szorongott a téren. Száraz, hideg idő volt.

A templom főkapuja előtt háromemeletes faállvány volt felépítve.

— Legalul a pokol, közepütt a föld, fenn a mennyország — magyarázta Mukenhaupt Tóbiás hozzátartozóinak. Ő már hallott ilyesféléről.

A három színpad egyelőre függönnyel volt eltakarva. Most trombitaszó jelezte a játék kezdetét. A nép elcsendesült. A színpadról ének csendült fel, amelyhez jámbor szívvel csatlakozott a tömeg:

Harmatozzatok,
égi magasok!
Téged vár epedve
a halandók lelke:
Jöjj el, édes Udvözítőnk!

A középső szín kitárult. Kezdődött a karácsonyi játék.

Ádám és Éva állnak a Paradicsomban, a tudás fája alatt. Dicsérik Istent boldogságukért. Mégis erőt vesz rajtuk a kíváncsiság, megszegik az isteni tilalmat és esznek a fa gyümölcséből. Azonnal megjelenik egy angyal. Poroszlónak van öltözve, kezében kardot tart, hátán szárnyak.

A hallgatóságon áhítatos borzongás fut végig.

— Távozzatok, boldogtalanok! A fának gyümölcsében halált ettetek. Arcotok verejtékével keresitek ezentúl kenyereteket, mígnem visszatértek a földbe, ahonnan vétettetek! — dörgi az angyal és némely gyöngébb-szívűek erre máris sírva fakadnak.

Ádám és Éva is sírva menekülnek a Paradicsomból.

A függöny legördül. De megnyílik az alsó szín függőnye és feltárul a pokol.

Elöl patáslábú, szarvasfejű ördögök korbácsolják a jajveszékélő bűnösöket. Hatalmas katlan alatt rakják a tüzet; a katlanból is ordítás, fogcsikorgatás hallatszik.

A láрма alábbhagy és most alakok jelennek meg a néhány lépcsővel magasabb emelvényen: Ez a limbuszt ábrázolja, a pokol tornácát... Itt tespednek azok a lelkek, akik nem érdemelték ki a kárhozat örök tüztét, de a mennyek kapuja is zárva van előttük. Ott vannak Ádám és Éva; szánják-bánják bűnüket, mert eredendő bűn az, átszáll minden emberre, s ezért van zárva az üdvösség.

Fellépnek az ótestamentum hősei, szentjei; mind a limbuszban epekednek a megváltás után. Megjelennek

köztük a próféták árnyai és prófétálnak az Udvözítő eljövételéről, a megváltásról: Izajás, Jeremiás, Ezekiel, Dániel.

És íme, végre megnyílik a legfelsőbb szín kárpitja és a szemlélők elé tárul a mennyország. Ott ül trónján a hosszúszakállú Atyaisten, mellette a Fiúisten. Felettük középen galamb alakjában a Szentlélek.

Az Atya kijelenti, hogy betelt az emberek várakozásának ideje és elküldi hozzájuk a Megváltót. Megkérdi Fiát, hajlandó-e magára venni a föld bűneit és véghezvinni a megváltás művét.

A Fiú így felel:

— Beteljesítem az írásokat!

És megindul a színpad lajtorjáján az alanti emeletre, a földre...

A földön pásztorok hevernek. Beszélnek a gonosz Heródes királyról és a világ rosszságáról.

Ekkor üstököscsillag jelenik meg a hátsó kárpiton. Idejük se marad a pásztoroknak az álmélkodásra, mert megjelenik egy szárnyas angyal és hirdeti, hogy megszületett a világ Királya.

— Hol találjuk? — kérdik a pásztorok, arcra borulva.

— Ott, amerre a csillag mutat — feleli az angyal és eltűnik.

A pásztorok betlehemi dallal indulnak keresni az újszülöttet. Megnyílik a hátsó kárpit és íme, ott látszik a betlehemi istálló. Szűz Mária ölében tartja Jézuskát, mögöttük Szent József áll. Lábuknál borjú heverész.

Fenn a mennyországban szép éneket énekel egy sereg szárnyas gyermekangyal.

A jó selmeci polgárok majd kisírták két szemüket a meghatottságtól.

Megjelent még Heródes is, látszott a Három Királyok imádata, jött Szent Erzsébet a gyermek Szent Jánossal. Elimelek prófétált. Végül ismét angyal hirdette Szent Józsefnek, hogy Heródes a Gyermeke életére tör.

Szent József számára hátára ültette családját és elmene-

kültek. Jöttek véres karddal Heródes poroszloi, keresték a Gyermeket, de nem találták.

Majd Szent Péter apostol lépett fel, elmondta Jézus Krisztus életének és kinszenvedésének történetét. Ismét fellebbent a hátsó kárpit; ott állt a feszület és a szenvedő Megváltó kimondta az utolsó szavakat:

— Beteljesült!

Mennydörgés közben csukódott össze a földi szín függönye. Látszott Jézus, amint a lajtorján alászáll a poklokra, kiszabadítja a limbuszban sínylődő lelkeket. Felvezeti őket a mennyországba, helyet foglal az Atyaisten jobbján.

Az üdvözültek megtöltik a mennyországot és szép énekkel mondanak köszönetet Istennek...

Volt a térségen sírás-rívás! Mukenhaupték se maradtak ebben hátra. Kunigunda asszony teljesírta a kötényt, Tóbiás mester pedig feleségének főköttőjét. Különösen az tetszett nekik, mikor megjelent a kisded Jézuska anyja ölében és egy eleven boci nyalta a talpát. Mukenhaupték tíz esztendő házasságát nem áldotta meg gyermekkel az Isten. Váltig búsultak azon, kire marad a kis ház, a takaros vagyon, melyet a mester már eddig is összekalapált. Azért tudtak annyira sírni, mikor a pólyában látták az isteni Kisdedet.

A színjáték végeztével a városi trombitás fújta meg hangszerét a templom erkélyén. Mindenki figyelte.

A plébános úr kiment az erkélyre és felolvasta a pápai bullát, mely teljes búcsút ad mindenkinek, aki felcsap keresztesvitéznek és harcol Krisztus sírjáért. Meg is magyarázta szépen a plébános úr, mit jelent az, ha ilyen könnyen és dícséretes módon szerezheti meg az ember a teljes bűnbocsánatot.

Nagy hatása volt a beszédnek, különösen mikor a plébános Jeruzsálemet emlegette.

Ezen aztán volt gondolkodnivalójuk a derék selmecieknek.

Mukenhaupt Tóbiás se aludt egész éjjel. Csak forgolódott jobbra-balra.

Reggelre kelve nem öltötte fel a munkához való bőrkötényt, hanem megint az ünneplőjét vette magára.

— Hová mégy, Tóbiás? — kérdezte csodálkozva Kunigunda.

— A plébános úrhoz! — felelte szilárd hangon Tóbiás.

— Minek?

— Felveszem a keresztet!

— Megbolondultál? — sikoltotta Kunigunda asszony és látván, hogy férjeura már a sapkát is a fejébe nyomja, olyan jajveszékelésbe tört ki, hogy a szolgáló, a legény, az inas, mind összefutottak.

— Mi az, mi történt? — kérdezik lélekszakadva.

Kunigunda elmondja.

Szikacsek rosszalóan csóválja a fejét.

— Mikor egy ilyen keresztesháború annyira fellendítené a műhelyt. Mennyi fegyverre lesz most szükség! — És ujjain számlálja elő, hogy még két legényt kellene felfogadni a várható tengernyi munkához.

Mukenhaupt Tóbiás nem volt hős. Jóformán azt se tudta, hogyan kell kézbevenni azokat a fene gyilkoló szerszámokat, melyeket kovácsol. — Már is könnybe lábadt a szeme.

— Nézd, Kunigunda — próbált a felesége szívéhez szólni. — Minek szorgoskodjam tovább? Szereztem annyit már, hogy megélhetnénk abból munka nélkül. Elzarándokolok hát Krisztus sírjához és imádkozom, hogy adjon az Úr nekünk gyereket. Száz szónak is egy a vége: Kiki a maga szerencséjének a kovácsa!

A százszor hallott közmondás nem nyugtatta meg Kunigundát.

Mécsese végleg eltört.

— Jaj, dehogy engedlek el! — zokogta. — Mi lesz velem magamban?

— Szikacsek vezeti távollétemben a dolgokat — nyugtatta meg a mester.

— Megölnek azok a fekete szerezsenek, özvegy-

asszony leszek, sose látlak többé! — siránkozott az asszony.

— Mukenhaupt-féle páncélok a legjobbak! — felelte önérzetesen Tóbiás.

— Az már igaz! — bólogatott erre Szikacsek is.

Kunigunda élesen felcsattant:

— Eszedbe ne jusson! Majd bizony elengedlek, hogy mindenféle idegen vászoncseléd elcsavarja a fejedet!

— De szivecském, mit gondolsz! — pironkodott Tóbiás. Aztán hidegséget színelve okoskodott: Ha Isten nem hallgatja meg imámat, akkor se vész utam kárba. Megtanulom Damaszkuszban, hogyan kell a kardot élesebbre köszörülni.

De Kunigunda már se látott, se hallott. Csak kiabált, jajgatott összevissza. Mikor látta, hogy férjeurára ez se hat és már indul kifelé az ajtón, elébeugrott.

— Vedd tudomásul, — kiáltotta — hogy nem engedem! Nem és nem! A városházára megyek, bíróság elé állítlak! Nem hagyhatod el a feleségedet!

Mukenhaupt elsapadt. Eddig nem volt még túlságosan erős az elhatározása, de most azért is meg akarta mutatni, hogy őneki senki se parancsol.

Elment és fogadalmat tett, hogy résztvesz a keresztesháborúban.

Óra múltán valóban értejtött a poroszló és a városi pecséttel idézte meg a főbíró elé.

Unneplőbe öltözve várta már ott a felesége. Szeme kisírva.

— Tóbiás mester, igaz-e, hogy jámbor szívvvel zarándokútra akarsz indulni? — kérdezte a főbíró.

— Valóban így van, tiszteletreméltó főbíró uram — felelte alázatosan a fegyverkovács.

— De tudod-e, hogy városunk törvénykönyvében meg van írva, hogy a férj nem mehet zarándokútra felesége engedelmével?

Mukenhaupt lehorgasztotta fejét. Nem ellenkezett. Úgy tett, mintha nagyon szomorkodnék, pedig titokban

örült annak, hogy felesége megakadályozza hősi felbuzdulását. Már nagyon megbánta a dolgot.

De most közbeszólt a jegyző:

— Hová akar menni a mester?

— Jeruzsálembe — felelte a kovács.

— Igen, Jeruzsálembel — erősítette az asszony is.

— Jeruzsálembe? — kérdi a jegyző.

— Oda, oda! — verte a fejével Tóbiás.

A jegyző előszedi a törvénykönyvet. Börbekötött, fatáblák közé szorított, kézzel teleírt pergamentlapok. A főbíró zavarodottan nézi. Még csak esztendeje polgármester és sántikál a tudománya.

A jegyző lapozgat, keresgél. Végre megtalálja a paragrafust. Hangosan olvassa:

— Ha házasember zárandókútra akarna menni, legyen az akár Rómába, akár Compostellába, csak felesége engedelmével mehet. De ha Jeruzsálembe megy, attól felesége el nem tilthatja...

Kunigunda ismét sirvafakadt. Mukenhauptnak elszorul a szíve:

— Hát mégis keresztesvitéz lesz belőle?!

— Alább még egy rendelkezés van, — mondja a jegyző és közelhajol a könyvhöz, hogy kibetűzhesse rövidlátó szemeivel: A Jeruzsálembe zárandokló férjtől követelheti a felesége, hogy végrendeletet csináljon és abban megírja, hogy amennyiben bizonyos esztendőkön belül vissza nem tér, hajtásák végre végrendeletét, mintha meghalt volna és felesége is újból férjhez mehet.

Mukenhaupt fejét elöntötte a verejték.

— De én három esztendőn belül visszatérek! — mondotta.

— Írásban mered ezt adni? — kérdezte szigorúan a jegyző.

Tóbiás rábólintott. A jegyző többet se kérdezett. Papirost szedett elő és írni kezdte a mester végrendeletét.

— Meg mered tenni? Lelkedre vennéd? — kiáltotta Kunigunda. — Hátha rabságba hurcol a pogány és én közben férjhez megyek?

A kovács vitézül nyelte könnyeit. Fuldokolva nyögte ki:

— Ha meghalok vagy időre haza nem térek, mindenem a feleségemé.

És a jegyző lúdtolla sercegett a papíron. Olvashatatlan macskakaparással szerkesztette meg Mukenhaupt Tóbiás végső akaratát.

Szükség volt akkoriban az ilyen törvényre. Gyalog, lóháton, rablókkal, ellenséggel, betegségekkel küzdve, kitéve az apró tengeri hajók bizonytalanságának, sok zarándok közül kevés jutott céljához. Még kevesebb haza. Messze földön, szerb, görög, török, szír, örmény és arab menyecskék szép szeme is annyi tört vetett az utasokra, hogy otthon, a sutban ülő feleségük azt se tudta, hogy eleven, avagy holt ember után maradt-e özvegyen.

Mukenhaupt mester keresztet rajzolt a végrendelet alá, a főbíró ráütötte a pecsétjét.

Mehetett már Tóbiás mester Jeruzsálembe, szabad volt, mint a madár...

No, addig még hónapok múltak el. Folyt a készülődés. A Mukenhaupt-műhely hetekig dolgozott azon, hogy a legélesebb kardot, a legerősebb lándzsát, a legnyílállóbb páncélt készítse. A sisak a buzogánycsapásnak is ellenálljon. Pajzsa nem volt olyan szép, mint Achillesé vagy Aeneásé, így leírását se adjuk részletesen, de Mukenhaupt és Szikacsek ebbe is beleadták minden tudományukat.

Mukenhauptné asszony varrta az útiruhát, kötött hozzá gypjúingeket is, mert úgy képzelte, hogy fagyos vidék lehet az a Jeruzsálem. Készített elemőzsiát is bőven. Az az erős, de jámbor állat, melyet Tóbiás vásárolt és felnyergelt erre az útra, majd leszakadt mindennek a súlya alatt. Pedig a mester súlya magában véve se volt csekélység.

Nincs olyan erős szívünk, hogy leírhassuk az új vitéz búcsúját szíve hölgyétől és Kunigundáét a jó embertől. Másokat se akarunk megrikatni.

**Elég annyi, hogy egy szép tavaszi napon Mucken-
haupt Tóbiás fegyverkovács mester és háztulajdonos
polgár házanépe sirása és szomszédai kendőlobogtatása
közepette keresztesvitézként kocogott ki Selmec városá-
nak kapuján.**

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

melyben ismerőseink a dömösi klostornál találkoznak.

Jóképű fegyverhordozója volt Bugátfia Ákos lovagnak. Apjának jobbágya; otthonról hozta magával. Őszöd volt a neve. Őszöd sokat nótázott és ha nem nótázott, folyton-folyvást akadt beszélőnivalója Gyöngyikéről, a falujabeli kislányról. Ugyibevaló legény volt Őszöd, sose volt vele baj.

Hosszú utak alatt jólesett Őszöd jókedvű társasága. Most is, mikor Ákos lovag Ráró lován az öreg Duna felé igyekszik. A nyugati határról jönnek, ahol Bugátfiát bízta meg a király a német háború után, hogy vigyázzon a lajtai határra. Most azonban az őrcsapat élén más váltotta fel a lovagot s ő mehetett másfelé.

Maga mögött hagyta már Pannonhalmát. Tata határában magános lovagra lett figyelmes. Rezes kard az oldalán, fazékforma, régi német sisak a fejében.

Bugátfia szaporább haladásra ösztökölte paripáját és utólérte a lovast.

— Dicsértessék! — köszönt rá, mert ruházatáról látta, hogy papi ember. — Merre, merre, szentatyám?

— Mindörökké! — felelte amaz. — Hogy merre megyek? Nem tudom. De a Szentföldre igyekeznek.

Mikó pap volt, a harkai.

Ákos megörvendezett a találkozásnak.

— No, hiszen rajtam lesz az Isten áldása, ha pappal utazhatok — mondotta.

— Hát lovag úr merre fordította lova fejét? — kérdezte a pap.

— Dömösre megyek, a dömösi klostomba.

— Tán csak nem akar felcsapni barátnak? — incselkedett Mikó.

— Nem a! De ott lakik most anyám bátyja. Ahhoz látogatnék. Papi ember, most jött haza külföldről. Főiskolán tanult. Pedig amúgy is tudós ember. Már jóemlékezetű Béla királynak nótáriusa volt...

Ezen aztán elbeszélgettek. Mikó is elmondta, hogy került a szentföldi útra.

Öszöd fegyvernök nagyon megharagudott:

— Hát már dalolni se szabad? — kérdezte. — Én bizony nem hagynám magamat semmiféle énekért elkergetni itthonról!

— Ostoba vagy te ahhoz — dorgálta meg a pap.

— Nem fél tisztelendőséged ennyi pénzt vinni egymagában? — kérdezte a lovag, akinek Mikó nyílt szívvel megvallotta, hogy mennyi pénz van a tarsolyában.

— Egy-két-három rablótól nem ijedünk meg! — mosolygott Mikó. — Megvéd a szolgám.

— Miféle szolgál?

— Ez ni! — emelte le a pap a nyerge mellől hatalmas dorongját. Megmagyarázta: — Kardhoz nem szoktam, de doronggal már kölyökkoromban is bevertem két kúnak a fejét, mikor Harkára tévedtek rabolni.

Bugátfia teli tüdőből hahotázott a harcias papon. Ez is vidáman mutogatta erős fogait.

Jóbarátok lettek. Együtt folytatták útjukat.

— Dömösön majd megkérdezzük, merre kell fordulnia tisztelendőségednek, hogy Jeruzsálembe érjen — biztatta Ákos.

— Az bizony jó lesz — helyeselte Mikó.

A Pilis-hegység rengetegeiben úgy eltévedtek, hogy két napig folyvást Esztergom felé tartottak, mígnem egy értelmes pór helyes irányba igazította őket.

A szelíd hajlású zöld hegyoldalakat őserdő borította, melyben csak néha megriasztva, szabadon barangoltak a vadak.

Végre kicsillantak aombok közül a Duna ezüstös fodrai. Az utasok előtt, hegytetőn állt a magasfalú, gazdag dömösi kolostor.

Fáradtak, éhesek voltak, de meg nem állapodtak, míg

a hegy tetejére nem jutottak. A tisztás szélére értek, melyen a kolostor emelkedett.

A kapu előtt lovas állt. Vastag, kis ember. Teli volt aggatva fegyverekkel, mint egy mozgó fegyvertár. Kócos, lehorgasztott fejű lovacskája farának mindkét oldalán egy-egy hatalmas batyu duzzad. Még a ló nyakába is zsacsó van kötve.

A kapuőr kikandikál az ablakon. A különös lovas bekiált:

— Jó ember, ugyan mondd meg nekem, ez-é Jeruzsálem?

— Messzi van az ide még, jó vitéz — feleli belülről a barát.

A jó vitéz leveszi sisakját, úgy törülgeti izzadó homlokát.

— Elég messzi van már ez is! — mormogja.

Ákos és Mikó hallották a beszélgetést. Harsány kacagással érkeztek oda. Ámbár ők se tudták, hol van Jeruzsálem, de annyit sejtettek, hogy nem Dömösön.

— Hová való vagy, jámbor vitéz? — kérdezte Mikó pap. Mert a lovas vállára varrott keresztből látta, hogy a kereszt katonája.

— Selmecre — felelte a kérdezett.

Mukenhaupt Tóbiás volt, senki más.

— Sose jártál még világot? — kérdezte most Ákos.

— De igen — feleli Tóbiás. — Körmöcbányán tanultam a mesterséget.

— Mi a mesterséged?

— Fegyverkovács vagyok.

— Akkor szüret! — rikkantotta Mikó. — Éppen ez hiányzott nekem. Ha kicsorbul a dorongom, majd megélesíted.

Tóbiás kerek képe együgyűen fordult Mikó felé. Nem értette a tréfát.

Mikó azonban kezet nyújtott a derék embernek.

— Együvé igyekszünk, — menjünk együtt — monddotta.

Mukenhaupt aggodalmas arca felderült.

— Szívesörömet — válaszolta. — Mire is mennék magamban.

— Segíték én neked — biztatta Mikó. — Látom, hogy nehéz elemózsiás tarisznyáid vannak. Majd megkönnyítem ...

Közben Ákos jelentkezett a kapunál.

— Péter mestert keresem, az óbudai prépostot — mondotta a parasztbarátnak. — Öccse vagyok!

Büszkén hangsúlyozta Ákos lovag Péter prépost mesteri címét. Nem lehetett mesternek nevezni akármiféle bolond embert. Ritkaság volt az abban az időben. Meg is nyílt csakhamar a kolostor kapuja és mindhármukat bebocsátották.

A prépost Ákosnak elébe sietett. A lovag kezét csókolt nagybátyjának. Ez megölelgette emberül.

— Ember lett belőled, mióta nem láttalak — szólt elégedetten a prépost. Pedig Ákos vitézi ruhájában is szinte az ölébe fért volna a hatalmas termetű papnak.

Mikó és Tóbiás is helyet találtak maguknak az udvaron, majd a konyhában fogadták a szíveslátást.

A négyszegletre épített klastrom szobái az udvarra nyíltak. Körbefutó folyosójának ablakai pedig a szabadba. Párosával álltak a félkörívű ablakok.

Ezen a folyosón sétálgatott a prépost unokaöccsével.

A Duna felőli oldalon gyönyörű kilátás nyílt a királyi folyamra, túlhan a Börzsönyi-hegyekre. Másfelől a dömösi tetőhöz csatlakozó lankás magaslatokra.

— Látod-e, öcsém — mutatott a prépost az erdőkre. — Sok királyi vadászat zajlott már le ezekben a rege-
tegekben. Szívesen vadásztatott itt Álmos herceg is, Kálmán nyugtalanvérű öccse. Annyira megszerette ezt a vidéket, hogy itt alapított klastromot. Ezt, ahol most vagyunk. Bűnbánatból tette, amiért pártot ütött királyi bátyja ellen.

— Egyszer lázadt csak fel Álmos? — kérdezte Ákos.

— Máskor is. Nem volt nyugvása, bárhog is fogadkozott. Történt egyízben, mikor a herceg ismét itt az erdőségekben vadászott, hogy sólyma varjat fogott.

Kérdezte ekkor a herceg kíséretől:

— Mit gondoltok, elengedné a sólyom a varjat, ha ez megígérné annak, hogy soha többé nem fog károgni?

Kísérői megjelentették a hercegnek ezt a mondását a király fülébe. Ebből megértette Kálmán király, hogy öccse nem fog békén maradni. Azért elfogatta és kitolatta a szemét. Itt élt azután vakon Álmos herceg, ebben a kolostorban. Míg nem kisfiával Görögországba menekült. Fia, Vak Béla volt az én jóemlékezetű uram. Ezért tisztelik a dömösi barátok annyira Álmos herceg emlékét. S ezért tisztelem én is.

— Miért futott görög földre Álmos — kérdezte a lovag.

— Voltak ott ismerősei, jóakarói — felelte Péter. — Még abból az időből, mikor a Szentföldre zarándokolt. Ugyancsak bűnbocsánatért. De a Jordán vize se hűsítette le izzó vérét, amint a következményekből láttuk . . .

Ákos szeme felcsillant.

— Bizonyára ismerik itt a klostromban a Szentföldre vezető utat?

— Ismerik — válaszolta Péter prépost. — Miért érdekel?

— Velem jött útitársaim oda igyekeznek. Azoknak kellene útbaigazítás.

— Talán neked is elkelve — jegyezte meg a prépost. A lovag zavarbajött.

— Nagy kavarodást okozott az emberek közt a keresztesháború — mondotta. — De én még nem adtam rá fejemet.

Péter prépost elmondotta, mint járt a királynál és miképen mondotta el a franciák hangulatát. Azóta már a király a maga szemével is meggyőződött arról, hogy mily nagy a lelkesedés világszerte. A németek is a Szentföldre indultak . . . Félő, hogy a világ népei megvetik a magyarságot, amiért nem veszi fel a keresztet.

— Péter bácsinak mi a véleménye?

— Véleményemet megmondottam a királynak és Belus bánnak — viszonzta Péter. — Ők is úgy gondol-

kodnak, mint én. Hitben és buzgóságban nincsen fogyatkozás. De elég pogány ül határainkon, akikkel vívnunk kell. Ihol a kunok. A szomszédos keresztények azonban még rosszabbak. Az osztrák és rutén! Itthon kell maradnunk, de a király ejtse szerét, hogy kimutassa keresztényi hajlandóságát Krisztus sirja iránt.

— Pedig szép lehet lovas sereggel menni Jeruzsálembe! — ábrándozott el váratlanul Bugátfia Ákos. Aztán megkérdezte: — Mit cselekszik Péter bácsi Dömösön?

— Azért jöttem, — felelte Péter — hogy kölcsönkérjem a Ják nemzetbeli Koppány püspök históriás könyvét. De meg nem kaphattam, mert Botfia János barát is éppen ezt a könyvet forgatja. A hatvan esztendővel ennekelőtte írott munkát átformálja és megtoldja mainapiglan. Két esztendeig ül még rajta. Nem volt más hátra, neki kellett ülnöm, hogy lemásoljam magamnak Koppány históriáját, úgy vigyem el.

A fiatal lovag elálmélkodott. Nagy tudós ez az ő bátyja. Ő maga szót se értett az egész históriáirásból. Különbben is titok volt előtte mindaz, ami összefüggésben állt az írás mesterségével. Szolgálni Istent és a királyt — ez a magyar lovag tudománya.

Péter pap nem nézte húga fiának ezt a tudatlanságát és elvezette az írószobába. Botfia János testvér görnyedt ott most is könyve fölött.

Ákos megcsodálta a tudós szerzetes érthetetlen furfangosságát. Tintával, arany vörös és zöld festékekkel mindenféle ákombákomot mázolt a papirosra. Annak azonban nagyon megörvendezett, amikor képeket is látott a lapokon. Itt Szent László király vágat paripáján, feje fölött csatabárdját forgatva; ott koronás király ülte trónusát és fülébe gonosz tanácsosok susognak. Álmos herceg vadászatát is látta, mindjárt megismerte a vagdalkozó sólyom és varjú madarokról.

Péter prépost csak akkor használhatta a históriás könyvet, amikor János barát képeket festett vagy másképen volt elfoglalva. Így bőven volt ideje, hogy Ákossal foglalatoskodjék. Ott tartotta Dömösön, ellátta tanítások-

kal. Beszélt a reá váró feladatokról, a nagyvilágról. Nem nyugodott addig, amíg Ákost a betűvetés titkaiba is be nem avatta. Sokra ugyan nem jutott vele, de két hét alatt Bugátfia Ákos legalább már le tudta írni saját nevét.

Eközben Mikó pap és Tóbiás mester se siettek tovább. Igen jól megvoltak egymással. Hol a konyha körül settenkedtek, hol az udvar egy árnyékos zugában apasztották Mukenhauptné asszony elemózsiás zsákjának terjedelmét.

Péter prépost ugyanis megnyugtatta őket, hogy nem kell egyedül menniök a Szentföldre. VII. Lajos francia király is Magyarországon keresztül igyekszik oda. Várják be a franciákat és csatlakozzanak hozzájuk.

Igy nyugalomban és hasznos foglalatosság közt telt az idő, mígnem híre jött, hogy Lajos király és franciái megérkeztek a magyar határra.

Bugátfia Ákos lovagot is Dömösön érte a király parancsa, hogy nyomban siessen hozzá Esztergomba.

Esztergomnál várták a franciákat. Péter prépost is Ákossal ment. Velük Mikó pap és Tóbiás kovács.

Ott volt dandarával a király, körülötte a főpapok és ispánok, kiki fegyveres néppel. Egész hadsereg gyűlt össze díszes fogadtatásul, no meg azért is, hogy vigyázzanak az átvonuló idegen vitézek körmére.

Bugátfia Ákos jelentkezett a királlynál.

— Hivattál, királyom, parancsodat várom!

Géza király a fiatal vitéz vállára tette kezét.

— Lovag — mondotta. — Nem feledem el hozzám való hűségedet, hogy életed kockáztatásával mentetted meg az én életemet. Ismerem bátorságodat. Mernél-e nehéz feladatra vállalkozni?

— Életem, halálom a tied! — felelte a lovag.

A király suttogóra fogta hangját.

— Péter bátyád tanácsát követve megmutatom, hogy vagyok olyan keresztény fejedelem, mint bárki a világon. Fenyegedett országunkból a Szentföldre ki nem vihetem hadi népemet, tehát tízezer aranyat áldozunk Jeruzsálemért. Ezen a pénzen magyar zarándokházat alapí-

tunk. Mernéd-e ezt a nagy pénzt ezer veszedelem közt a Szentföldre vinni?

— Allok elébe! — felelte hevesen Ákos. A nagy feladat feltüzelte.

— Az aranykincset a Templomos lovagrendnek kell átadnod, mert rájuk bízom alapítványom kezelését — mondotta a király.

Kézsorítással bocsátotta el lovagját.

Ákos elbeszélte a dolgot nagybátyjának. Péter prépost váltig örvendezett ezen. Szükség is volt rá ebben az ügyben. A király nótáriusa magához kérette Pétert, segítsen neki az alapítólevél fogalmazásában.

Harmadnapra a tárnokmester hívatta Ákost. Ott volt a király jegyzője is, Péter mester kíséretében. Átadták Bugátfiának a szép pecsétetes pergamentet, amelyen meg volt írva a jeruzsálemi zarándokotthon alapítólevele. A tárnokmester pedig leszámolta a lovag kezéhez a tízezer aranyat. Félnapi kemény munka volt.

Bugátfiának káprázott a szeme. Soha ennyi kincset nem látott egy rakáson. Újdonatúj aranypénzek voltak, egytől-egyig.

Berakták a temérdek pénzt egy rőfnyi hosszú ládikába, amelynek szélessége, magassága félrőfnyi volt. Nem nagy láda, de ember legyen a talpán, aki megemeli, olyan nehéz volt az aransúlytól.

Másnap ünnep volt. Szent István négytornyú székesegyházába vonult a király, vele főpapjai, vitézei mind. Bugátfia Ákos szentmise után az oltár előtt fogadalmat tett, hogy a Szentföldre zarándokol és harcol a pogányok ellen. Az esztergomi érsek maga tűzte vállára a keresztet, keresztesvitézzé való felavatásául.

Az új vállalat váratlan nehézséggel indult.

Mikor Öszöd fegyvernök hírét vette, hogy Jeruzsálembe mennek, elkomorult. Nem szólhatott gazdája ellen, hát mélyen hallgatott. Másnapra azonban lova megbokrosodott, — szelid állat volt különben. Ledobta lovasát, — ámbár Öszöd máskor jól megülte a paripákat.

Nyögött, jajveszékelt Öszöd, azt mondta, hogy ki-

ficamodott a lába. Hiába húzogatta a lábát Ákos lovag erre-arra, Őszöd ordított, hogy fáj és hogy ő bizony most meghal.

Tudta Ákos, hogy Őszödnek nem a lába fáj, hanem Gyöngyikéjét nem akarja messze hagyni. Pofont ígért neki, de csodák csodája, Őszöd ettől se gyógyult meg. Bele kellett törődnie a dologba és más fegyvernök után nézett.

Nem kellett messze mennie. Az esztergomi vásártéren rengeteg árus volt. Megengedte ugyanis a király, hogy ahol a franciák átvonulnak, mindenütt vásárt lehet csapni, akár vásári nap van, akár nem. Hadd vásárolhassanak a vendégek.

Az egyik sátorban fegyverkovács rakodott ki. Portékája előtt zömök, kerekkepű ember ácsorgott. Fogdosta a fegyvereket, és olyan gúnyos hangon bírálgatta, hogy az árus majd kibújt a bőréből.

Persze Mukenhaupt Tóbiás volt az ácsorgó. Venni nem akart, de megmutatta, hogy ő jobban ért a fegyverkovácsoláshoz, mint az esztergomi szaktárs.

Tán még össze is kapnak, ha Bugátfia idejében közbe nem lép.

— Jónapot adjon Isten, lovag úr! — kapta le sapkáját Tóbiás. Sisakját a hátára kötözve cipelte; minek az ilyen békés, meleg időben?

— Neked is, Tóbiás! — felelte Ákos lovag. — Akarsz-e még a Szentföldre menni?

— Megfogadtam — állom! — düllesztette ki hasát Mukenhaupt.

— Én is megyek, menjünk együtt — indítványozta Ákos.

A kovács meghajolt.

— Nagy megtiszteltetés, lovag úr, nagyon boldoggá tesz — válaszolta.

— Ha fegyvernököm lennél, szívesen megfogadnálak.

Több se kellett Mukenhauptnak.

— Hála Istennek! — kiáltotta. — Ezer örömmel, ezer

örömmel! Örvendek, hogy ilyen pártfogóra tehetek szert!
Dehogy szalajtanám el. Hiszen kiki a maga szerencsésjé-
nek kovácsa!

És mindkét markát nyujtotta a szerződés megkötése
jeléül. — Így hát megállapodtak.

Ettől az órától fogva Mukenhaupt Tóbiás büszkén
kísérte lépten-nyomon új gazdáját. Hol lovon, hol gyalog.
És saját tetemes fegyverkészlete mellett még a lovag
lándzsáját is cipelte.

Ákos lovag is örült új fegyvernökének. Jó, ha hábo-
rúban kéznél van a fegyverkovács. De Mukenhaupt
módos polgár létére megbízható ember is, amikor ennyi
kincset kell őrizniök.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

amelyben Ákos lovag megmenti az aranykincset.

Esztergom fölött, a Duna mentén felsorakozott a magyar sereg. Csillogott a dombok oldala és a vízig nyúló mezőség. Várták a francia királyt.

A túlsó parton csakhamar feltűntek a keresztes-vitézek. Teljes hadidíszben közeledtek.

Vaspáncéllal volt borítva a lovak nyaka, feje, szügye. A lovasok karját, lábát, testét is vértzet fedti. Fejükön zárt sisak, amelyből még arcuk se látszik. Lobognak a tarka sisaktollak, lengenek a kereszttel jelzett köpönyegek. Itt is, amott is színes zászlók emelkednek ki a népsokaságból. Középen rengeteg lobogó, a királyé. Négy-ökrös szekéren vontatják, árbocnyi rúdon.

Tíz komp van kikötve a Duna partján.

Elsőnek a francia király jön. Kíséretével megtölti a kompokat. A révészek áthúzzák az innenső partra.

Mikor a pallón át kivezetik a lovakat s a lovasok újra nyeregbe szállnak, Géza király és kísérete elébük indul. Egymás közelébe érve, a két király leszáll a lóról, úgy sietnek egymáshoz. Kezet fognak, összeölelkeznek.

Most magyarruhás részről is kibontakozik egy papi-ruhás lovas és a franciák felé üget. Azok közül is előnyargal egy pap. Őrvendezve integetnek egymásnak, csak úgy lóhátról ölelik meg egymást.

Péter mester az egyik, Odo de Deogilo a másik. Ismét együtt van a két párizsi jóbarát.

A két kíséret is összekeveredik. A királyok bemutatják egymásnak lovagjaikat. Ezek leveszik sisakjukat és fejet hajtanak, miközben a királyi kézszorítást fogadják.

Géza király bemutatja Lajosnak Bugátfia Ákost, legkedvesebb lovagját, akit fontos és kegyes megbízatással

küld Jeruzsálembe. Kérte a francia királyt, vigye magával és támogassa.

Lajos király ezt szívesen megígéri.

A kompok sietve jönnek-mennek a Duna két partja közt. A zászlós urak lovastul szállnak be. Az egyszerűbb vitézek csak maguk térnek a pallóra, lovukat a komp után úsztatják. Így is beletelik két-három napba, amíg a rengeteg sereg az innenső partra vergődik.

Addig a királyok s vezérek Esztergomba vonulnak lakomára, pihenőre. Lajos király köszöni Gézának, hogy a serege elé küldött izmaeliták és zsidó pénzváltók nem károsították meg a franciákat pénzüik becserélésénél. Máshol zsitánykodtak velük, itt a király parancsa vigyázott a tisztességre.

Elsőben is mindnyájan a székesegyházba tértek. A két király megesküdött a szent keresztre, hogy jóbarátságot és békességet tartanak, nem pártolják egymás ellenségeit.

Odo apátot Péter prépost látta vendégül. Ez még egy francia lovagot hozott magával. Deli legény volt a francia. Jauffre Rudell a neve. — A lassan szállingózó sereg előtt Óbudára siettek.

Itt Péter megmutatta Deogilónak a római romvárost, Aquincumot. Elmondta, hogy Atila hún király még ép-ségben találta ezt a helyet. — Mutatta Pannónia dús mezeit, amelyeket hajdan a rómaiak legelőjének nevezték.

— Megérdemli ma is ezt a nevezetet, mert minap is itt lovagoltak a rómaiak — mondja a prépost, célozva a német-római császár keserves átvonulására.

Deogilo apát szorgalmasan feljegyezte ezt a tudománnyt, mert őt bízta meg Lajos király, hogy feljegyezze ennek az útnak történetét.

Orül Ákos vitéz, hogy ért a franciák nyelvén. Apjaura birtokán ugyanis francia telepesek laknak, tőlük tanulta kiskorától fogva.

Egy hétig vidáman lakoztak Péter óbudai házában Deogilo, Ákos és Rudell. Mikó pap se panaszkodhatott,

aki elválhatatlanul csatlakozott Ákoshoz és fegyvernökéhez, Mukenhaupthoz.

Aztán Péter megáldotta öccsét és elbocsátotta vendégeit, hogy csatlakozzanak a már Székesfehérvárnál táborozó keresztesekhez.

Mukenhaupt vezette kantárszáron azt a málháslovat, amelynek hátára — féligtelt zsákok alá — felkötözték a tízezer aranyat tartalmazó ládikát. Izmos kovácsmarkával ő vette le a lóról pihenő idején és ő tette vissza induláskor. Tilos volt erről bárkinek is szólnia. Sejtette, hogy kincs van benne, ezért olyan titokzatosan tevékenykedett körülötte, hogy bizonyára gyanúságot költhetett bármely figyelmes szemlélőben.

A láda nehéz volt. Már Székesfehérvárnál baja esett.

Mikor a táborba érve Tóbiás leszedte a ló hátáról, két veszedelemre lett figyelmes. Az egyik, hogy a nehéz súly meglazította a fedelét. A másik baj az volt, hogy elvásott a hevederszija, amely a lóra erősítette. Igazán szerencse, hogy addig is le nem szakadt!

Mukenhaupt megsúgta gazdájának tapasztalatait. Ákos megnézte a ládát és ijedten látta, hogy fedele anynyira mozog, hogy bizony a résen az egész aranykészlet kipotyoghatna. Azonnal drótot vétésett elő és Tóbiás mester sűrű fonadékkal óvta meg a ládát a széthullástól.

Aztán azonnal maga indult sétára, hogy a hadat követő árusok székértáborában alkalmas új hevederszíjat vegyen.

Csakhamar talált is egy szekeret, amelyen bőrfélét árusítottak. Négy férfi volt a szekéren.

— Hé, ember, van-e hevederszíjnak valód? — kiáltott rá arra, aki a gazdának látszott.

— Tudom is én? — felelte a megszólított és olyan mogorván nézett végig a lovagon, mintha sértésnek venné, hogy vásárolni akar tőle.

Ákos nem szokta meg, hogy egy kalmár így beszéljen vele.

— Hát ki tudja, ha te nem? — mordult rá.

Amaz haragosan hátat fordított. A lovag már-már

galléron ragadta, de közbelépett egyik társa és nyájasan megszólalt:

— Hogyne volna szíjunk, csak keresni kell.

Kotorászni kezdett az áru közt, talált is megfelelő szíjat. Ákos csodálkozott, hogy saját portékájukat sem ismerik. Még jobban elcsodálkozott, amikor arra a kérdésére, hogy mennyibe kerül a szíj, a négy ember zavarba jött, majd olyan árat kértek, amelyért lovastul együtt lehetne szíjat kapni.

— Miféle kalmárok vagytok ti tulajdonképen? — kérdezte.

— Mi közöd hozzá? — felelte a gazda. Társai mellé álltak és olyan fenyegető pillantással méregették a lovgot, hogy ez már a kardjához nyúlt. Most a szekér gazdája megemberelte magát, erőltetett udvariassággal átnyujtotta a szíjat és így szólt:

— Fizessen a lovag, amennyit jónak lát és vigye!

Ákos megnézte őket. Egyszerű a ruhájuk, de alakjuk délceg, tartásuk büszke. Harcosoknak, uraknak látszanak.

Nem szólt többet. Lefizetett egy dénárt és ment. Félfüllel hallotta, amint háta mögött bosszúsan jegyzi meg az egyik:

— Éppen hozzánk jön vásárolni!

Ráfelel egy másik:

— Öltözzél püspöknek, akkor nem jönne!

Bugátfiát nem hagyta nyugodni a kíváncsiság, miféle népség keveredett a markotányosok közé. Sátrába érve elővette a mellette tanyázó Mikó papot. Elmondta kalandját.

— Utánajárok, hogy kifélék — mondotta a pap. — Meglátjuk, miben sántikálnak.

Amikor beesteledett és javában égtek a tábortüzek, elballagott. Órákhosszat volt távol. Éjfél felé tért vissza. A tábor javarésze már aludt, csak itt-ott hallatszott mulatozók lármája, részegek kurjongatása.

Ákos már aludt. Mikót felébresztette.

— Talán fontos ujság, azért zavarlak most — mondotta.

— Megtudtál valamit az idegenekről? — kérdezte a lovag.

— Meg — felelte a pap. Leírta szegről-végre alakjukat, ruhájukat és Ákos megismerte, hogy valóban az ő embereit látta Mikó.

— Gyerünk ki a sátor elé, idebenn sötét van — mondotta Ákos. Aztán megkérdezte: — Kifélék?

— Alighanem rosszban járnak — suttozta a pap.

— Miből gondolod?

— Darab ideig a közelükben üldögéltem és beszélgettem a markotányosokkal. Senki se ösmerte őket. Aztán a többiekkel együtt én is leheveredtem, mintha aludnék. De közben közelebb csúsztam és szekerük árnyékában hallgatództam, mit beszélnek.

— Mit hallottál? — kérdezte Bugátfia.

— Eleinte találós kérdéseket adtak fel egymásnak. Ilyenformán: Tudod-e, miképen fizette ki a vitéz a korcsmárost, aki a sült szagának is árát kérte? — kérdezte az egyik.

— Honnan tudnál! — felelte a másik.

— Megcsörgette zsebében a pénzt és annak hangjával — mondotta a kérdezősködő.

— Igen helyesen — hagyták rá a többiek. — Mit tudsz még?

Arra megint szólt a kérdezősködő:

— Tudjátok-e, miféle emberek pöknek csak innepnapokon a földre?

— Tudom, ha megmondod — felelték.

— Hát a kapáló, kaszáló, cséplő mives emberek. Mert hétköznapiak a markukba pöknek, csak innepen a földre.

Ezen nevettek...

Ákos azonban nem nevetett. Elfogyott a türelme.

— Ne meséket mondj nekem éjtszakának idején, hanem azt mondd meg, kicsodák és miért sántikálnak rosszban! — mondotta.

Mikó pap megsértődött.

— Elmondok mindent szépen sorján — méltatlanko-

dott, mert nem szerette, ha megzavarják a mesélésben.
— Azért voltam ott, hogy mindent halljak!

— Jól van, jól; csak mondd, hadd érjünk a végére!
— egyezett bele Ákos.

Mikó folytatta elbeszélését:

— Így szólt azután a tréfás ember: Tudod-e, ki volt az a rossz ember, aki egy jót eladott olcsó pénzen?

— Hadd halljuk! — felelték rá a többiek.

— Hát Júdás! — világosította meg őket az előbbi. — Nemde, eladta Krisztus Urunkat harminc ezüstön?

Közbeszólt egy mogorva hang:

— Pénzről jut eszembe, hogy ma az úton egy aranyat találtam. Vadonatúj körmöci arany...

— Mutasd! — nógatták a többiek.

Megnézték a pénzt, aztán az egyik megjegyezte:

— Ahol ez termett, terem ott több is.

— Meghiszem azt! — felelte rá a mogorva. — Bugátia Ákos lovag mögött hullt a földre.

— Ugye mondtam — szólt a másik. — Titkos megbizatással utazik. Sok pénzt visz magával...

— Az a kérdés, addig fecsegünk-e, amíg Görögországban találjuk magunkat, vagy hamar próbálunk valami okosat? — szólt újból a mogorva.

Erre a három másik megvakarta a fejét és azt mondotta:

— Bizony, átesünk a határon, ha előbb módját nem leljük, hogy innen kitörjünk!

Bugátia Ákos feszült figyelemmel hallgatta Mikó előadását.

— Úgy látszik, ezeknek az ismeretlen embereknek éppen minket érint a dolga...

— Nagyon is — hagyta rá Mikó. — De lássuk tovább! Most a mogorva hangú el kezdett káromkodni és elmondogatta, hogy így „vakapád” és úgy „vakapád”! Csak kerülj egyszer a kezembe, úgy kivetlek székedből, hogy sírjában is irigyled vakapádat! — azt mondotta.

A tréfálkozó erre megjegyezte:

— Nincs szebb, mint a családi békeség!

A másik kettő erre röhögni kezdett. De gazdájuk nem vette tréfára a dolgot, hanem képenváta a közbeszólót. — No most mindjárt hajbakapnak! — gondoltam magamban... De nem. A tréfálódzó megjohádzott és szépen kezéhez békelt a mogorvának.

— Szörnyűséget sejtek! — pattant fel Ákos. — A nevüket nem tudod?

Mikó rendületlenül folytatja:

— Azt mondja most mogorva vezetőjük: Hej, ha énnekem most pénzem volna! Hadat fogadnék ebből a sok éhkoppon kalandos keresztesből és ágyában lepném meg a bitorlót!

— Nem lenne jó a francia királytól segítséget kérnünk? — kérdezte egy társa.

— Szamár vagy! — torkolta le a tréfás. — A francia király békét fogadott. Ha felfednők magunkat előtte, legfeljebb láncra veretne. Inkább az lenne jó tréfa, ha az öcskös pénzén huzatnók el az öcskös nótáját!

— Hogyan te? — kérdezték. — Amaz suttogóra fogta hangját, többet nem értettem...

— A nevüket mondd meg, a nevüket! — sürgette Bugátfia Mikó papot.

A nagy mesélő megvakarta fejét.

— Az a baj, hogy éppen ezt feledtem el. Furcsa néven nevezték a gazdájukat. Idegen néven. Olyan asszonyos...

Ákos és Mikó most neszre lettek figyelmesek.

— Leszúrtad? — kérdezte egy hang.

— Nincs itt senki — suttogta egy másik.

Mögülük a sátorból motoszkálás hallatszott.

— Segíts! — suttogta ismét a hang. — Nagyon nehéz...

Mikó felpattant és beugrott Ákos sátrába. Valaki elgáncsolta, hogy a földre zuhant.

Nyomában a lovag.

Hátul a sátorponyvát felvagták; azon csúsztak be és tűntek el újra a tolvajok.

— Világot! — kiáltotta Ákos.

Mikó kirohant és a közelben pislákoló tábortűzből felkapott egy fahasábot. Úgy tért vissza a sátorba.

Bugátfia széthányta cókmókját. A kincsesláda sértetlen volt. A tolvajok póruljártak.

— Megvan! — kiáltott fel Mikó.

— Mi van meg? — A tolvaj? — kérdezte a lovag.

— A neve! Az idegenek fejének neve! — örvendezett a pap.

— Hogy hívják?

Mikó kimondta a nagy nevet.

— Borics!

A rejtély megoldást nyert. A magyar trónkövetelő a táborban lappangott, hogy onnan folytassa ármányait Géza király ellen.

— Utána! — kiáltotta Ákos. Felrázta a sátor bejáratánál horkoló Tóbiást. — Fegyverrel őrizd a sátrat! — rivallt rá. Mikóval együtt eloldották lovaikat, szőrén a hátukra pattantak és a markotányosok szekértáborra felé vágattak.

A félhomályban csakhamar négy futó alakot pillantottak meg.

— Fogják meg! Fogják meg! — lármázták fel Ákos és Mikó a hadinépet.

A menekülők már a tábor szélére értek. Egyikük elvágta egy legelésző ló pányváját és arra ugrott.

Ott termett egy őr és rávetette magát. A menekülő belevágta törét. Az őr összeesett, a tolvaj elrobogott.

Három társát elnyomta az összeseregülő nép.

— Jól őrizzétek őket! A király fog ítélni fölöttük! — kiáltotta Bugátfia.

A kigyúló fáklyák fényénél megnyugodva látta, hogy a három fogoly közt vezérük sem hiányzik.

Mikó pap is ottmaradt vigyázni az ármányosokra. Reggelre kelve Ákos belépett a király sátrába és így szólt hozzá:

— Uram! Nemde békességet fogadtál királyomnak! És íme, táborodban rejtegeted halálos ellenségét!

Lajos elsápadt.

— Isten a tanúm rá, nem tudok róla! — védekezett Most bevezették a foglyokat. Borics a király lábához borult.

— Kegyelmet és igazságot keresek! — kiáltotta és hosszas beszédben kérte a francia királyt, fogja pártját Géza ellen, mert őt, Boricsot illeti a magyar korona, mint Kálmán király fiát...

— Semmi közöm hozzád! Géza királynak fogadtam szövetséget — válaszolta VII. Lajos. Majd ráripakodott a trónkövetelőre: — Éjjel tolvajlást követtetek el táboromban! A tolvaj büntetése: halál. Védjétek magatokat!

Borics két társa megszólalt:

— Gunter volt a tolvaj. Ő, aki megszökött...

A francia király örült a kibúvónak. Ákos előlépett:

— Uram, testvériséget esküdtél Géza királynak. Add hát kezébe ellenségét!

Borics átölelte a király lábát.

— Lovag vagy! Nem adhatod ellensége kezébe az üldözöttet, aki védelmedhez folyamodik! — kiáltotta.

Lajos elismerte, hogy Boricsnak ebben igaza van. De megjegyezte:

— Csak addig védelmezlek és tűrlek táboromban, amíg békén maradsz és nem kezdesz ármányt testvérem, Géza király ellen!

Ez ellen Bugátfia sem szólhatott. — Borics megköszönte a király védelmét, majd társaival együtt távozott. Közben gyűlölködő pillantást vetett Ákosra.

— Hogy a mirigy...! — mormolta. — Ezt még megkeserülöd!

Mikó sietve vitte meg a közeli magyar portyáknak Borics hírét. Csakhamar Géza király vitézeinek láncá vette körül a keresztések táborát, hogy Borics onnan ki ne szökhessék. Ha elhagyná a francia király védelmét, nyomban elfognák.

De a trónkövetelő nem adott több életjelt. Csendesen meghúzta magát, míg a tábor lassan levonult a magyar földről és a szerbiai macsói bánság alatt — mert odáig terjedt a magyar király hatalma — át nem lépte a határt.

**amelyben a keresztesvitézek
furcsa dolgokat tapasztalnak Bizáncban.**

— Micsoda rengeteg nagy város!

A keresztesvitézek szeme-szája eláll, amikor elébük tárul Konstantinápoly. Tekintetük be nem éri a város végtelen körfalait.

Hát még, amikor lovaik patkója végigcsattog az össze-vissza torkolló utcák során, amelyek két oldalán annyi a ház és palota, hogy fél Franciaország népe elérné azokban. Hemzseg is a bizánci nép az utcákon, bámulja a jövevényeket. Bámulja és neveti. Olyan furcsa, idegen látvány számukra ez a sok vastorony-ember, mintha ma Budapesten tollkötényes afrikai négerek vonulnának végig. A lovagok pedig oly értetlenül nézik a körülöttük nyüzsgő idegen világot, mint manapság az európai ember Kínát.

Igen messze esett még akkoriban Európa egyik csücske a másiktól. Nyugati ember sose látott nagyvárost. Várakban, falvakban nőttek fel a lovagok. Róma romhalmaz volt, Párizs kisváros, London jobbfejta falu. Buda, Berlin, Varsó, Stockholm helyén néhány kunyhó vagy házcsoport állt.

Bugátfia Ákos barátjával, Jaufre Rudell lovaggal és a tudós Odo apáttal léptet végig Bizáncon. Mindhármukat megkapta és megzavarta a látvány. Odo de Deogilo azonban már hallott egyet-mást Keletről s így hármuk közül ő volt a legtapasztaltabb.

— Hol hagyta a kardját ez a rengeteg népség? — csodálkozott Rudell.

— Minek nekik a kard! Békés kereskedő emberek — magyarázza az apát.

— Hát aztán! — szól közbe Bugátfia. — Kereskedő embereknél éppenséggel előfordul, hogy a portékán, fizetésen viszály támad köztük. Mégiscsak ölre mennek.

Odo nevetett:

— Dehogyan mennek, dehogyan mennek! Bíróhoz mennek, perelnek!

— Ilyen pipogyák? Verekedni se tudnak? — kiáltotta nagyhangon a délfancia Rudell. — Hiszen akkor egyetlen rohammal elfoglalhatnók az egész hangyabolyt!

— Tudnak verekedni! — csendesítette Deogilo. — Csak tilos nekik. Aki engedelem nélkül fegyvert fog vagy hajbakap, dutyiba kíséri a rendőr — ahogyan itt a poroszlót nevezik.

— Verekedésért? Csodálatos! — hitetlenkedett Ákos.

— Hja, barátom, polgárok ezek, nem lovagok!

— Pih! Akkor nem is emberek! — fitymálkodott Rudell.

Ákos és Rudell örültek, hogy ilyen szépen megértik egymást. — Mögöttük kocogtak elválhatalan kísérőik, Mikó pap és Tóbiás fegyvernök. Mikó pap elismerően bólogat.

— Maradhatós város, maradhatós — mondja.

Mukenhaupt Tóbiás kerek termete nagyon megfogyatkozott a fáradságos úton. Kedve is alábbkókad, de barátja véleményéhez készségesen csatlakozott:

— Márhogy ez a Konstantinápoly? Bizony, talán még Selmecnél is nagyobb!

Ennél több elismerés egy selmeci háztulajdonostól igazán nem várható!

A lovagok a császári palota elé áramlanak. Lajos király már előttük ért oda a császár látogatására. Mire Ákosék odajutottak, a francia király már lépeget is kifelé a márványos kapun. — Most a király harsonásai megreccsentették hangszerüket és kihírdették, hogy a lovagok százanként menjenek a császár udvarlására.

A vitézlő urak leszállnak a nyeregből. Fényes pajzsukat tükrül használva, megigazítják szakállukat, bajuszukat. A csatlósok lekefélik, letörölgetik gazdáikról

a port. Honnan tudnák a nyugati lovagok, hogy Bizáncban már ezer esztendő szabályai vannak az udvarképes megjelenésnek? Hogyan kell öltözni, hogyan viselkedni, milyen illatszereket használni? ... Ahogyan leszálltak a lóról, mentek a Keletrómai Birodalom mindenható császáranak színe elé.

Tágas udvarba özönlenek. A palotára vezető lépcsőn egy csapat aranyvértés testőr áll. Sisakjukon hosszú lószőrforgó, térdigérő vörös szoknyájuk alól aranyos lábvért látszik.

Előttük áll a protovestiárius, a főudvarmester. Furcsa szabású, furcsa színfoltokkal tarkázott általvetője a régi rómaiak szertartásossá merevedett tógája. — Gondosan megszámlál száz lovagot; ezeket felbocsátja a lépcsőn. A többiek előtt keresztbevetődnek a testőrök aranyhegyű lándzsái.

Rudell és Bugátfia az első csoportba férkőztek.

Zöld márványból épült hatalmas terembe érnek. Köralakú oszlopcsarnokok, közepén kupola. Fentről áradt be a világosság. A padlót vastag szőnyeg borítja. Alighanem ott szótték a teremben, mert az oszlopok lábát is körülölelte a mintás kelme.

Az udvarmester sürgetésére az urak karéjba állottak. Legelőkelőbbjük a toulousi gróf volt, ő kiállt a közepre.

Velük szemben lépcsők márványemelvényre vezettek. Ezen kisebb oszlopcsarnok alatt bíbortrónus. Föléje aranyos mennyezet borul.

A trónemelvény elején még egy kisebb aranyoszlop áll. Ezen aranyláncra kötött aranymadárka ül. Mikor a lovagok rendbeálltak, a madárka megnyitja csőrét és csicseregni, csattogni kezd. — A nyugatiak elcsodálkoznak a furcsa gépezeten:

— Fránya népség ez a bizánci! Már az aranyból is eleven állatot tudnak csinálni!

A bizánci udvar értette a módját, hogyan kell elkápráztatni a barbárokat. A lovagok azonban már nem voltak barbárok s a csodás gépezet nem keltett bennük babonás félelmet.

A trónus előtt még két aranyoroszlán is hevert. Ezek most felálltak, megcsóválták farkukat és szájukat eltátva háromszor megbődültek. A vitézek mindannyiszor viharos kacagásba törtek ki. Ekkor pattant fel az ajtó és belépett a császár. A felségesre tervezett bevonulás rosszul sikerült. Komnenos Mánuel császár, aki előtt minden alattvalójának földre kell borulnia, harsogó nevetés közepette jelent meg a teremben.

A frankok elhallgattak és illedelmesen féltérdre ereszkedtek. De a hangulat már menthetetlen volt. Mánuel a trónra ült. Rajmond toulousi gróf előlépett, bemutatkozott és üdvözölte a császárt.

Tolmács fordította görögre szavait, majd elmondta a császár válaszát: Örvend, hogy megismerkedhetik ilyen híres, nemes vitézekkel.

Egyszerre csak dörögve szól közbe egy marconaképű francia:

— Nézzétek azt a parasztot, milyen fennen ül, amikor ennyi derék kapitány áll előtte!

A protovestiárius ijedten pisszegett, a lovagok is megrángatták társukat, hogy elhallgasson. Ez morgott még valamit, aztán elhallgatott.

Most a császár lelépett a trónról és elhaladt a lovagok előtt. Sorra bemutatkoztak. Ez kissé elhúzódott, mert a francia uraknak hosszú neveik vannak. Az iménti dörögő lovag e közben elunta az ácsorgást, felsétált a trónra és ráült. Több ülő alkalmatosság nem volt a teremben.

A császár hátratekintett, látta a dolgot, de nem szólt, mert nem akart kötekedni a gőgös, rakoncátlan frankokkal. Rajmond gróf azonban megfogta a lovag karját és halkan rendreutasította:

— Barátom, nem illik ám leülni a császár jelenlétében!

Az engedett a gróf tekintélyének. — A bemutatkozás végeztével Mánuel visszaült helyére.

Most az egész emelvény hirtelen a magasba szállt, úgyhogy a császár eltűnt a mennyezet függönyei között. Pillanat műve volt az egész. Aztán a trón visszaeresz-

kedett helyére. De míg imént bíboröltözet volt a császáron, most fehér ruha volt rajta.

A franciák során moraj futott végig. Az udvariak azt hitték, hogy sikerült lenyűgözni a keményfejű idegeneket. Pedig ezek csak érdekesnek találták a bűvészkedést, nem hódolatrakeltőnek.

A távozó társaság mögött leghátul ballagott a rendbontó francia. A császár visszaintette. Szerette volna szép szóval leszerelni a keletieknek ezt a nyilván konok ellenségét.

— Kérlek, nemes lovag, mondd meg mégegyszer nevedet, hogy jobban megtanuljam! — tolmácsolták számára a császár kívánságát.

— Nevem Jean Bertrand Maria de Venjadorn-Beaulieu! — felelte hangosan a lovag. — Családom a legelőkelőbb frank családok közé tartozik és mind között a legvitézebb. Birtokunk határán keresztút van, ott egy kápolna. Aki párviadalt keres, odamegy, imádkozik, aztán várja, hogy emberére akadjon. Én sokszor várakoztam ott, de senki se mert megvívni velem!

Szólt, térdet hajtott és peckesen távozott. A császár halkan így szólt a mellette álló tengernagyhoz, e megadukhoz:

— Veszedelmes szövetségesek! Veszedelmesebbek a pogány ellenségnél. Szállítsd át őket mihamarább a Boszporuson. Vitézkedjenek a törökkel. Lelkük rajta!

Az udvaron Deogilo pap megkérdezte Bugátfia Ákost:

— Hogy tetszett Szent László királytoknak unokája?

— Csak nem? — ámult el Ákos.

— De bizony! — mosolygott az apátúr. — Piroska királykisasszony, János császár felesége volt Mánuel anyja.

— Így elfajzott volna Árpád vére! — szörnyülködött a magyar.

— Nem úgy van — nyugtatta meg Odo apát. — Itthon, az udvarban Mánuel is rabja az ezer esztendő szeremóniáknak, puhaságnak. Valóban derék lovag ő és kemény háborúban, serege élén bizonyította be, hogy

ember a talpán. Félő, hogy Magyarország is megsínyli kezét.

— Magyarország?

— Igen. Velünk jött ez a Borics, aki már annyi bajt okozott királyaitoknak. Neked is... Az imént vezették fel nagy pompával a palotába...

— A német segítséggel póruljárt, most itt próbálkozik — mormolta aggodalmasan Bugátfia. — Kedves szomszédaink vannak keleten, nyugaton. Itt is, ott is keresnek, találnak segítséget a gyászmagyarok! — Aztán felfohászkodott az égre: — Csak te ne segítsd őket, Isten! A többit elvégezzük majd mi magunk!

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

amelyben Ákos lovag viszontagságai elkezdpdnek.

Kisázsia földjét tapodták már a keresztesvitézek. A fegyelmetlen csapatok szerteszét csellengtek, lassan jutottak előre. Minden város, falu: ellenség. Nem adnak szállást, nem adnak eleséget a nyugatiaknak. A pénzüket se fogadják el.

— A ti pénzetek ez, jó pénz! — erősködnek a lovagok.

A nép azonban tudja, hogy Mánuel császár hamis pénzre váltotta be a francia aranyakat.

— Álnok népség! — gyűlölködnek a nyugatiak.

— Barbárok! — sziszegik a keletiek...

Doryleumban rengeteg friss cipó várta a vitézeket. A görög császár vendégeli őket ezzel. De egyre-másra betegszenek meg, akik ettek belőle: meszet kevert a lisztbe az álnok barát. Nosza, a keresztesek is ott erőszakoskodnak, ahol tudnak; a föld népe pedig az elkujtorgókat ott üti agyon, ahol éri.

Általános volt az öröm, amikor végre Ikonumnál átlépték a bizánci birodalom határát és nyílt ellenség földjére érkeztek.

A hosszú, fárasztó úton Ákos egyre szorosabban csatlakozott a délfrancia lovaghoz, Jaufre Rudellhez. Nagyon megbarátkoztak. Mások is megbecsülték ezt a lovagot. Esténként a tábortűznél körülveszik földjei és biztatják:

— Énekelj, Rudell!

Bugátfia méltányolja, hogy társa jó nótás ember, de nem érti, miért vannak ezzel olyan nagyra a többiek.

— Trubadúr! — magyarázzák útítársai és felvilágosítják, hogy a trubadúr olyan ember, aki nótákat csinál.

— Hát aztán? — kérdi a magyar. — Nálunk otthon a paraszti népek is csinálnak nótákat!...

Lassanként mégis legyőzi idegenkedését és figyelni kezd Jaufre dalaira.

Rudell lovag távoli, elérhetetlen hölgyet szeret. Szépségéről, erényéről énekel...

Egyre-másra tűnnek fel a szaracén lovascsapatok. Megközelítik a zagyva nyugati sereget és nyílzáporral árasztják el. Mire a nehéz páncélosok utánuk rugtatnának, a törökök már el is tűnnek a látóhatáron.

Hőség, fáradtság, betegség és az ellenség fegyvere tizedeli a kereszteseket.

De számuk meg is szaporodik. Mihelyt a pogány területre értek, új lovag csatlakozik hozzájuk: Komnenos Andronikos, a görög császár unokabátyja.

Csak két szolgálával érkezett. Lajos király mégis nagy tiszteességgel bánik vele. Hiszen herceg, még császár is lehet belőle. Sok fura kalandot regélnek Andronikusról. Egyszer már pártütésbe keveredett, de tizenkét esztendőbe telt, amíg megszökhetett a börtönből. Azóta kerüli Mánuel határait.

Andronikos hercegnek a sereg fejedelmi személyei közt van a helye. Mégis szívesen elvegyül a lovagok társaságába. Megérkezése után néhány napra Ákos és Jaufre azon veszik észre magukat, hogy új barátjuk akadt. Elválhatatlan társuk: Andronikos herceg.

Művelt ember. Bókol Rudellnek szép dalaiért. Bugátfia szívét is megveszi néhány tört magyar szóval. — Nagynénémától, Piroska császárnétól tanultam — mondja.

Személyesen ismerte Piroskát, Szent László magyar király leányát! Ákos lovag tisztelettel megkérdi:

— Miért törekszel a bizánci trónra, hercegem?

— Nagy dolog császárnak lenni, a legnagyobb a világon! — feleli áhítatosan a herceg.

— Hallottam, hogy három császár közül ritkaság, ha csak egy is természetes halállal hal meg — jegyzi meg a magyar.

Andronikos előkelően mosolyog. Könnyedén legyint:

— Erre születünk — feleli. — Ritkaság nagyúrban az olyan ember, mint Izsák bátyám, aki félrevonult a világtól, magának és családjának élt...

— Találkoztam már életemben trónkövetelővel, Borics herceggel. Mondhatom, szerencsétlen ember volt — említi Ákos.

De Andronikos úgy tesz, mintha nem is hallaná. Elfordul és mással beszél.

A mesélőkedvű Mikó papot ugyancsak érdekli a kalandoshírű herceg. Folyton a sarkában settenkedik. Egy este félrevonja Ákost és megszűgja róla való véleményét:

— Nem egyenes úton jár ez a Komnenos herceg! Két szolgálja van, mégis mindig csak egy van körülötte. Hol egyik, hol a másik. Éjszakánként elküldi valamelyiket, éjszaka fogadja a visszatérőt. Mindig éjszaka sűg-bűg velük. Ez nincsen rendjén!

— Rossz álmaid vannak! — inti le Ákos. — Efféle nagyúrnak sok dolga lehet erre-arra...

— Már megbocsáss, — feleli Mikó pap — nekem nem tetszik, hogy ez az ember folyton körüléd ólálkodik. Miért nem a grófokkal barátkozik?

A lovag vállat von. A pap egy ideig zavartan ténfereg, aztán összeszedi bátorságát.

— Már ne vedd zokon, de a sátrad nem biztonságos hely. Hol benne vagyunk, hol nem. Hartvik püspök százötven aranyát Géza király ládájával együtt őrizzük. Úgy gondolom azonban, jobb helyen van az én nyakbavaló tarisznyámban, mert azt csak az életemmel együtt vehetik el.

— Ha gondolod — hagyta rá Bugátfia.

Bementek a sátorba. Előkotorták a cókмок alól Mikó tarisznyáját. Mukenhaupt helyeselte a dolgot.

— Kiki a maga szerencsájének kovácsa — mondotta.

A tábortűzekből szálldostak a szikrák. Vihar közeledett. Hovatovább eloltották, betaposták a tűzet.

A sereg útja a tengerparton vezetett. A víz felől jött a szélvész. Az ég alján laposan villódzott.

A szolgálak sietve vertek le újabb cövekeket, meg-

feszítették a sátrak tartó kötelékeit. Aki tehette, fedél alá menekedett.

A lovak ijedten bújtak össze és nyerítésük belevegyült a vihar mind erősebb tombolásába. Most már harsogott az ég és a közelben csapott le az istennyila.

A zápor leszakadt. Minden hangot elnyomott a suszorgó víztömeg. Villám villámot követett. Néha percekig vakító fényben úszott a láthatár.

Ákosék könnyű sátrukba húzódtak. Az új és új villanások fényénél árnyékok rajzolódnak a sátor leplére.

Most egész csapat szalad el mellettük. Kiáltásukat elnyeli a mennydörgés.

Trombitaszó hallatszik. Riadót fújna, az eső azonban elfojtja hangját. De már hallatszik is a lárma:

— Itt az ellenség! Fegyverrel Fegyverrel

Ennek már fele se tréfa. Bugátfia pacuhán magára kapja szemezett páncélruháját, kézbe kardját és rákiált Mukenhauptra:

— Hozd a lándzsámat!

Mikó papot megkéri:

— Ugyan, kantározd fel a lovamat!

Ezzel kisiet a szabadba. Bár az eső megcsöndesedett, Ákos ruhája alá csakhamar egész patakok ömlenek. Testén végigfolyik a hideg lé.

— Erre, erre! Tömörülj! — kiáltozzák odább.

Bugátfia arra csetlik-botlik.

— Kinyílt a lábvérttem! — nyögi Mukenhaupt. Leteszi a lándzsát, letérdel, hogy rendbehozza magát.

A vihar zúgását áttöri ezernyi ló dobogása.

— Allah! Allah! — hangzik végig a síkságon.

A keresztések összetömörülnek. Ki gyalogszerrel, ki lóháton. Már rajtuk a pogányság. Szerencse, hogy amazokat szembecsapja a zápor. Félelmetes fegyverüknek, az íjnak idegét pedig hasznavehetetlenné tette az eső.

Csatlósok hozzák elő a lovakat. Mikó pap is most ér oda Ákos csuromvizes paripájával. — Az egész had körbeáll, úgy fogadják a szaracénok támadását.

Megindul a harc. A könnyű fegyverzetű ellenség első

rohama lepattan a páncélos vitézekről. — Ákos örömmel látja közelében Rudell trubadúrt. Mellé ugrat. Egymás mellett fogadják a következő támadást.

Tele szájjal üvöltve rohan egy arab Rudell elé. Szeme fehérje szinte kifordul a nagy lelkesedéstől.

A francia vitéz két kézre fogja kardját és úgy vágja derékban ketté a szaracént, hogy felső teste porbahull, míg alsó részével elnyargal a ló.

— Mestervágás volt! — lelkesedik Ákos. — Most ide nézz!

Ő találja magát szemben egy turbánossal. Ákos is két kézre fogja a fegyvert és fölülről hasítja kétfelé az ellenséget, hogy kardja meg sem áll a nyeregig. Két darabban hull le a pogány lova két oldalán. De a lovag is belevörösödött a nagy erőlködésbe.

— Tőled is lehet ám tanulni! — hahotázik Rudell és menten utánozni próbálja magyar barátját, de sikertelenül.

Hullnak a pogányok, de ezrivel vesznek a keresztesek is. Tömegek vívnak egymásba gabalyodva. Ki tudja, mi lenne a vége az öldöklésnek!

De hirtelen mélységes morajlás zúgja át a harci lármat. A rémület meglankasztja a kezeket.

Lovak térdre roskadnak, emberek hullnak rakásra. — Földrengés! — süvölt végig a sorokon.

A talaj meginog. A csatazaj rémült zsivajgássá halkul. Milyen kicsi az ember haragja Isten ujjának intéséhez képest!

Újból felbúg a mélység. A távoli hegyekből hatalmas lavinák omlása hallatszik. Recseg a föld. Sátrak omlanak össze. A harcosok földre borulnak és nyögnek rémületükben.

Harmadszor is meglódul a talaj. Tántorog, hullámszik. Most már enyhébben. — Aztán elcsendesül.

A hadseregek megbomlanak. A szaracénok fejüket vesztve elrohannak; a keresztesek a sátrak közé húzódnak. Sokan sírnak; a bátrabbak reszkető ajakkal imát sutognak.

Az eldült, pocskékká lett táborban Bugátfia Ákos is elszorult szívvel léptet sátra felé.

Tanyája beomlott, maga alá temetve holmiját. Tóbiás nincs sehol. Se a lova. Mikónak is kaprodzik szeme a meresztgetéstől, de sehol se látja jó hóka paripáját.

Széthordják a gabalyodást. Ott vannak a ruhák, az elemózsia... a tízezer aranyat tartalmazó ládának azonban hült helye a sátor romjai alatt!

— Mikor tűnt el? Hogyan történhetett? Erre nem járt a törökl...

— Mikor a lovat utánad vezettem, Tóbiás még itt volt, a lábvértjét igazította — gondolkodik Mikó.

— Csak nem Tóbiás? — rémül meg Ákos.

— Az az élehetetlen? — pattan fel Mikó. Aztán hozzáteszi: — Mintha elmentemben Andronikost láttam volna erre felé...

Ákos kábultan tölti az éj hátralévő részét. Mellette gunnyaszt Mikó pap, magához ölelve tarisznyáját.

— Elvitte a törökl — kiált fel kétségbeesetten Ákos.

Mikó nem felel rá. Szó nélkül feláll és elindul a táborba. Világos reggel van, mire visszakerül.

— Andronikos szolgáljaival együtt eltűnt a táborból — jelenti. — A halottak közt nincsenek...

— Meg kell örülnöm! — sír fel Ákos. — Rámbízta a király, hogyan számoljak vele!

Előkerül Jaufre Rudell. Meghallja, mi történt elkomorodik:

— Rettenetes, ha a király csalódik lovagjában!

A tábor már teljesen megbomlott. Nagyrésze visszafelé készülődik.

Ekkor Templomos-lovagok csapata érkezik kelet felől. Sűrű sorban, daliásan vonulnak be a táborba. Balkezüket csípőre teszik, kürtöseik indulót fújnak. Melükre-hátukra omló fehér nyakbavetőjükön büszkén virít a vörös kereszt.

Lajos király fogadja őket.

A vitézek zárkózott, komor arccal körülszemlélődnek a keresztések közt. Aztán ráripakodnak az alnépre, és

amikor ezek nem elég sietősek a parancsszóra, vaskesztűs öklük nem röstell néhány kemény csapást tőlük.

Új élet költözik a táborba. A zsoldosok és az alnép sáncmunkára sűrög. A rendetlen sátrakat szoros négyszögbe állíttatják. A Templomosok kioktatják a gyakorlatlan sereget: Ez Kelet! Itt nem elég a lovagi vitézség; ide katonai tudomány is szükséges.

Bugátfia lovag bemutatkozik a szentföldi vitézeknek. Átadja Géza király alapítólevelét és elpanaszolja szerencsétlenségét.

A komor lovagok rettenetes haragra gyúlnak.

— Tízezer arany repült ki a markunkból! Mielőtt jöttünk, az utolsó pillanatban! — kiáltozzák. — Megkeserüli a pogány vagy akárki! — fogadkoznak!

Az új rendbeszedett had tovább vonul. Most már a Templomosok parancsolgatnak. Vége a lovag urak csellengelésének: zárt oszlopban kell vonulni, akkor nem mer rájuk rohanni a pogány. — Nem is rohant.

Soraikat azonban az éhség és ismeretlen betegségek tovább is apasztják.

— Térjünk haza! — zúgják mind sűrűbben. — Előtünk a német császár járt. Lám, az se jutott el a Szentföldre. Annak is elveszett serege az úton!

Kikötővároskába érkeznek. Kimerülten lepik el falait, környékét. Lajos király követet küld vissza Konstantinápolyba a császárhoz: Indítson hozzájuk hajókat, hadd mehessenek tengeren a Szentföldre!

Múlik az idő, amíg a követ megjárja Bizáncot és Mánuel elküldi hajóhadát. Ezalatt Andronikos herceg megint megjelenik a keresztesek közt. Jókedvű. Meséli, hogy napokig üldözte az ellenséget, sokat levágott. Végül eltévedt a hegyek közt...

— Itt a tolvaj! — dörmög Mikó. Lám, amikor találkoztunk, nem mert a szemed közé nézni!

Ákos elmondja Mikó gyanúságát Jaufré-nak. A trubadur elgondolkodik.

— Szemébe kell mondanod a vádat — jelenti ki végre. — Erre ő kénytelen veled megvívni. Ha igazad

van, megölöd; ha ártatlan, ő terít le téged. Ezzel megtetted lovagi kötelességedet és királyod nem vonhat felelősségre. Nagyon egyszerű eset...

Ez a lovagias észeljárás nem fért Ákos kemény magyar koponyájába.

— És ha tolvaj létére mégis ő győz le engem? — kérdezte.

A franciának szeme-szája elállt erre a hitetlenségre...

Megérkezett a császári hajóhad. De a seregnek csak egy részét tudta befogadni. A lovagi nép beszállt, a paraszti keresztesek a parton rekedtek. Menjenek tovább gyalogszerrel!

— Gyerünk már, mert künn rekedünk! — siettette Mikó Ákost. Tóbiás eltűnése óta ő helyettesítette a fegyvernököket; akkoriban nem volt ezen semmi csodálatos, noha Mikó papi ember volt.

— Nem megyek! — jelenti ki keményen Ákos. — Szárazföldön tűnt el a kincs, szárazon akarom megkeresni!

— Márpedig nekem nincs kedvem tovább kutyaolni — ellenkezik Mikó. — Elvitték a lovamat, nem szaladhatok gyalog utána! Andronikus is hajón megy, Lajos király védelme alatt...

— Szaladj Andronikus után! — ripakodik rá a lovag.

— Az a szándékom! — mondja komolyan a pap.

— Bolondság! — bosszankodik Ákos. — De magadban úgyse engednek föl a hajókra...

— Meglátjuk, kifognak-e az eszemen...

— Jeruzsálemben, a Szentsír egyháza előtt találkozunk — kiált utána.

— Uzenjünk egymásnak a Szentsír klastroma perjele által! — feleli vissza Mikó.

— Úgy legyen — hagyta rá Ákos.

Ákos látja, amint a magyar ott csetlik-botlik a hajóhídon a beszállók közt. A hajósok feltartóztatják, de a pap mesél nekik valamit, mire még előre is engedik...

Tény, hogy mire a hajók felszedték a horgonyt, Mikó nem volt a parton.

Fejetlen láb maradt vissza. Gyalogos, szedett-vedett nép, szegény kapitányok alatt. Kétségbeesett arcukra volt írva elkerülhetetlen sorsuk: a halál. Bámulnak a távozó flotta után.

Ákos lovag is paripáján ül, úgy nézi a tengeren eltűnedező vitorlákat.

Egyszerre csak észreveszi, hogy valaki áll mellette. Jaufre Rudell lovag volt, a trubadúr.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

amelynek hőse Rudell lovag, a trubadúr.

— Te se mentél velük? — kérdezte a magyar.

— Nem, mert egyenesen Akkónak vitorláznak — felelte a trubadúr.

— Hát te hová igyekszel?

— Tripoliszba.

Elhagyták a gyalog kereszteseket és folytatták tengerparti útjukat.

— Miért még Tripoliszba? — kérdezte a magyar.

— Annyit beszéltek a táborban rólad. Mondd el végre történetedet!

— A történetemet? Egyszerű történet az — felelte Jaufre Rudell. Most, hogy kettesben maradtak, igazi bizalmat éreztek egymás iránt. A trubadúr megnyitotta szívét:

— Provánsz a hazám — kezdte elbeszélését. — Ott is ilyen nyájas, ilyen meleg az ég, ilyen zöldek a pálmák. Kastélyom Blay. Romladozó, régi jószág. Ebben nőtem fel, ott éltem a szegény várúr egyhangú életét. Próbálgattam fegyveremet és elkísértem néhány harcba Rajmond grófit. De gyermekségemtől fogva jobban szerettem a fegyvernél a lantot. Addig-addig merengtem és próbálgattam kobzom húrjait, amíg megköltöttem első dalomat. Szájról-szájra szállt a dal. Provánszban új trubadúr született. Énekeltem a lovagi kötelességekről: a hitről, a harcról. Egy hiányzott csak, hogy teljesen lovagi költő legyek: nem volt úrnőm.

Aztán meglett ez is. Szentföldről hazatérő lovagok szálltak meg Blayben. Hajnalig vigadtunk és ők mesélték kalandjaikat. Egyszeribe józanság és tisztaság töltötte el őket, amikor szavuk új tárgyra tévedt: Meliszandára, a tripoliszi grófnőre. Oly szép, oly eszes, oly ügyesen

viselkedik nők és férfiak társaságában egyaránt, hogy nincsen párja a világon.

És én nyomban megértettem, hogy senki más nem lehet dalaim úrnője, csak a tripoliszi Meliszanda. Azóta évek múltak és dalaim nem szűnnek dicsérni úrnőm erényeit. Szegény lovag létemre magam nem indulhattam a nagy útra. Lajos királyom kereszteshada azonban elhozta a kívánt alkalmat.

Most itt vagyok. Szinte el se hiszem, hogy minden lépés közelebb visz a szeretett lényhez, akiről álmodozom és énekelek...

A magyar lovag megkérdezte:

— Mi dolgod azzal az ismeretlen hölgygel? Hátha már férjhez is ment azóta?

— Nem ismered a trubadúr szerelmét — válaszolta a provánszi. — A dalnokot csak úrnője lelke érdekli. Szerelme menneiei.

...A két lovag gyorsan haladt. Gyorsabban, mint a töméntelen tábor. Néhány nap múlva megszűnt a folytonos virasztás, az örökös veszély a pogányülte országban. Kis lovascsapattal találkoztak. A lovasok fegyverzete félig lovagi, félig görögös. Húsos orruk mutatja, hogy örmények.

— Kis-Örményország határán vagytok — mondják a lovasok és szeretettel fogadják a nyugati vitézeket.

Elbeszélgetnek. Az örmények telve vannak aggodalommal.

— Szövetségesünk, a szomszédos damaszkuszi szultán — panaszozik — szövetségben áll a Jeruzsálemi Királysággal és a keresztesvitézek többi tartományaival is. Vajjon miért támadt most mégis a kereszteshadakra?

— A damaszkusziak? — csodálkoznak a lovasok is.

— Igen. A barátság örve alatt lovasaik átvonultak országunkon és aztán megtámadták a franciákat...

A két lovag egymásra néz: hát damaszkusziak voltak támadóink!

Kis-Örményországban is rombadőlt házakat látnak. Sok népet tett földönfutóvá a minapi földrengés.

Rudell és Bugátfia most már eltértek a tengerparttól. Magas hegyekre kapaszkodik útjuk. Aztán mély völgyekbe ereszkednek le s fejük felett meredeznek a havas hegyormok. A szűk katlanokból ismét fölfelé törnek. Hatalmas cédrusok árnyékolják ösvényüket. Ez már a Libanon-hegység.

Néptelen tájakon csak itt-ott legeltetik nyájaikat szír pásztorok. Ez már nem is örmény föld, ez az antiochiai örgrófság, a keresztesvitézek országai közé való.

Mikor ötven évvel ezelőtt az első kereszteshad végigvonult Kis-Ázsia partvidékén, Kis-Örményországtól délre, az elfoglalt területeken a lovagok államokat alapítottak. Legészakibb volt a szárazföld belsejében a mult évben elbukott Edessza. A parton legfelül Antiochia van.

A két lovag megbámulja a főváros hatalmas bástyafalait. A nép mindenütt alázkodva hódol a kereszteslovagoknak, a tartomány urainak.

Egész útjukon azonban hírét se hallották Ákos kincsesládájának.

Egy napon megkérdik a falusiakat, milyen tájon járnak. És Jaufre Rudell felujjong:

Tripolisz!

Ez is a keresztesek grófsága, bár úgy hívják, mint Észak-Afrika egyik tartományát.

Megérkeztek hát ide, ahol Rudell dalainak úrnője él! Ismét sík tengerparton haladnak a város felé. Rudell még mélázóbb, mint máskor. Gondolataiba merül; időnkint leveszi hátáról lantját és néhány ütemet dúdol. Verset költ...

Már feltűnnek a pálmák közt Tripolisz tornyai, amikor egy lovag ér velük szembe. Testén páncél, két csatlós kíséri.

Az utasok illedelmesen köszöntik egymást.

— Az én nevem Montforti Boemund. Hát ti kik vagytok és honnan jöttök, nemes uraim? — szól a tripoliszi lovag.

Az érkezettek is megnevezik magukat. Boemund csodálkozva kiált fel:

— Jaufre Rudell? Csak nem a híres trubadúr?

— Az vagyok! — feleli a provánszi büszkén. Lám Tripoliszig is eljut a híre.

— Ismerem szép dalaidat — mondja a tripoliszi lovag. — De mi járatban vagy erre?

— Bemutatom hódolatomat úrnőmnek — feleli a trubadúr.

A másik felpattan:

— Istenemre, azt nem teszed!

— Ki akadályozna meg abban? — kapja fel fejét sértődötten a délfrancia.

— Énl!

— Mi jogon merészeled utamat állni? — kiált ki-vörösödve Rudell.

— Mert imádom Meliszandát és feleségemül kívánom — válaszolja gögösen a tripoliszi.

Rudell elsápad és a kardjához kap.

— Döntsön közöttünk a fegyver! — mondja Boemund és szintén a markolatot szorongatja.

Mindketten megfordulnak és távolabb nyargalnak, hogy elegendő tért hagyjanak az összecsapáshoz. — Ákos barátja segítségére siet. Elszedi felesleges poggyászát, fegyvereit. Boemundot csatlósai készítik elő a küzdésre.

— Lándzsával kezdjük, urak, lándzsával! — kiáltja Bugátfia. Más lovag nem volt jelen. Ő lett a mérkőzés bírója, tanúja, bajmestere. Jelt adott.

A két lovag szembeáll. Lezárják sisakjuk rostélyát, hónuk alá kapják dárdájukat és egymásra rontanak. Boemund fegyvere lesiklott Rudell pajzsáról, Rudellnek viszont a hosszú úton megkorhadt fája eltört.

Megfordítják lovaikat és ismét eltávolodnak egymástól. Pajzsukat hátukra akasztják, kihúzzák nehéz pallosukat. A kantárszárt karjukra csavarva, két kézzel emelik a nehéz fegyvert. A két pallos a levegőben találkozik, szikrázik, csikorog. A trubadúr ügyesen kezelte a kardot. Ellenfelének védelemre emelt fegyvere a földre hullik és Rudell csapása beszakítja sisakját.

Boemund meginog a nyeregben. De csak megszédült,

fejéig nem ért az ütés. Lova magától fordul meg és hátranyargal, mialatt gazdája visszanyeri eszméletét. Egy csatlós felemeli a földreest pallost és felkínálja. A tripoliszi lovag elutasítja. Vékony törét húzza ki.

Rudell udvariasan hüvelybe taszítja pallosát és ő is az utolsó fegyverhez nyúl.

— Meliszandáért mindhalálig! — kiáltja lelkesen.

A másik nem felel.

A harmadik összecsapás sokáig tartott. A két lovag zihál a nehéz páncél alatt, amíg egymás sebezhető pontjait keresik a könnyű pengével.

Egyszerre csak Rudell felsóhajt. Karja lehanyatlik. Boemund töre befutott a hóna alá, ahol a mellvért és a karvas kapcsai találkoznak.

Bugátfia karddal ugrik közéjük, hogy megakadályozza a viadal folytatását. De Boemund is tudja az illendőséget. Letörli kardja hegyéről a vért, udvariasan köszön és elnyargal csatlósaival.

— Megölt! — súgja Rudell elkeseredetten.

Ákos lesegíti a lóról, kinyitja páncélját, megnézi a sebet. Kis nyíláson hatolt be a keskeny penge, de mélyen. A sebből lassan szivárog a vér.

A trubadúr szagatatottan lélezkzik. Szája szélén véres tajték jelenik meg. A szúrás tüdejét érte.

Magyar barátja egy fa árnyékába vezeti és lefekteti. Feje alá gyűri köpenyegét. Megitatja.

— Kihevered! — biztatja.

De amaz csak a fejét ingatja. Homlokát verejték lepi el. Egyre nehezebben lélezkzik.

Az úton járók köréjük szállingóznak. Bámulnak.

— Meliszanda — suttogja Jaufre és megragadja Ákos kezét. — Meliszanda... vigyetek hozzá!

Bugátfia megkéri a körülállókat, hogy vigyék a lovagot a városba. Szívesen segítik. Köpenyegére fektetik a trubadúrt, úgy cipelik lassú lépésben. A magyar szomorúan lovagol utánuk.

Nagynehezen elérnek a város szélére. De Rudell sebéből már ömlik a vér, torkát is fojtogatja.

Nagyobb ház előtt állnak, mellette kőfalú kert. A rácsos kapun át látható a kút. — Bugátfia bezörget és engedelmet kér, hogy odavigyék a sebesültet. Csakhamar el is helyezik a fák alatt.

Jaufre eszméletét már elhomályosítja a sebláz. De megérti, hogy nem vihetik tovább.

— Meliszanda ... látni akarom! — mondja kétségbeesetten.

— Meg fogod látni. Igérem! — szól Ákos barátja fölé hajolva.

— Hogyan? — nyitja tágra szemét a haldokló.

— Idehozom.

Kezet szorítanak. Aztán Bugátfia lóra ül és a városba vágat. A kis kikötővárosban nem volt nehéz megtalálnia a kastélyt. A tengerparton, hirtelen felszökkenő kősziklán épült. — Az idegen lovagot nyomban bebocsátják. Csatlósok veszik körül, frissítővel kínálják.

— Sürgős üzenetet hoztam, nem késhetek! — kiáltja a magyar.

— Kinek?

— A várkisasszonynak! Minden pillanat drága.

Sürgetése átragad a várnépre. Csakhamar megjelenik a tornácon Meliszanda.

Olyan, aminőnek Rudell hírből ismerte. Haja dióbarna, szinte fekete. Barna őzikeszeme van, szája határozott vonalú. Karcsú, mégis telt termetű. Határozott, dallamos a járása.

— Mi hírt hoztál, lovag? — kérdi.

— Kisasszonyom — szól a magyar. — Hallottad-e hírért Rudell lovagnak, Blay urának?

Meliszanda szeme felcsillan.

— Jól ismerem a nevét! — mondja büszkén. — És a dalaít is...

— Ūrnőm, szól most térdreborulva Ákos. — Rudell lovag a közelben van. Haldoklik. Érted hal meg. Látni kíván téged!

— Vakmerő kívánság! — hőköl vissza a kisasszony. — Hogyan mehetnék hozzá?

A magyar vitéz csodálkozva tapasztalja, hogy Rudell nótáinak milyen messze terjedő a híre, becsülete. Ebbe vetette most minden reményét. Könyörgőre fogta:

— Szép hölgy! Rudell lovag ezer meg ezer mérföldet tett meg azért, hogy láthasson. Útközben költötte hozzád szóló legszebb dalait. A város kapuja előtt is érted keveredett viadalba. Halálán van. Utolsó kívánsága, hogy láthasson. Jutalmazd meg dalnokodat és jöjj hozzá!

— És ha cselt készítesz ellenem! — aggodalmaskodott a hölgy.

— Esküszöm!...

Meliszanda habozott.

— Siess, hogy még életben találjuk! — sürgette Ákos.

A grófnő előintette apródját.

— Szállj nyeregbe és győződj meg arról, amit ez az ismeretlen úr mond — parancsolta.

Ákos az apróddal nyargalt vissza Rudell fekvőhelyéhez.

— Ki vagy, nemes lovag? — kérdezte az apród.

— Jaufre Rudell, Blay lovagja — felelte halkan a sebesült.

Az apród fejét hajtott:

— Úrnőm, Meliszanda üdvözlét és hogyléted iránt érdeklődik.

A trubadúr sápadt arcán öröm tükröződött.

— Kéretem úrnődet... — tördelte.

— Szószólód leszek — felelte az apród és visszavágtatott.

Rudell lovag csakhamar arra lett figyelmes, hogy a körülötte lévők ünnepélyesen sürgölődnek. A láz ismét kábulatba ejtette s csak arra eszmélt fel, amikor Meliszanda kendője finoman letörölte verejtékét.

— Megismersz, trubadúr? — kérdezte a hölgy.

Felelte szemét, elmosolyodott. Szólni akart, de a vérömlés elfojtotta szavát. — Végre visszanyerte hangját:

— Egészen ilyennek ... képzelvek ... különösen ...
a hangodat ismerem.

— Örülök, hogy nem csalódtál bennem — mondotta bátran Meliszanda. Lovagkori kisasszonyok nem félhettek a mindennapos harcok áldozataitól. — Boldog vagyok, hogy személyesen köszönhetem meg szép dalaidat!

— A legújabbat... még nem hallottad — suttogta a trubadúr.

— Kíváncsi vagyok rá — felelte a kisasszony. — Atyám várába viszünk és meggyógyítunk.

— Meghalok addig. De ezt még eléneklem ... neked — tördelte.

— Nyugodj — suttogta Meliszanda.

De Rudell most bátran felült. Arca sárga volt, szeme tüzelt. Feje alól elővonta lantját. Újjai végigfutottak a húrokon. Néhány határozott akkordot fogott és halkán dúdolni kezdte:

Bárha tőlem őt a tenger,
messze hegy-völgy elszakasztja,
bús szívem remélni sem mer,
hogy felfigyel majd e dalra:
Az én úrnőm, Meliszanda!

Jaufre Rudell költő-lovag
egyre zengi, egyre vallja:
El nem zárják víz, hegyfalak,
hallja — s meglágyul majd rajta
az én úrnőm, Meliszanda...

Hangja hörgésbe fűlt. Feje félrekonyult. A lant kihullott kezéből... Költő volt és vitéz lovag...

**amelyben Bugátfla Ákos a tripoliszi Hilarius barát
történetén elmélkedik.**

„Én, fráter Hilarius, aki egyike vagyok a legkisebeknek a mennyei elmélkedés csarnokában, megírom ezt a történetet, hogy legyen az én együgyűségem útja is út a mások megvilágosítására. Kezem, amely egykor megkeményedett a kardforgatásban, lándzsaöklelésben, utóbb ügyes lett és megfínomodott a rózsafüzér apró szemeinek pergetésében. Oreg napjaimra így alkalmassá váltam a betűvetés mesterségének megtanulására.

Ifjú voltam, amikor szegény frank vitézként eljöttem a Szentföldre harcolni Krisztus sírjáért a pogányok ellen. Itt is maradtam s kardommal a tengerparti Atlith urának szolgálatába léptem. Elkísértem vitézi kalandjaira, mígnem méltónak talált arra, hogy lovaggá üssön s a kised Detroit várnagyává tegyen.

Megszűkölt akkoriban már a keresztesvitézek hatalma a Szentföldön. A vitézek színe-java elhajózott, kiki a maga hazájába. A visszamaradottak jobbára szedettvedett nép voltak. Miképen jómagam és csatlósaim is.

Hosszú esztendők múltak el harcok és tivornyák között s lelkem megkeményedett. Sokszor belovagoltam a Sáron mezejét Tyrustól Gázáig, bebecsaptam a Jordánon túli hegyek közé fegyveres szolgák kíséretében, lándzsát törve a pogányokkal és üszköt vetve a hitelenek falvaira.

Történt, hogy egy napon, hajtván az éhségtől, szűkségtől, ismét kalandra indultam ki vitézeimmal. Velünk jött Rigó kutyám is, farkasok ivadéka. Vidáman futkosott előttünk és ugatásával felverte a madarakat. Messzire kellett nyargalnunk Gilead hegyei közé, míg az évszázados háborúban elpusztult vidéken falut találtunk.

Ősz volt. A nyár kiszikkasztotta a földeket, elperzselte a rétek és fák zöldjét, de az esős évszak még nem állott be s a patakok medre száraz volt. Éhesek, szomjasak és elcsigázottak voltunk, mire délutánra nyomorúságos telephez értünk.

Emberek tudták már, hogyan kell ilyenkor eljárni. Néhányan leszálltak a lóról. Hurkolt kötéllel a legszélső ház ajtajába állnak és bezörgetnek. Ha férfi nyit ajtót, kötelet vetnek a nyakába és felakasztják. Gyorsan megy az egész. Aztán be a házba, aki ellenáll — halál fia. A zsákmányt összeszedjük... Mi másból élne a vitézember, ha nincsenek jobbágysai?

Most is így cselekedtünk. A zörgetésre szakállas férfi nyitott ajtót. Meg se szólalhatott, már himbálódzott az eresz alatt.

Nem sokat tétováztunk. Benyomtuk az ajtót és zsákra szedtük, ami elvinnivaló akadt. Sivalkodott két kisgyerek meg egy állapotos asszony. Ezekkel nem törődünk. Csak egy öregemberre mérgesedtünk meg, mert az asszony elébe állt és lármázott valami idegen nyelven, amiből egy szót se értettünk. Megcibáltuk a szakállát és kidobtuk a házból, hogy ne legyen útban. No hiszen, kinek kellene egy állapotos asszony! Csak akkor vettük észre az öreget, amikor már rácsuktuk a házra az ajtót. Egy lovász szalmacsutakot csavart, rácsiholt és a tető alá tartotta. Mialatt a ház lángbaborult, az öregember az ég felé rázta kezét, jajveszékelte és hempergett a porban. A házból egyideig kihangzott az asszony és a gyerekek sikoltozása. Aztán csend lett, csak a tűz ropogott.

Szép, göndör gyerekek voltak, szinte kár értük — gondoltam magamban.

Letelepedtünk a tűz mellé és húst sütöttünk. A többi ház lakói szétfutottak, csak össze kellett szednünk a holmit és egybeterelni a lábasjóságot.

— Hát ezzel a vénemberrel mit csináljunk? — kérdezte egyik csatlósom, amikor már útra szedelőzködünk. — Megöljem?

— Hadd el — feleltem. — Magunkkal visszük, váltásdíj okából.

Igy aztán rákötöztük az öreget egy számárra és magunkkal vittük.

Bár ne tettük volna! A visszaúton Rigó kutyám izgatottan viselkedett. Folyvást a lovak közt futkosott, szimatolt. Hátraszaladt a fogolyhoz, farkát csóválta, ráugrált, majd meg dühösen megugatta. A vitézek röhögtek és azt mondták tréfálkozva, hogy a kutya is váltásdíjat szaglász rajta, hol szépszerével, hol fenyegetéssel.

Visszaérkezve várunkba, az öreget a pincébe zártuk. Meghagytam, vigyenek neki eleséget, hogy éhen ne vesszék, mire kiváltják.

Jókedvűen vacsoráztam. A csontokat Rigónak hajigáltam az asztal alá.

Csillagtalán, felhős éjtszaka volt. Az eső megeredt.

Becsuktam az ablaktáblát, eloltottam a mécsest és lefeküdtem. Nagy csöndesség volt, csak az eső verte az ablak fatábláit.

Alig alhattam egy órát, amikor rémes üvöltésre riadtam. Felugrottam. Kutyám a láda tetején ült és ég felé fordított orral üvöltött. Nem volt ez a hang kutyához való ugatás, szűkülés, vonítás. A rettegő állat sírása volt. Beszélik, hogy északi országokban télen a farkasok szoktak nem is állati, rémes hangokba kitörni. Sohasem halottam kutyámtól ilyet. Szőre felborzolódott a rémülettől.

Rákiáltottam. Nem használt. Magamhoz hívtam. Egy ugrással nálam termett és hozzám bűjt. Veregettem a hátát, de közben egyre csak reszketett, üvöltött. Végre megharagudtam és kivertem az udvarra. Ott szaladgált egész éjjel az esőben. Hiába szidta, hajigálta a várnép, csak hajnalban csendesedett el.

Reggel behívtam főcsatlósomat és így szóltam:

— Nyergelj, szedelőzködjél! Elmegy Egyiptom felé. Tudatod, hogy foglyunk van, váltásdíj ki!

Megvakarja fejét a csatlós, aztán kiböki:

— Már abból bajosan lesz valami!

— Miért? — kérdem.

— Mert meghalt. — Ahogy parancsoltad, vittem neki vizet és kenyeret, no meg tréfából egy kis disznóhúst is. De mikor beléptem a pincébe, csak felveti a szemét, egyet sóhajt és vége...

— Mikor volt ez?

— Még az este. Nem sokkal azután, hogy lefeküdtél. Előbb egyideig kockáztunk az őrszobán... Én, uram, egy újjal se nyúltam hozzá! Amikor kutya vonítani kezdett odafenn, akkor volt.

— Elmehepsz! — mondtam.

Homlokomat kiverte a verejték, gerincemen hideg borzongott. Kutya vészes üvöltése még a fülemben csengett, hiszen egész éjjel nem hagyott aludni.

Borzasztó gondolatom támadt: Ember a hitetlen is, és annak is lelke van. A lélek meglátogatott engem és egész éjjel a várat járta.

Tudjuk, hogy az állatoknak — nevezetesen a kutyáknak — némely tekintetben az emberénél erősebb a természetük. Különb a szaglásuk, látásuk, hallásuk. Az okatlan állat megérezte a kiszálló emberi lelket...

Iszonyodva kezdtem szemlélni életem cselekedeteit. Gondolni kezdtem a halálra és Isten ítéletére. Nem volt többé nyugtom.

— Mindennek ez a nyomorult kutya az oka! — gondoltam és egyre nagyobb gyűlölettel néztem hűségesen a sarkamban szaladgáló Rigó kutyámra. Rossz voltam hozzá. Rúgtam, megvertem. Amikor egyszer a tengerparton jártunk, hirtelen indulatomban követ kötöttem a nyakára és a vízbe vettem. Láttam, amint vergődött, elsüllyedt.

De ettől fogva még jobban féltem. Ártatlanul megölt kutya emlékezetembe idézte az ártatlanul megölt lelkes embereket. A harcon levágott pogányoktól nem féltem. Éjszaka azonban a legkisebb neszben, mécssem lobogásában az öregember lelkét vártam. Meg a fiatalét, akit felakasztottunk. Meg az elégett asszonyt és a szőke gyerekeket. És mind a többieket, akiket megöltem vagy megölettem ifjúkorom óta...

Nem volt maradásom, mígcsak letéve a fegyvert, klastromba nem vonultam, gyakorolni magamat a bűnbánatban és alázatosságban, hogy elnyerjem a mennyei irgalmasság malasztját...

Azóta sok esztendő telt el. Hajam megfehéredett, hátam meggörnyedt. De el nem felejthetem kutyám üvöltését azon az éjszakán. A borzalom üvöltése riasztotta meg és indította fel alvó lelkemet és adott nekem hitet.

Nemde, csodálatos az isteni Gondviselés, amely megteremtette az emberi lelket és az oktanul is okos állatot, és amely tökéletessége szálaival behálózza az egész mindenséget!

Mindezekért legyen áldott az Ő szent Neve!"

... A tripoliszi klastrom refektóriumában hangzott el az épületes olvasmány. A barátok ebédeltek és hallgatták a történetet.

Köztük ült Bugátfia Ákos is. Barátruha volt rajta. Az utolsó napokat vezeklésben és elmélkedésben töltötte.

Ebben a klastromban temették el éjszaka, fáklya-fény mellett barátját, Jaufre Rudell lovagot, a dalnokot. Azóta szomorúság töltötte el lelkét.

Hilarius fráter vallomásának hallatára lelke megerősödött. Felkereste a klastrom apátját.

— Atyám, eljött az ideje, hogy határozzak. Adj tanácsot. Lovagi becsületem elvesztettem, mert nem tudtam megőrizni királyom rámbízott vagyonát. Szenteljem-e itt, köztetek Istennek életemet vagy keressem-e harcon a halált?

Az apát szelíden símogatta ősz szakállát.

— Halált keresned nem szabad, sőt kötelességed, hogy védj és őrizd istenadta életedet — mondotta. — Lemondani akarsz, visszatorpansz, mielőtt elérted volna Krisztus sírját? Szedd össze erődöt és haladj bátran előre! És ha nem tudod magadról lemosni a szégyent, gondold meg, hogy nálunk van-e a helyed vagy a Templomosok közt, akik szerzetesek, mint mi vagyunk s e mellett lovagok is, akár temaged.

Ákos kezét csókolt az apátnak.

— Köszönöm vigasztalásodat — felelte. — De engedd meg, hogyha úgy akarja Isten, visszamenekedhessek zárdád falai közé, mint ama Hilarius, akinek történetét ma hallottuk.

— Ha Isten úgy akarja, szeretettel fogadunk — mondotta a szerzetes és megáldotta a lovagot.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

amelyben Ákos lovag megérkezik Jeruzsálembe.

Napfény és csendesség üli meg a tájat.

Bugátfia Ákos a Sáron síkságán kocog lovaival. Jobb-felől messze csillog a tenger tükre, balfelől a síkság lassan dombokká emelkedik. A távolból zord, magas hegyek tiszta körvonalai rajzolódnak az égbe.

Ákos vitéz epekedve pillant a hegyek felé. Azokon túl mély völgyben hömpölyög a szent folyó, a Jordán. Be jó lenne nagyot inni vagy megmerülni hús hullámaiban!

Itt-ott magános pálmafák álmodoznak. Csenevész fák, néhány húsos levelük nem elegendő arra, hogy árnyékukba húzódhassék az utas.

A nap magasán jár az égen. Végre a lovag néhány nagyobb sziklát vesz észre a vízparton. Odakanyarodik. Leszerszámozza lovait és orrukra köti az abrakos tarisznyát. Maga szolgál a lovag, ha nincs szolgája.

Meglocsolja arcát tengervízzel. A sós lé csípi a szemét, de mégis frissít. Aztán leveti páncélját és elheveredik a sziklának a víz felé hajló árnyékában...

Káprázó szemmel, zsibongó aggyal ébred. Míg aludt, jó utat tett meg a nap és most már nyugat felől perzseli a hőség, ahol lepihenéskor Ákos még árnyékot talált.

Ugyancsak mosnia, dörzsölnie kell fejét, amíg eszméletre tér. Felmászik a szikla tetejére és körülnéz: Sehol egy emberi lélek. Fél évezrede nincs nyugalma ennek a vidéknek, ugyancsak kipusztult belőle a lakosság; alig teng-leng a kevéske nép. — Ákos gyorsan határoz: Ledobja ruháját és belegázol a tengerbe. A fürdő pompásan esett, de utána annál jobban elővette a farkaséhség. Hajnalban hagyta el Akkó várát, azóta nem látott ételt, italt.

Mire újra nyeregben ül, észak felől három öszvéres

utast vesz észre. Ellenség erre nemigen merészkedik, vigyázni azonban üdvös.

Azok is észreveszik a lovagot és lekanyarodnak az útról. Ákos megbosszankodik. Feléjük üget. Látja, hogy kalmárok. Több megrakott öszvért terelnek maguk előtt.

— Mit kívánsz, lovag? — kiáltja eléje az egyik. Hárman vannak egy ellen. Mégis inkább vámot adnának, mert nem szállnak szembe páncélos vitézzel.

Bugátfia megnyugodva látja, hogy keresztények. Barátságosan rájuk köszön és megkérdi:

— Kik vagytok, hová mentek?

— Árkádián kalmár vagyok Szeleuciából. Ezek meg szolgálaim — feleli vezetőjük. — Jeruzsálembe igyekszünk, szolgálatodra.

— Én magyar lovag vagyok és szintén Jeruzsálemet keresem. Nem kívánok egyebet, csak kalauzolatok odáig — viszonozza Bugátfia.

A kereskedő arca felderül.

— Nemcsak szívesen vezetünk, de meg is ajándékozzak, ha velünk tartasz és megvédsz a zaklatóktól — ajánlja.

A lovag megsértődik:

— Nem vagyok én zsoldos!

— Idegen vagy, lovag, nem ismered az itteni szokásokat — nyugtatja meg a kalmár. — Itt lovagi kötelesség őrködni az utakon és védelmezni a keresztény utasokat.

Erre letelepednek. A kalmár megvendégeli lovagját. Örmény volt, tehát értelmes ember. Kis-Örményországból jött ő is. — Együtt haladnak tovább. A lasson kocogó öszvérekkel csak alkonyatra érnek Caesarea városába. Széles rommezőn keresztül vezet útjuk.

— Ilyen rengeteg nagy város volt ez a római császárok korában — mutatja a romokat Árkádián. — De most csak a vízparton ez a kicsi maradt belőle.

Megszálltak egy fogadóban. Rizses birkahúst tálaltak elébük, amelynek faggyas ízével csak az békítette meg a magyart, hogy kitűnő vörösborral öblíthette le.

— A Kármel hegyén termett, ahol Illés próféta küzdött a bálványozás papjaival — tódította az örmény.

— Szép, szép — hagyja rá Ákos. — Ilyen jó bornak nem kell cégér.

Árkádián még szétnézett a városban, ahol dolga volt a kereskedőkkel. Ákos csak akkor vett újra tudomást létezéséről, amikor szürkületkor nagynehezen felrázták álmából.

— Indulunk, lovag! — kiáltotta amaz. — Szép utat akarunk megtenni és a déli órákban pihennünk kell!

Ákos feltápáskodott. Frissen fejt kecsketej állott mellette agyagcsuporban. Jóízűen felhőrpintette.

Most már kényelmesen folyt az utazás. Az örmény legények szolgáltak körülötte. Lovai is fényesre kefélt szőrrel vártak az udvaron.

Szaporán haladtak a derengésben. Az utolsó csillagok elfoszlottak az égen. Ragyogó reggel volt, mire négyórás út után Jaffába értek. Rövid pihenő, kis ebéd végeztével folytatták útjukat. Fel, Jeruzsálem felé!

Most hátat fordítottak a tengernek és a szárazföld belseje felé tartottak. A síkföld hamar elfogyott, a talaj emelkedni kezdett. Mire a nap megforrósodott, Ludd barátságos tornyai, falai néztek elébük. A perzselő nap-sütés elől egy fogadó udvarán vonták meg mugukat. Szőnyeget terítettek a tornác árnyékába és átaludták a napot.

Alkonyatkor indultak Ramleba. — Nagyobb város, mint Jeruzsálem — magyarázta Árkádián. — Falai alatt verte meg Bouillon Gottfried, az első jeruzsálemi kereszt-király az egyiptomi sereget.

Itt megháltak. Reggelre már Judea hegyei közé értek. Keskeny ösvényen kanyarognak mind följebb és följebb. Mindenütt kopár sziklák, amelyekre forrón tűz a nap. A hegyormokon kis sasfészkek láthatók.

— Emmausz — mutat egyikre Ákos vezetője. — Ott jelent meg feltámadása után Krisztus Urunk tanítványainak. Az meg ott Modin, a makkabeusok szülőhelye.

És Ákos érzi, hogy valóban évezredek szentelte

földön jár. — De íme, mielőtt leszáll az este, a lenyugvó nap bíborfényében Jeruzsálem falai, kupolái tűnnek elébük. Mindnyájan keresztet vetnek.

Megérkeztek a szent városba.

A Jaffai-kapu mögött az Örmény-negyed terül el. Ott szálltak meg éjszakára egy karavántanyán.

Reggel Bugátfia elbúcsúzott Árkádiántól. A kalmárnak jókedve volt. Jól sikerült útja és szállása előtt máris egész csoport jeruzsálemi kalmár várakozott, hogy megvegye áruját. Most is éppen pénzt számolt és beleszórta bőrzacskjába.

Mikor meglátta a lovagot, kikotort a zacskóból egy aranyat és mosolyogva mutatta:

— Ismered-e ezt a pénzt, nemes uram?

Ákos elsápadt. Géza király újdontáj aranypénzei közül való volt, amilyen nem volt több, csak az a tízezer, amit ő hozott magával.

— Az én pénzem! — kiáltott fel önkénytelenül. — Hogy jutottál hozzá?

— Becsületes úton — viszonzta meghökkenve amaz. — Örményföldön váltottam be egy asszonytól. A damaszkuszi hadak nyomában találta...

Ákos megértette az arany útját.

A kalmár szíveskedett körülötte:

— Köszönöm, hogy kíséreted elriasztotta közelünkből az útonállókat a hegyek közt! Ime, ezt a szép szmirnai szőnyeget neked szántam.

— Minek az énnekem? — hárította el Ákos.

— Add tiszteletreméltó anyádnak, feleségednek vagy szerelmesednek!

— De mikor nekem egyik sincsen — sóhajtott a lovag.

— Még lehet, még lehet — biztatta a kalmár és összegöngyölve a szőnyeget, elhelyezte Ákos holmiai közt. Aztán némi habozás után ismét kikotorta zacskójából a magyar aranyat. — Vidd el ezt is emlékül és segíts meg máskor is — mondotta. — Ajánld lovagtársaid figyelmébe a szeleuciai Árkádiánt!

A magyar vitéz elindult Jeruzsálem utcáin. Úgy gondolja, hogy a Szentsír temploma bizonyára a város legmagasabb pontján fekszik és uralkodik az egészen.

Felfelé halad tehát és a város felett tágas térségre jut. A téren nyolcszögletű, kupolás templom. Falai sok színben pompáznak. Tetején kereszt. — Bizonyára ez az! — gondolja magában. Bemegy. A templom közepén nagy, fekete kőszikla. — Nézi, nézegeti, talán ebben van az Úr sírja?

Szörcsuhás zarándok ögyeleg körülötte. A lovag mellé szegődik és felvilágosítja:

— Ezen a kővön akarta Ábrahám feláldozni Izsákot. Ugyanez volt Salamon király templomának oltára. Ez a világ közepe. Azért építették ide a mozlimek ezt a mecsetet, amely most a mi templomunk.

Tehát a Szentsír nem itt van! A magyar újra kimegy a térre és onnan próbál tájékozódni. Kelet felől mély völgybe nyílik a kilátás.

Az iménti zarándok ismét a sarkában settenkedik.

— A Gehinnom völgye! — mutat le a mélységbe. — Túlhan az a magaslat az Olajfák hegye. Ott verejtékezett az Úr elfogatása előtt... Dél felé Júda sivatagja nyúlik kőrengetegeivel, ahol Keresztelő Szent János élt...

Bugátfia áhítatosan figyel szavaira. A zarándok felbuzdul ezen. Látja, hogy jóindulatú és tapasztalatlan fiatalember a lovag. Kebléből fadarabkát vesz elő.

— Vedd meg, uram, javadra fog válni — mondja. — Ez Noé bárkájából való.

— Hogyan jutottál ehhez? — csodálkozik Ákos.

— Jeruzsálemtől északra van egy igen magas hegy — kezd hosszú elbeszélésébe az állítólagos zarándok. — Emberfia még nem hágott tetejére. Én azonban feltettem magamban, hogy felmegyek oda. Sokáig törtetem is föl-felé, bizonyára célhoz is értem volna. Egyszer azonban utamba állt egy angyal és így szólt: Vissza, vissza! Halandó ember feljebb nem hághat! Buzgóságodért azonban vedd ezt jutalmul... — Így szólt és átadta nekem ezt a darabot Noé bárkájából.

— És te képes lennél megválni ettől? — kérdezte most már gyanakodva, idegenkedve a magyar.

— A szegénység kényszerít rá — felelte amaz alázatosan behúzott nyakkal, de sunyi mosollyal.

— Engem meg a szegénység tart vissza, hogy megvegyem — viszonzotta a magyar és egy kis pénzt vetve neki, otthagya.

A magaslat alján megtalálta a Szentsír bazilikáját. A szűk utcákon alig tudott áthatolni. Minduntalan keresztesvitézek foglalták el a keskeny járatot. A Damaszkuszi-kapu felé tartottak.

— Utat, utat! — kiáltottak a csatlósok és szétütöttek a nép közt, ha nem tárgult elég gyorsan előlük.

Kis téren, falak közé ékelve állt a bazilika. Állványok takarták a homlokzatát. Újjá építették, éppen a tornyon dolgoztak.

Ákos mindenfelé nézelődött a világ minden tájáról ögyelgő zarándokok közt, de sehol se tudta felfedezni Mikó pap alakját. Pedig be szívesen látta volna már temérdek bunkósbotjával!

Bement a templomba. A tágas csarnokot hatalmas oszlopok koszorúja vette körül. Csak gyöngén világították meg a gyertyák. Ákos körüljárja a zegzúgos kápolnákat. Mikó papnak semmi nyoma. Már-már arra gondol, hogy a szomszédos klostrom apátjánál kérdezősködik, mikor keskeny lépcsőt vett észre. A lépcső lefelé vezetett, sziklabarlangba. Itt a lépcsőn és a kis barlangban szorongtak az emberek. A nehéz levegőbe viaszgyertyák szaga keveredett.

Falmélyedésben repedt tetejű kőkoporsó. Előtte térdelnek a népek.

Ákos megértette: Ez a Szentsír!

Lassan ő is odaférkőzik. Letérdel, megcsókolja a követ és ájtatosan imádkozik, hogy szerencsétlenre fordult útja jó végre vigye.

Végre engedni kénytelen az egyre szüremelő ájtatoskodóknak. Míg a lépcsőhöz igyekszik, egy falmélyedésbe szorul. Ott az árnyékban végre megragadja figyelmét egy

térdepelő alak. Teljesen elmerült rózsafüzére szemeinek pergetésébe.

Mikó pap volt.

Bugátfia alig ismerte meg itt a jókedvű mesélőt. Türelmesen megvárta, amíg végzett a rózsafüzér egy tizedével, akkor megérintette ruháját.

Örvendezve ugrott fel Mikó:

— Ákos lovag, te volnál az vagy csak a szellemed? Azt hittem már, hogy felfaltak valahol a pogányok. Most is a lelked üdvéért imádkoztam.

Már megkönnyebbült lélekkel tréfálkozott. Ákos kedve is felderült.

— Én volnék testestül-lelkestül — mondotta és célirányos kérdéssel fordult a paphoz: — Hol lehet itt falatozni?

— Most már elhiszem, hogy nem vagy lélek — nevetett Mikó pap.

Egy közeli csapszékbe kalauzolta útítársát, ahol a csaplár jófajta vörösbort tett elébük. Mikó tarisznyájából kővé száradt hazai kolbász és nem sokkal puhább kenyér került elő. De mindez felségesen ízlett.

Falatozás közben elmondták egymásnak élményeiket. Ákos azt is megjegyezte, hogy szegény Rudell lovag paripáját elhozta magával, Mikónak.

A harkai papot meghatotta ez a gondoskodás. Bizony, magyar ember létére nehezére esett a gyaloglás, amióta a pogány elkötötte lovát. Majd megkérdezte:

— Lelted-e nyomát az aranyaknak?

Ákos elmondta az örmény kalmárral történt esetet és a hitetlenkedő Mikónak felmutatta a pénzdarabot.

— Hát Andronikosz ártatlan volna? — csóválta fejét a pap. — Esküdni mernék, hogy embereivel ő szaladt sátrunk felé, amikor megrohantak a pogányok!

— Eredj már ezzel a gyanúságoddal! — bosszankodott Ákos.

— Hiszen hallgatok, mit is tehetnék! — dörmögte Mikó. — Jól van, hát a damaszkuszi szaracénok voltak. Nem gyanúsíthatom tovább Komnenoszt, hiszen mind a világ tudja, hogy éppen ő tüzeli most Lajos királyt

Damaszkusz ellen... Mégis fordul a dolog: Mi ütött Damaszkuszba, hogy szövetségesek lévén, mégis ránk támadtak és miért tüzeli Andronikosz a kereszteseket, hogy Damaszkusz ellen menjenek, amikor közös ellenségünk Egyiptom. Amilyen ellenkező dolgok ezek, olyan furcsa gyanúsak.

— Istenemre! Nekem is szűnyogot raktál fülembe izgágaságoddal! Azóta én se gondolok jó lélekkel Komnenosz Andronikoszra. Pedig agyrem ez, barátom, hidd el — mondotta Bugátfia.

Mikó az asztalra csapott:

— Bunkómat teszem fel egy francia gyiklesőért, hogy hamisság van a dologban. Andronikosz törbe akar csalni!

— Kár a szóért, nézzünk magunk a körmére! — patant fel Ákos.

— Ezt már szeretem! — csatlakozott hozzá Mikó.

A kocsmá előtt trombitaszó harsant fel. Sűrűn csatogtak a lovak patkói a kövezeten. Lajos francia király vonult el, zörgő páncélú, fényes kíséretével. Utána Balduin jeruzsálemi király vezette a maga vitézeit.

— Fel, Damaszkuszba! Fel, Damaszkuszba! — rivallják a vonuló lovagok.

Andronikosz is köztük lovagol.

— Gyerünk mi is szaporán! — kiáltja Ákos. Kifizette a csaplárt és Mikóval együtt visszazaladt az Örmény-negyedben lévő karavánzállásra. Mialatt a lovakat kantározták, felsóhajtott:

— Ha ezen az úton se moshatom tisztára becsülete-met, — akkor Isten veled, vitézelet!

amelyben Ákos lovag tovább hajszolja a kincset.

Damaszkusz előtt felépült a tábor. Lésza közé szorított földhányás védte a sátrak ezreit. A városba vezető utakat portyák zárták el a külső világtól. Kezdődött az ostrom.

Mihelyt a keresztesek megérkeztek és megpihentek, szokásuk szerint, vakmerő francia rohammal akarták megvenni a várost. Létrákon mászták meg a falakat, de onnan ömlött rájuk a tüzes szurok, hullott a kő, a nyíl; a szaracénok keményen harcoltak velük és visszanyomták őket.

Rendszeres víváshoz kellett fogniok. Felállították a számszeríjakat, ezeket a favályúkat, amelyekből furfangos kötélszerkezet röpitett lándzsát a falra. A hajítógépek óriási parittyaként vetették fel a kősziklákat.

A fátlan vidéken nagy fáradságba került annyi szál-fát összeszedni, hogy ostromtornyot eszkábáljanak. Kettő is készült, negyven láb magasak, úgy, mint Damaszkusz falai. Oldalukat nedves állatbőrökkel borították.

— Ki vállalkozik arra, hogy elsőnek hág a falra? — hirdette ki a francia király táborszerte.

A halálrakész jelentkezők közt volt Bugátfia Ákos is. Hadd lássák ezek a népek, mi a magyar vitézség és otthon is jó emlékezet maradjon felőle, ha már nem tudta megőrizni Géza király aranyát.

Az ostromraszánt vitézek elhelyezkedtek a torony belsejében. Egymás fölött szorongtak a tetejére vezető létrákon. Felülről a harmadik Ákos.

A torony megindul. Kerekei rázkódva szaladnak a várfal alá. Teteje egymagasságba ér a fal párkányával. Fenn áll Ákos a létra tetején. Csak feje néz ki a toronyból. Azt is védenie kell a nyilaktól. Hej, micsoda ordí-

tozás, futkosás van a bástyán, ahová közeledik az ostromtorony. Inog, bukdácsol a nehézkes alkotmány. Most nagyot zökken, előre dül... De nincs baj, csak most ért a rőzsekötegekre és homokzsákokra, amelyekkel a vívók feltöltötték a vár árkat. Megáll.

— Tovább! Előre! — ordítznak fent a vitézek.

Alul a katonák ismét nekifeszülnek a toronynak. Recseg, ingadozik, de egy zökkenéssel szerencsésen előbbre jutott. Most fent leengedik a bástyára vezető csapóhidat s máris átrohan rajta az első lovag. Szétcsap a törökök közt. Utána a második.

Aztán Ákoson a sor. A bástya peremén áll, magasabban, mint a védők. Lefelé csapkod pallosával. Mégis félnie kell, hogy letaszítják az árokba.

A bástya pereméről leugrik a széles falra, a védők tömkelegébe. Körülötte hemzsegnek a turbános fejek. Nagyratátott, ordító szájak. Minden homályos gomolyaggá olvad előtte, csak a megvillanó fegyvereket veszi észre, amelyek ellen pajzsát, kardját veti s olyan gyorsan forog vagdalkozó kardja, mint a szélmalom szárnya.

Helyzete könnyű, mert egyre több keresztes ugrik az ostromtoronyról melléje. Most már nyugodtabban mozog. Észreveszi, hogy egy feléje sujtó szaracénnak a levegőben vágja le kezét, másiknak vérbe borul az arca csapása nyomán. Egy a lába elé zuhan...

Mellette már leng a liliomos francia zászló... Most rémült ordítás hallatszik mögüle az ostromtoronyról.

— Vissza! Vissza! — kiáltozzák a franciák.

A keresztesek ismét a fal peremére ugranak és a torony csapóhídjára hátrálnak. Többet elejt közülük az utánuk nyomuló ellenség.

A torony lángokban áll. A szaracénok görögtűzzel felgyújtották. Belsejéből sűrű füst gomolyog. Az egész alkotmány reng és hajladozik, mert a katonák hosszú kötelen akarják elvontatni a bástya alól. De a sáncárok köteges és homokzsákos feltöltésén álló torony nem mozdul.

Ákos és társai szörnyülködve állnak meg a füstben.

Mintha kéménybe kellene leereszkedniök. De nincs más választásuk. Nyakra-főre igyekeznek lefelé a létrákon, a füstben. Már a létrák felé kapkodnak a lángnyelvek. Megpörkölődik testük, ruhájuk.

Az egyik lovag elkábul és leesik a létráról. Összetört tagokkal terül el a torony aljában.

Ákos hálát ad az Istennek, mikor végre szabad levegőre ér. A torony körül rettenetes látvány tárul szeme elé. Ostromlétrákon is felhatoltak többen a falra. Az összetört létrák a fal alján lobogtak még. És lobogtak a halott lovagok is, akiknek fejére öntötték az égő szurkot, mielőtt a bátya peremére értek volna...

Lángban állt a második ostromtorony is. A roham ismét megghiúsult.

A nyári hőségben szomjazott a tábor. Élés is alig került a letarolt vidéken. Ismét felhangzott a zúgolódás:
— Gyerünk haza! Elég volt!

Tanácsstalanságban és tanácskozásban múló napok következnek. Komnenos Andronikos most is Lajos király körül forgolódik és nagyon jártasnak mutatkozott a tanácsadásban. Az ő szolgája hozta meg egy napon a hírt, hogy Damaszkusz felé nagy felmentősereg közeledik: Nureddin, az aleppói szultán.

Most már belátták a vezérek, hogy a második nagy kereszteshad kudarcot vallott. Lajos király fájdó szívvel adta ki a parancsot a visszavonulásra.

A táborot lebontották, felcsomagolták.

Az indulás előtti estén Ákos lovag szomorúan lézengett a táborban. Itt a hazaindulás pillanata. Ő azonban soha többé nem térhet haza! — A derék Mikó pappal együtt sátoroztak, együtt csomagoltak.

— Vidd meg a híremet Magyarországra. Mert engemet már itt fognak eltemetni! — sóhajtozta Bugátfia.

— Szomorú mese lesz! — búszult Mikó is. — Most már ugyancsak utána látok, hogy végére járjak dolgomnak és találjak valahol kiváltanivaló keresztény foglyot, mert utóbb még az én aranyaimnak is lába kél...

Holdtalan, sötét éjtszaka volt. Ákos a szabadban

járkált. Az esti szellő hűsítette gondulta fejét. Hová, merre menjen? Tripoliszba-e vagy a Templomos-lovagoknál kopogtasson? Vajjon a lovagok felvonnák-e maguk közé, ha saját királya előtt eljátszotta becsületét? Mert jobban kellett volna vigyáznia a rábízott vagyonnal!

Egyszerre magastermetű ember árnyékát veszi észre. Alakja bizonytalanul rajzolódott a sötét égre. Kom-nenos Andronikos! Mit keres erre?

Szive megdobban. Hátha Mikónak volt igaza? De vajjon hogyan juthat akkor kincse nyomába? Dühösség fogta el. Minden mindegy: kérdőre vonja a kalandort!

A trónkövetelő átmászott a tábor sáncán. Túlnan leereszkedett az árokba, majd a partra kapaszkodva, eltűnt a sötétben. Ákos — amint volt, páncélosan — követte. Csakhamar ismét észrevette a sötétben imbolygó árnyékát. Sokáig mentek nesztelenül az éjszakában. Elöl a görög, utána a magyar. Bugátfia hátuk mögött látta az utolsó, még pislákoló tábortüzeket. Damaszkusz városa felé haladtak!

Valóban, már előttük sötétlenek a negyven láb magas bástyák, most ezek árnyékában haladnak. Fák illatát érzi; ritkaság ez a puszta, száraz vidéken. Erre vannak a szultán kertjei.

Andronikos most szorosan a fal mellé tart. Megmegáll, tapogatózik. Ákos is a fal mellé lapul.

A görög háromszor kopog valami kis vasajtón. Az ajtó kinyílhatott, mert Andronikos eltűnt.

— Hát így vagyunk, hercegem? Titkos utaid vannak az ellenséges városban, ahová Géza király aranyait hurcolták!

Ákos lábujjhegyen utána szökken. Alacsony, félig nyitott ajtót lát, amelyből világosság szűrődik. Benyomja az ajtót, félretolja a mécsessel világító őr és belép.

Az őr nyilván azt hiszi, hogy a herceghez tartozik. Nem szól, bezárja mögötte az ajtót.

Alacsony, boltozatos folyosóra értek. Mögöttük halad a szaracén szolga és magasra tartott mécsesével világítja az utat.

A folyosó fordul és a szembenlévő falra vetődő árnyékból Andronikos végre észreveszi, hogy köpenyegébe burkolódzó lovag halad mögötte. Hirtelen megfordul és kardjához kap.

Ákos keményen szorítja a markolatot. De azért gúnyos-nyájasan szól:

— Ne vegye rossznéven, herceg, ha vigyázni akarok épségére ezen az idegen helyen!

Andronikos visszanyeri lélekjelenlétét és szintén mosolyogva válaszol:

— Köszönöm, lovag! Nagyon kedves. Haladjon tehát előttem!

— Csak fenséged után, porfirogenetosz! — szabadkodik udvariasan Ákos. Dehogy akar háttal lenni a kalandor kardjának.

— Menjünk együtt! — indítványozza Komnenos. Karon fogja Bugátfiát és úgy indulnak tovább, ámbar alig férnek el egymásmellett a keskeny helyen.

A folyosó ismét fordul. Kétfelé is tátong a fekete folytatás. Andronikos hirtelen az egyik irányba fordítja Ákost és megtaszítja. Ő maga visszaugrik.

Ákos maga mögött ajtó csapódását hallja, tolózár csikorog és lánc csörög. Megragadja a kilincset, de az ajtó nem enged.

Kintről a kalandor nevetése hallatszik.

— Rajtam akartál kifogni? — Te csirke! — kiáltja. — Itt maradsz, míg csontváz lesz belőled!

Lépések távolodnak. Bugátfia első dühében kardot ránt és az ajtóra csap. Megcsendül. Az ajtó vasból van. Legfeljebb eltörheti rajta fegyverét.

— Áruló gazember vagy! Tolvaj! — ordítja a távozó után.

Feleletül csak nevetés hallatszik.

Most már tisztában van a helyzettel: Andronikosz összejátszott a damaszkuszi támadókkal. Mikónak igaza volt: A kalandor rabolta el kincsét Kisázsiában s a damaszkusziakkal együtt távozott, hogy biztonságba helyezze.

De mi haszna a megbizonyosodott gyanúságnak, ha a lovag földalatti pincébe van rekesztve, vastag falak és vasajtó mögél

Teljes sötétség vette körül. Óvatosan csoszogva, hogy süllyedőbe ne zuhanjon, körültapogatja a falat. Négyyszögletű helyiségben van. Kezével mindenütt elérte az alacsony boltozatot.

A harag és a kétségbeesés elbágyasztotta. Földreterítette köpenyegét és lefeküdt...

Mikor hosszú, mély álomból felébredt, minden csontja fájt a kemény derékaljtól. Éhes volt. Szerencsére akadt tarsolyában egy darab száraz kenyér; estebédről maradt. Ezt elköltötte. Aztán felfrissült lélekkel látott hozzá, hogy szabadulásáról gondoskodik.

Buzogányával végigkopogtatta a falakat. Vastag falak, kőfalak, melyek a boltozatot tartják. De lám, az egyik oldal mégis kong...

Habozás nélkül munkához lát. Kitapogatja a téglák helyét. Szerencsére ezen a sik vidéken nem kőből építkeznek! Törével kivájja a vakolatot. Keserves munka. Azt hiszi, sose ér a végére. De végre meglazult a téglá. Buzogányával döngetni kezdte s a téglá a fal túlsó oldalán lehuppant.

Ákos izgatottan tapasztja szemét a nyílásra: Túlhan is fekete sötétség tátong felé.

— Mindegy! Előre!

Most már gyorsabban megy a dolog. Egyik téglá a másík után mozdul ki a falból, míg akkora rés támad, hogy átbújhatott. — Ott is szilárd talajon állt. Eszébe jutott, hogy tarsolyában lesz acél, ková és tapló. Megtalálta és rácsiholt.

Amit a felvillanó fénynél látott, nem volt valami biztató. Előtte szétporló csontváz feküdt. Egyébként ugyanolyan négyyszögletű cellában volt, mint az innenső. A tapló kicsiny, szinte már a körmére ég. Hamar el kell oltania. — Megint körülkopogtatja a falat. Szívverése is eláll. Csupa főfall! A folyosó itt bizonyára fordul és a cellák sora is másfelé folytatódik.

— Átásom magamat egész Damaszkusz alatt is! — csikorgatja a fogát Ákos. — Csak erőm bírja és földhöz ne verjen az éhség!

Újra gondosan végigkopogtatja a falakat, lépésről-lépésre. — Hála Istennek! Ezen a cellán is vasajtó van. A fal azonban, melyen az ajtó van, nem végig vastag. Ákos nem volt építész, nem vizsgálta az okát. Csak bele-vágta kicsorbult törét a vakolatba és vájkálni kezdett. Tőre beletört. Most már pallosát vette elő. Ezzel nehezebben ment a munka, de végre itt is kiüthette az egyik téglát, utána a többit.

Nagyon fáradt és éhes volt. Úgy gondolta, hogy egész napja dolgozhatott. Átbújt most már a harmadik pincébe. Itt is teljes sötétség fogadta. Ismét meggyújtotta taplóját. Olyan hely, mint a többi. Közepén nagy halom rozsdás fegyver és más ócskavas.

Ezzel a tapló elfogyott. — Sose látok többé világosságot! — búsulta el magát a lovag. Fásultan levetette magát a földre és álomba merült. Mikor felébredt, eszébe jutott, hogy nem próbálta meg az ajtót. Odatapogatódzott és a kilincset kereste. Kilincs nem volt. Ellenben tapogatódzás közben vaspántot érzett. — Az ajtó pántolva van? Keze lecsúszik a vasról... Most nyúlós penészszerűen tévedezik. Kapja kardját és alul az ajtóba nyomja. Az anyag enged. Korhadt fa...

Fölkiáltott örömeiben.

De vajjon hová nyílik ez az ajtó?

Mégegyszer belenyomja kardját és oldalt fordítja. A deszkából lepattan egy darab... A résen légáramlat húz be.

És derengő világosság!

melyben Ákos lovag tündérkertbe téved.

Lelkét türelmetlenség, testét éhség marcangolta nap-estig. Mikor az ajtórésen beszüremelő derengést vaksötét váltotta fel, Ákos hozzáfogott a meneküléshez.

Kímélte pallosát. A pincében talált ócska fegyverdarabokkal kivágta az ajtó alját. Kibújt és folyosóra jutott, amelynek falai kartávolságnyira voltak. Tapogatva követte hajlásait, miközben lépteit számlálta. A folyosó véget ért. Előtte vasajtó. Alighanem az, amelyen bejött Andronikossal.

Visszafordult! Hej, be jó volt újra szabadabban mozogni! Meg kell keresni, honnan jött a világosság és légáramlat a földalatti folyosóra. Volt börtönén túl feje fölött huzatot érzett. A boltozat alatt kis szelelő nyílások vannak. A folyosó tehát közvetlenül a föld felszíne alatt lehet.

Megint zárt vasajtóban végződik a folyosó.

A zárba kívülről éppen kulcsot dugnak. Ákos visszaszalad és a folyosó legközelebbi hajlásánál megbújik egy pinceajtó boltozata alá. Egyik kezében pallosa, másikkban buzogány. Ámbár ennek a szegény fegyvernek tüskés gombja ugyancsak meglazult a kódöngetésben.

Csakhamar csoszogó léptek közelednek. Fáklyafény imbolyog az alacsony boltozat alatt. Elöl egy szolga, utána útra öltözött szaracén tiszt haladt. Eltűntek a fordulóban.

Ákos most visszasiet a nyitott ajtóhoz. A kijáratnál lépcsők vezetnek fölfelé. Óvatosan kikémlel, majd fölmege a lépcsőkön.

Mélyen fekvő várudvarba ér. Csak a szembenlévő magas falakon sejtődik világítás. Az udvar néptelen.

Mellette lépcső vezet a várfal magasságába. Ott alighanem őrség van. Bugátfia tovább settenkedik. Oldalfelől is keskeny lépcső vezet felfelé. Fellopakodik. Friss kerti levegő lengedezik feléje. Erre lehetnek a szultán kertjei. A lépcső tetején rácsos ajtó.

Ezen keresztülmászik. Az ajtó tetején lévő hegyes szegek nem bántják a sodronypáncélon keresztül. Tágas, sötét kertbe ér.

Frissen öntözött föld szaga, rózsailat árad elébe. Részegítő, édes rózsailat. Most megjelent az ég alján az újhoid keskeny csíkja. Ákos óvatosan lépked a kavicsos úton. Árkádos folyosó állja útját. Fínom oszlopok végtelen sora, áthidalva patkóalakú ívekkel. Az oszlopos folyosó óriási, négyszögletű udvart kerít be.

Bugátfia követi a folyosó oldalszárnyát, gondosan ügyelve, hogy mindig a boltozat és az oszlopok árnyékában maradjon.

Szintelen naftaláng lobog előtte. Szemlélődik. Alacsony állványon, serpenyőben lobog a tűz, mögötte néger örök ácsorognak. Tarka selyem a ruhájuk, kezükben lándzsa. — A fény díszes kapura vetődik, fölötte csipkés ablakú, fehér kastély.

Az árkádos folyosó köralakú filagóriával végződik. Ez már a kastély sarkán van. Túl a filagórián, a palota oldalánál szökőkút csobog.

Ákos teleszívja magát vízzel. Jólesett a forró, száraz pincében töltött napok éhsége után. A bokorban fülemüle csattog.

Zörög a kavics. Tán az örök járvák körül a palotát. Ákos körülnéz, hová vonuljon. A palota emeletén erkély nyúlik a szökőkút fölé. Hirtelen elhatározással felugrik a kút kávjára, elkapja az erkély szélét és felhúzódik. A sarkon két néger jelenik meg. Gyanútlanul haladnak el az erkély alatt, amelyen a magyar lovag lappang.

Vakmerő gondolata támadt. Behatol a szultán palotájába. Nem kételkedett ugyanis abban, hogy a damaszki szultán lakóhelyén van. Ezeknek a török uraknak

ugyanis lovagi erkölcsaik vannak, lovagok a maguk módján: tán a legokosabb, ha egyenesen a szultán elé lép...

Nem gondolt arra, hogy tán mégis kicsi ez az épület ahhoz, hogy a szultán rezidenciája legyen.

Félrehúzta az ajtónyílást takaró függönyt és az erkélyről a szobába lépett.

Éjjeli mécses lobogott az illatos levegőben. A sarokban kerevet. Azon alszik valaki... A lovag teljesen elfeledte veszélyes helyzetét, mikor az alvót megpillantotta a mécses rózsaszín fényében.

A kereveten női alak pihent. Fején drágaköves turbán; alóla csigákban göndörödik elő fekete haja. Bőre elefántcsontszínű, orra finoman hajlott, szája telt és piros. Keleti szépség, mégpedig a javából. Van benne valami a görög szépségek arányosságából is... Ákos elbűvölve nézte. Onkéntelenül térdre ereszkedett a kerevet mellett és a szőnyegre ejtette fegyverét.

A szép alvó nyugtalankodni kezdett. Alighanem a merőn ráfüggesztett tekintet zavarta meg álmát. Megfordult és kissé felnyitotta szemét.

Mereven nézett az előtte térdelő lovagra. Előbb azt hitte, hogy álmodik. Aztán halk sikoltással felült.

A magyar vitéznek nem volt ártalmára francia lovagokkal való társalgása. Sok ügyes, finom szokást tanult tőlük. Most mutatóujját csitítóan ajka elé emelte, másik kezét pedig szívére téve, meghajolt.

A hölgy elpirult. Turbánjáról aláhulló fátylát arca elé vonta. Megértette, hogy az idegen férfi hódol előtte.

— Ne takard el a napsugarat — mondotta most Ákos görögül. A Keleten töltött hónapok alatt némi görög beszédet is elsajátított.

A hölgy már nem félt. Tudta, hogy egyetlen szavába kerül és a berohanó örök darabokra tépik a hárembe tolakodót. Inkább örült az érdekes újdonságnak.

— Hadd haljak meg lábaidnál, úrnőm, mert szemem úgy se láthat már szebbet — folytatta a lovag. Hej, magyar hazájában még mukkanni se mert volna egy

hölgy előtt, azóta azonban már szép szavakat tanult Rudell trubadúr énekeiből.

— Ki vagy és mit kívánsz, idegen? — kérdezte sutogva a szépség és elmosolyodott. Könnyű fátyolán átlátszott fehér arca. Ez volt életében az első eset, hogy férfitől bókot hallott.

— Magyar lovag vagyok és védelemért esedezem — mondotta Ákos.

A hölgy örvendezve felkiáltott:

— Magyar vagy? Igazán? Hát akkor fordítsd le nekem, mit jelent ez a szó... — És nevetősen selypítve mondotta magyarul: — szé-rét-lék!

Bugátfia fülig pirult. Ragyogó szemekkel magyarázta: Erre már sűrűn vonta össze fátyolát a hölgy.

— Látom már, hogy igazat beszéltél — mondotta.

— Honnan tudsz magyarul, úrnőm? — kérdezte a lovag.

— Csak ezt az egy szót tudom — nevetett halkan a hölgy. — Nagynéném-től tanultam.

Szavait belépő vénasszony szakította félbe. Összecapta kezét, mikor meglátta a jövevényt. Úrnője csendre intette. Ekkor az öreg cseléd meghajolt és pislogva az ajtóba húzódott.

— Kitől? — sürgette Ákos.

— Piroska császárnétól. Kicsi leány koromban voltam Konstantinápolyban — felelte a szépség. Aztán intett az öregnek: — Örködjél, Zahra!

Az fejét csóválva kihátrált az ajtón. Ákos fellélekzett. Érezte, hogy biztonságban van ennél a szép és bátor nagyúri hölgnél. De vajjon ki ez és milyen mértékben számíthat támogatására?

— Úrnőm, rokonod Bizánc császára? — kérdezte.

— Hát lehet egy szegény mozlím leánynak rokon-sága? — válaszolta az úrnő. — Mánuel császár nagy-
atyja, Alexios császár, nekem is nagyatyám. Kisebbik fia, Izsák herceg, az én atyám elbujdosott Konstantinápolyból, védelmet talált Damaszkusz szultánjánál. Atyám mohamedánná lett és feleségül vette a szultán

leányát, az én édesanyámat. Itt éltek szépen, békességben. De már meghaltak.

Félrevonta fátylát, megtörölte szemét.

— Porfirogeneta! — szólt Ákos. A császári hercegnők címével illette a hárem hölgyét. — Hiszen akkor nagybátyád Andronikos herceg...

A hercegnő megborzongott.

— Róla ne beszélj! — vágott közbe sietve.

Bugátfia Ákost édes érzés töltötte el. Hirtelen támadt szerelme elárasztotta egész valóját.

— Hercegnőm — mondotta. — Szépséged elbűvöl. Okos beszéded rabbá tett. Megvallhatom-e, hogy Andronikos herceg halálra üldöz engemet?

— Hogyan?

Ákos elpanaszolta, miképen zárta őt Andronikos földalatti kazamatába.

— Andronikos itt van? — kérdezte elsápadva a hercegnő. — Zahra, Zahra!

Az öregasszony bedugta a fejét.

— Andronikos Damaszkuszban van! — rebegte úrnője.

Zahra ismét megcsóválta a fejét, fogatlan szájával nyámmogott.

— Jaj, jaj, szegény, tehetetlen öregember a nagyapád! — kiáltozott. — Azt teszi, amit a herceg tanácsol. Ómiatta keveredett háborúba a keresztesekkel és az ő tanácsára hívta most segítségül aleppói Nureddint. Mi lesz velünk? Mi lesz velünk? Hány esztendeje védekezünk már Nureddin ellen? És most idehozza hadát szépszerével! Bár Allah...

Csodálkozva jegyezte meg Bugátfia:

— De hiszen Andronikos hozta a kereszteseket Damaszkusz alá!

A hercegnő felpattant:

— Áruló! — kiáltotta. — Nureddin pénzeli, hogy kezére játssza Damaszkuszt! Eredj, lovag, a nagyapámhoz, a szultánhoz; leplezd le az árulót!

— Jaj, lelkecském, Leilám, hagyd el — sirt az öreg-

asszony. — Vénember már a te nagyapád. Nem tud harcba szállni. Csak bajba kevernéd ezt a fiatalurat!

— Ó, kedves lovag, bocsáss meg — fordult most Leila Ákoshoz. — Zavaromban egészen megfélekeztem arról, hogy napok óta étlen vagy. Zahra, hozz frissítőket!

Zahra kiment.

— Miért gyűlölöd nagybátyádat? — kérdezte a magyar.

— Nagyapám hozzá kényszerít! Én pedig nem állhatom! — tört ki a lányból a keserűség.

Elsírta magát.

Zahra visszatért, válogatott csemegéket hozott. A lovag jóízűen fogott hozzá. Az öregasszony símogatni kezdte Leilát és suttogott vele.

— Édes lányom, megölik ám az úrfit, ha nálad találják. Nem szabad ám igazhitű nőnek idegen férfiakat fogadni! Téged is zsákba varrnak és kútba vetnek.

— Ó, de útálatos ez az aranyos börtön! — duzzogott Leila.

— A lovagot eldugjuk — buzgólkodott Zahra. — Majd azután álruhában kicsempésszük Damaszkuszba.

— Isten megáld segítségéért — hálálkodott Bugátia. — De tudd meg, hercegnő, lovag vagyok, esküm kötelez, hogy védjem a gyengéket, az árvákat. Életem, halálom a tiéd!

Soha ilyen szépen még nem szóltak Leila hercegnőhöz. Mosolyogva nyujtotta ujja hegyét csókra a lovagnak.

— Hajnalodik, meglephetnek. Gyere gyorsan velem — sürgette Zahra.

Ákos térdet hajtott.

— Engedd, hogy még láthassalak — mondotta.

— Várlak — suttogta Leila.

— Saját kamrámba rejtelek. Ott ugyan nem keresnek fiatal lovagot — nevetett Zahra.

Ablaktalan szobácska kerevetén pihente ki Ákos az utolsó napok viszontagságait. Uditő, tarka álmoképek vették szárnyaikra, amelyek főalakja Leila volt.

Mozgalmas reggelre ébredt a damaszkuszi szultán palotája. A keresztesek utolsó portyái is eltűntek már a látóhatárról. Vidámság uralkodott városszerte.

Az uralkodó maga elé rendelte Leila hercegnőt. Aranyos márványtermében, kerevetére dőlve várta unokája megjelenését.

Leila Zahrával és két kövér néger testőr kíséretében jelent meg.

— Vőlegényednek szava van hozzád — mondotta a szultán.

Ott állott Andronikos herceg is. Kicsípte magát erre az alkalomra. Édeskedő mosollyal hajolt meg Leila előtt.

— Örömhírt mondok, kedves húgom és menyasszonyom — mondotta. — Ma este megtartjuk lakodalmunkat.

Leila megborzadt.

— Miért oly sürgős? — kérdezte.

— Mert holnap Damaszkusz vendégül látja Nureddin szultánt — válaszolta. — És ha a hatalmas úr megtudja, hogy Damaszkusz fejedelmének ilyen szép unokája van, bizonyára feleségül kéri. Dicső szultánunk pedig aligha tagadhatná meg e nagy vendég kérését.

Megvető pillantást vetett a bóbiskoló öreg szultánra, akit hónapok óta az orránál fogva vezetett. Aztán így fejezte be szavait:

— Nekem azonban drágább az én menyasszonyom, semhogy ezt hagyhatnám.

— Semmivel sem érdemeltem meg vonzalmadat — felelte csípősen Leila.

— Eh! — vonta vállát a herceg. — Bizánc császárnéjává akarlak tenni. Egy Komnenosnak, akinek felesége is Komnenos-leány, kétszeres igénye lehet a trónra! Nem elég ez? Egyébként engedd meg, hogy lábad elé tegyem nászajándéku ez a csekélységet.

Két szolga túlzottan görnyedezve egy ládika aranypénzt cipelt Leila elébe.

— Mióta vagy ilyen gazdag? — csodálkozott őszintén a hercegnő.

— Csekélység! — válaszolta Andronikos. — Van

nekem már bőven pénzem. Ezt a ládát azonban életem kockáztatásával zsákmányoltam. Egy távoli barátom, Borics herceg hívta fel rá figyelmemet. Egy magyar lovagot a másvilágra küldtem ezért... Gondoltam, megvesztegetem vele a bitorló Mánuel testőrségét és ha trónra léptem, megsegítem Boricsot is, akit Mánuel nem akart a magyar trónra ültetni... Egyszóval, ez magas politika, ez aligha érdekli az én kedves Leilámat. Most azonban már sokkal több pénzem van ennél.

— Nuredintől kaptad? — Leilának csípős nyelve volt.

— A nagy szultán engem is megajándékozott a keresztesek visszavonulásának örömeire — felelte cinikusan a trónkövetelő. Már nem is titkolta, hogy Nuredinnak zsoldjában áll.

Az öreg szultán föleszmélt. Öregesen, akadozva rájuk szólt:

— Elég a fecsegésből! Bátyád jó férje volt leányomnak. Te is becsüld meg az unokámat, Andronikos herceg. A lakodalomról gondoskodni fogok.

Andronikos meghajolt a szultán előtt, bókolt Leilának és távozott.

A hercegnő örei felemelték a kincsesládát és visszakísérték úrnőjüket a kerti kis palotába. — Szobájába érve Leila zokogva roskadt a kerevetére.

— Nem leszek a felesége, nem és nem!

Aztán Zahra nyakába borult.

— Segíts rajtam, dajkám, mert meghalok!

Zahra is sírvafakadt:

— Jaj, mit tegyek én, öreg cseléd! — szipogta.

— A magyar lovag! — kiáltotta fel Leila. — Ő segíteni fog! Hiszen megígérte. Hívd elő, Zahra, gyorsan!

— Világos nappal van, gyermekem, várj legalább délutánig! Majd mindenkit eltávolítok és gondolkodni fogok — buzgólkodott Zahra.

Mikor Bugátfia Ákos boldogan sietett Leila szobájába, a kerevet mellett ismerős ládikát pillantott meg.

— Hála Istennek! — kiáltotta. — Visszaszereztem...

Torkát könnyek fojtogatták.

— Mit szereztél vissza, lovag? — kérdezte Leila.

— A becsületedet! — válaszolta Ákos és elmondotta a láda egész történetét. Leila emlékezett rá, hogy Andronikos azzal hivatkozott, hogy egy magyar lovagot tett el láb alól ezért az aranyért.

Megnézték a tartalmát. Géza király aranypénzei voltak, olyanok, mint az Ákos tarsolyában lévő pénzdarab. Leila megindultan hallgatta a lovag beszédét.

— Vigyél el innen magaddal, magyar vitéz — suttogta azután.

Ákos megszédült a boldogságtól.

— Hiszen nem is ismersz, porfirogeneta. Hogyan bízhatod rám az életedet? — kiáltotta térdre borulva.

— Magyar vagy, mint szent hírű nagynéném, Piroska császárné — felelte a hercegnő. — És ha királyod rád bízta kincsét, én is rád merem bízni az életemet.

Okosan szólott Leila, de bizonyára nemcsak az esze diktálta ezeket a szavakat.

— Isten engem úgy segéljen, ahogy igaz leszek hozzád! — esküdött lelkes szóval Bugátfia Ákos.

a tengeri utazás viszontagságairól.

...A távolból vihar dörgése hallatszik.

Bugátfia Ákos lovag halántékán hideg borzong végig. Eszébe jut az a viharos, földrengéses éj, amelyen eltűnt mellőle a kincsesláda. És eszébe jut a másik viharos éjtszaka is, amikor elhagyta Damaszkuszt és visszaszerzett kincsével ügetett mellette a vezetőklő. Másik oldalán még nagyobb kincssel robogott a paripa, Leilával.

Izgalmas nap volt. Zahra haját tépve rohant a szultán elé, hogy Leila súlyos betegségbe esett. A szultán menten hozzá küldte udvari orvosát. Amikor az orvos visszatért a szultánhoz és jelentette, hogy a hercegnő valóban beteg és legalább három nap nyugalomra van szüksége, alig bírta fejét felemelni a szultán papucsáról, olyannyira telve volt turbánja arannyal.

Az esküvőt elhalasztották. És Ákos viszontlátta a földalatti folyosót, ahol fogsága emlékezetes napjait töltötte. Csengő arany nyitotta meg a titkos vasajtókat három férfi előtt, akik négy lóval szöktek ki Damaszkusz falai közül. Ákos, Leila és Zahra volt a három arab lovas alnahib. Ákos eszelte ki a szökést. A hűséges Zahra járt a kezére.

Mögöttük dörgött az ég és robajából minduntalan üldözők lármáját sejtették. Csak nyomukra ne jusson az öreg szultán vagy Nuredinnak Damaszkusz körül portyázó, zsákmányra éhes harcosai vagy Andronikos...

De nem; Andronikostól nem kell többé félniük. Ő nem ér rá arra, hogy üldöző, sértett szerelmes szerepét játssza. Ő csak egyetlen célt ismer, a császári trónt, amelyet addig fog hajszolni, amíg eléri, s ezzel együtt a császári véget: az erőszakos halált...

Ákos leventének ezekben a napokban megháromszorozódott az ereje. Nem pihent. Nem aludt, míg Leila az aranyládára hajtott fejfel töltötte az éjszakát. De senki se merte megközelíteni a három harcost.

Végre eléjük kékllett a Galileai-tenger, a Genezáreth tava.

Ennek viharzását csendesítette le az Udvözítő, ezen járdalt száraz lábbal és itt végezte csodás halfogását Szent Péter apostoll...

A lovag elragadtatott hangon szólt erről a hercegnőnek.

— Ismerem mindezt a szép történetet — felelte ez. — Édesapám, amíg élt, nem hagyott tudatlanságban, mint ahogyan a hárembeli leányokat hagyják. Nem feledte el, hogy keresztény görögnek született. Görög versekre is tanított.

És Leila muzsikáló hangján rákezdt: Andre moj ennepe Muza...

Homeros napsugaras hőseinek képét azonban kiszorították a két Testamentum istenbajnokai. Előttük kanyarog a Jordán-folyó...

Átgázoltak medrén. Túlán már biztonságban voltak. A Jeruzsálemi Királyság földjén. Esdrelon mocsaras, moszkitós völgyén lovagolnak végig. Leila dalolgat. Ákos enyelegve tanítja meg Rudell lovag utolsó dalára:

Bárha tölem őt a tenger,
messze hegy-völgy elszakasztja,
bús szívem remélni sem mer,
hogy felfigyel majd e dalra:
Az én úrnóm Meliszanda!

...Jeruzsálemben nagy tisztességgel fogadták a Templomos-lovagok a magyar király küldöttét. Elveszettnek gondolták már az alapítványt. Örömmel vették át a megmaradt kilencezerhatszáz aranyat és szép levélben biztosították Géza királyt, hogy kívánsága szerint fognak eljárni. Bizalommal jöhet hozzájuk minden magyar zarándok.

Ákos lovagot is szeretettel hívják, lépjen soraikba.

Megbecsülük az ilyen kalandokban edzett vitézt. De az úrfi már csak mosolyog erre: dehogy hajlik ő már a szíves marasztalásra...

Most a nyakába kötött zacskóban viszi a Templáriusok levelét. Lajos király kereszteshada már nyakra-főre elhajózott a Szentföldről. Mikó papot is hiába kajtatta a Szentsír körül...

— Hipp-hopp Venecia városába érünk, onnan már csak napi járóföld az én magyar hazám — simogatta Leila kezecskéjét, mialatt a velencei hajó hazafelé bukdácsolt velük a hullámokon.

Ciprus szigetén túl fekete lett az ég, mintha bakacsinba vonták volna. Mennydörög. Süketen, visszhangtalanul. A hajó tótágast áll, majd feneketlen mélységbe zuhan, harsognak körülötte a habok.

Betegen fetrengnek, jajgatnak és imádkoznak az utasok a hajó gyomrában. Padba, asztalba kapaszkodva ott ül Ákos lovag is. Ülőbe karolja Leila fejét. Zahra mellettük ül. Pokolba kívánja Andronikost, Ákost és a tengert. Felettük a fedélzeten kopognak a hajósok léptei. Egyszerre csak óriási robaj szakad fölöttük a deszkára. Eltört, a fedélzetre zuhant az árboc. A hajó féloldalt dől. Orra felől zuhógás hallatszik.

— Minden ember a szivattyúhoz! — ordít be egy hajós a fedélközbe.

Elöl betört néhány deszka, ömlik a víz. Míg a vihar el nem múlik, nem lehet kijavítani. A hajósok, utasok versengve dolgoznak a szivattyúnál. A hullámok lesodorták a csónakokat. A hajó csak a kis ormányvitorlára hagyatkozva hanyódik a víz hátán. Sötét az ég, zöld a tenger, melyen fehér tajtékcsikok rohannak a gálya felé.

Négy óra múlva csöndesedni kezd a tánc. — Másnap reggelre lehet csak rendbeszedni és szél iránt terelni a hajót. Még mindig szürke az ég, erős a szél.

Leila és Ákos boldogan húzódnak meg a fedélzet sarkában a friss levegőn.

— Afrika felé terelődtünk — káromkodik a kormányos.

A hajó orráról az őrtálló matróz kiáltja:

— Hajó délnyugat felől!

Mindenki a mellvédhez siet, arrafelé figyel.

— Még egy hajó! — jelenti az őr.

— Fordítsd jobbra a vitorlát! — Mindenesetre kerüljük ki őket! — parancsolja a kormányos.

A hajó észak felé fordul. Most keresztbe rángatják a hullámok és félerővel hajtja a szél. A két hajó egyre közeledik mögöttük. Evezővel hajtott gályák, melyek nem sokat törődnek a más irányba fúvó széllel. Alkonyat felé már tisztán látszanak.

— Mórok! — jajdul föl a hajó népe. — Végünk van!

Mindenki fegyvert ragad. Ákos a fedélközbe zárja Leilát és páncélt ölt. A kalózok kitűzik a halálfejes fekete lobogót.

— Ne féljetek! Bátran harcoljatok! — biztatja társait Bugátfia. — Megöljük valamennyit!

Lelkét halálos elszántság tölti el. Hiszen nemcsak magáért, hanem Leiláért kell megharcolnia. Életre-halálra. Kis kereskedelmi hajó, kevés ember azonban hogyan bírhatna meg ennyi ellenséggel.

Már láthatók a vörös sapkás kalózok, amint megfeszített erővel vonják az evezőlapátot. A könnyű bárkák szinte repülnek a hullámokon. Ánnnyira jutottak, hogy megcsáklyázhatják a velencei hajót. Repülnek feléje a hosszú kötélre kötött csáklyák, beleakaszkodnak a fedélzetbe. Most már kötélén vonszolják magukat mellé a kalózok.

A velencei hajósok hiába vágják el szekercékkel a köteleket, a sötétbőrű rablók felugrálnak hozzájuk.

Ákos az első pillanatban hármat lódít vissza az alacsonyabb kalózgálya fenekére. De már ott a másik támadó hajó is. A tulsó oldal felől megmásszák a hajót.

Több matrózt levágnak, a többiek eldobják fegyverüket és kitárt karral megadják magukat. Csak Ákos nem tágít. Hátát a fedélköz ajtajának veti. Már nyolc mór hever előtte. Néhányan szitkozódva kötözgetik sebeiket.

Több arab íjat ránt. Nyílvezzők koppannak Ákos páncélján.

— Elevenen fogjátok el! — ordít embereire a kalózkapitány.

Ákos elveti pajzsát. Egyik kezében kardját, másikkal törét villogtatja. Újra megrohanják. Két mór szét-hasított fejjel zuhan lábához.

Visszahúzódnak, tanakodnak. — Most gályáikról fel-hozzák lándzsáikat. A hosszú szálát előrenyujtva nyomulnak feléje. A magyar lovas fürgén előreugrik, a lándzsanyelek közé. A mók egy pillanatra tehetetle-nekké válnak. Vér és ordítás. De céljukat elérték. Körülveszik Ákost. Két vastag kar fonódik hátulról a nyakára és visszarántja. A fáradt harcos hátrafelé a padlóra zuhan. Húszan is ugranak reá, lenyomják, lefegy-verzik.

Mások betörik az ajtót és lerohannak a hajó bel-sejébe.

Bugátfia felbőg. Kimeredt szemmel, hánykolódva nézi, hogyan vonszolják szerelmesét az egyik kalóz-gályára. Neki gúzsbakötik kezét-lábát, a másik gályához cipelik. Lábánál, vállánál fogják, meglóbálják és ledobják a deszkákra. Páncélja csörren.

Ákos elveszíti eszméletét.

A kalózsok meggyújtják a velencei hajót és sorsára hagyják. A kifosztott, néptelen hajó duzzadó vitorlával hasítja a tengert és égő fátylaként tűnik el a leboruló éjszakában.

melyben Mikó pap újra megjelenik.

Mikó pap magánosan ödöngött Famaguszta kikötőjében. Szívesen fordítaná már hazafelé a rudat, de visszatartja a kötelesség. Nem mehet dolgavégezetlenül.

— Hol lehet mozlímoktól keresztény rabokat kiváltani? — kérdezte Málta szigetére érve a kikötőbeli embereket.

— Hát itt, nálunk — felelték azok. — Gyakran megfordulnak kikötőinkben a pogányok. Rabokat is hoznak, meg egyéb árut is.

— És ti nem fogjátok meg őket? — álmélkodik Mikó.

— Már hogyan tennénk ilyet? — méltatlankodnak a jó máltaiak. — Jó összeköttetésben vagyunk velük. Az üzlet — üzlet!

Ezért ógyeleg most Mikó pap Famagusztában és várja, hogy végére járhasson megbízatásának, mellyel Hartvik püspök küldötte világgá. A százötven aranyból még mindig csörög vagy száznegyven a tarisznyájában. Olcsón tette meg a derék pap a hosszú utazást.

Ezen a reggelen is a kikötőben szemlélődik. Végre szerencséje akad. Két kalózgálya fut be a famagusztai öbölbe. Vízet, élelmiszert vesznek fel. Közben a kapitányaik a kikötőparancsnokkal tárgyalnak.

A parancsnok megengedi, hogy vásárt tartsanak. A hajókból mindenféle portéka kerül elő. Nagy halmokba rakják a parton. Csakhamar körülserleglik a helybeli kalimárok, megindul a vásár.

Az egyik gálya csendesesen elvitorlázik, csak a másíknak emberei maradnak vissza.

— Rabszolgák eladók! Rabszolgák eladók! E hajóban láthatók! — kiáltozik egy mór.

— Mit kiabál a pogány? — kérdezte Mikó egy matróztól. Ez megmagyarázta neki a kalóz szavait.

— No, azt megnézzük! — szolt Mikó és a gályához igyekezett. A parton poroszlók ácsorogtak. Mikó figyelmeztette őket, hogy valamiképen el ne engedjék az arabokat, míg ő a hajón van.

— Ne félj, tisztelendő atyánk — nyugtatják meg a poroszlók. — A mórok üzleti dolgokban nem ismerik a tréfát. De mi is ügylünk rád!

Nem is tréfáltak a mórok. Örömmel látták a papi embert, mert tudták, hogy az ilyenek drágább pénzen váltják ki a keresztény foglyokat, mint amennyit a tuniszi rabszolgavásáron kaphatnának értük.

— Eridj le, atyám, a hajófenékbe! — vezette nagy-készségesen a kapitány, névszerint Abdallah Ibn Móhamed. Apjának nevezte illedelmesen a papot, noha inkább fia lehetett volna. Ráordított embereire: — Fáklyát hozzatok és világítsatok!

Mikó lebotorkált a fedélzet alá. A sötétben több megkötözött fogoly feküdt.

— Álljatok fel, kutyák! — ripakodott rájuk a kapitány.

Csak nehezen tudtak engedelmeskedni, annyira össze voltak kötözve. Néhány rongydarab volt minden ruházatuk.

Most hozták le a fáklyát. Mikó végignéz a négy szerencsétlenül és csaknem nyitva felejt a száját elbámolásában, amikor az egyik összetört, szakállas alakban felismeri Bugátfia Ákos lovagot.

Ákost elkápráztatta a szokatlan fény. Az esze is máson járt, dehogy gondolt volna éppen a harkai papra. Mikor aztán felismerte, hogy kivel áll szemben, azt is látja, hogy Mikó ugyancsak kacsingat rá félszemmel.

— Mennyit kértek ezért a négy pórért? — mondja nagy hangon a harkai.

— Nem pórok ezek, atyám, — ellenkezik Abdallah Ibn Mohamed. — Nemes lovagok egytől-egyig! Ha mind a négyet veszed, négyszáz arany.

— Nem vagyok bolond! — fújta fel magát Mikó és úgy tett, mintha kifelé indulna. — Csak rájuk kell néznem és tudom, kifélék. Meghalnak, mielőtt kettőt lépnek. Negyven aranyat se kapsz értük!

A kalóz vigyorgott.

— Nagyszerű szemed van, atyám — mondotta. — Most jut eszembe: Két lovag van köztük, de a másik kettő hajóskapitány. Fizess a lovagokért fejenként százat, a kapitányokért huszat.

— Szegény halászok ezek. Egész életük se ér annyit — jegyezte meg szárazon Mikó és visszamászott a fedélzetre. Titkos megelégedéssel tudta, hogy legalább is Ákost ki tudja váltani.

A kalóz aggódni kezdett, hogy elszalasztja a vevőt.

— Ide nézz, atyám — sürgette. — Itt van az egyik lovag fegyverzete; ezt is odaadom az árban.

— Hát a másik lovagé hol van? — érdeklődött Mikó.

— Kétszáz aranyon vidd!

Mikó a partravezető pallóig haladt.

— Nyolcvan! — mondotta.

Abdallah most már látta, hogy komoly vevővel tárgyal. Visszahúzta a fedélzetre, párnára ültette és édes hűsítő itallal kínálta.

— Ha mind a négyet fel is ruházod... — folytatta az alkudozást a harkai pap.

Igy tartott ez két óra hosszát. Mikó biztos volt a dolgában. Hiszen száznegyven aranyon túl nem ígérhett, de rabok nélkül nem akart távozni. Végre homlokára csapott.

— Micsoda hazug disznóval beszélek! — sopánkodott. — Azt mondta, hogy négy lovagja van, aztán beismeri, hogy nem igaz. Hátha keresztény papok a foglyaid! Ha a máltaiak megtudják, agyonütnek téged!

A kalózkapitány rákiáltott embereire:

— Engedjétek ki a rabokat és adjátok vissza ruháikat! Ez a keresztény ulema megvette őket.

Ekkor százötven aranyért tartott az alku. A kalózok visszaadták Ákos leventefegyverzetét, a többieknek

ruháját. Kivezették őket a partra, ahol Mikó a vásárbiztos előtt leszurkolta a száztíz aranypénzt. Nótáriust is hívtak, aki írást csinált arról, hogy Mikó örök áron megvette a négy rabot. Mikó pap is, Abdallah Ibn Mohamed is rányomták az írásra tintába mártott hüvelykujjukat. Ez volt az aláírás és a vásárbiztos pecsétet ütött rá.

A mórok e közben már befejezték a parton a vásárt és visszatértek hajójukra. A kiszabadult rabok még szédültén álltak a parton, különösen Ákost viselte meg a szomorú kaland. Megrokkant, megvénült, üres szemmel meredt maga elé. Mikor a kalózok elmentek és Mikó pap sírva borult a nyakába, Ákos feleszmélt. Kitépte magát a harkai pap karjából és körülnézett.

— Hol van Leila? — kiáltotta.

Rohant a gályához. A mórok látták, hogy közeledik. Nagyhamar berántották a partravezető pallót, eloldották a köteleket és evezőikkel eltaszították magukat a szárazföldről.

— Hová tettétek Leilát? — tombolt tehetetlen dühében a magyar vitéz. — Hol vannak cimboráitok? Hol a másik gálya?

A kalózok nem feleltek. Szaporán eveztek a nyílt tenger felé.

A másik három rab a velencei gálya kormányosa és életben maradt két hajósa volt. Most hálálkodva csókolták Mikó ruhájának szegélyét.

— Mi baja van a lovagnak? — kérdezte csodálkozva a pap.

A kormányos felvilágosította:

— A lovag szép donnával utazott. Azt másik gályán elvitték a mórok...

— Ez öreg hiba! — vakarja fejét Mikó. — Mármost mit csináljak vele?

Ákos után siet és csendesítve megfogja a karját.

Amaz megragadja a harkai mindkét vállát.

— Papocskám, te vagy a legokosabb ember a világon! Csakugyan Andronikos vitte el...

— Agyonütötted legalább? — érdeklődött barátságosan Mikó.

— Nem ... De ...

— Kár! — sajnálkozott a harkai. — És mi lett a pénzzel?

— Ördögbe, a pénzzel — kiáltotta Ákos. — Azt már régen megtaláltam ...

— Csakugyan? — örvendezett Mikó.

— Igen, de most másról van szó! — türelmetlenkedett a levante. — Adj tanácsot, hol találok meg Leilát?

— Ki az a Leila? — kérdezte ártatlanul a pap.

— A leggyönyörűbb leány a világon! — tüzeskedett Ákos.

Mikó leintette.

— Neked nem hiszek — mondotta bölcsen. — Majd megkérdezem a hajósokat.

A hajósok Mikó kérdésére elragadtatással tárták szét karjukat és csettintettek.

Ez a legnagyobb dícséret jele velenceiek közt.

— Úgy látszik, csakugyan szép — állapította meg Mikó. — Akkor nincs baj. A kalózok nem bántják. Megbecsülik a szépségeket. Mehetünk ebédelni ...

— Előbb utána megyek! Azonnal! — heveskedett Bugátfia.

— Gyalog? Vagy hogyan? — nyugtatta Mikó. — Előbb szedjük össze kicsit az eszünket. Messze még nem juthattak. A mozlímok másik hajója mintegy három órával ezelőtt hagyta el a kikötőt.

Ákos tűrte, hogy Mikó mindnyájukat a fogadójába vezesse.

— Majd én gondolkozom — biztatta Ákost a pap. — Verekedni pedig te fogsz.

Míg a fogadóban nagyhamar pecsenyét sütöttek számukra, Mikó az istállóba vezette Ákost. Ott állt a jászolnál Ákos paripája. Majd szétszakította a kötőféket örömeiben gazdája láttára. Szegény Rudell lova is ott volt. Nyerítve köszöntötte. Meghatottan ölelgette, veregette lovai nyakát a lovag.

Ott volt Ákos poggyásza is. Mikó elhozta a Szent-földről. Közte a szép szőnyeg, amelyet az örmény kalmár adott; — hátha most Leila lába elé terithetné!

Sietve ebédeltek. Ákos megkérdezte:

— Hogyan kerültél ide ilyen jókor, Mikó?

— Véletlen szerencse valóban — mesélte a pap. — Mikor Damaszkusznál éjtszaka eltűntél, nagyon búsultam utánad, mert bizvást azt hittem, no ezt a szegény fiút se látom többé ebben az életben. Keresztet vetettem rád. Másnapra a tábor visszavonult Palesztinába. Jaffánál mindnyájan hajóra szálltunk. De sehogy se tudtunk meg-egyezni. Mármint én és a tenger. Kréta szigeténél le akartam szállni a víz hátáról. Ekkor hallom, hogy mondja egy Cyprusban hozzánk csatlakozott lovag: Mánuel császár most javában hadakozik Magyarországon!...

Megharagudtam: Mánuel a magyar földet tapodja! No, ellenséges földre mégse megyek! És megmaradtam a hajón idáig, Málta szigetéig. Itt már engedtem, hogy Lajos király egyedül hajókézzék tovább...

Mikó most a velencei kormányoshoz fordult...

— Szedd a lábad, Antonio, bérelj a kikötőben valami bárkát, mely Tuniszba vigyen bennünket a rablók után... Ha van bennetek becsület és hála, velünk jöttök!

— Evvival! — ugráltak fel a hajósok. Parolára nyujtották markukat. Hogyne akartak volna találkozni azokkal a sötétbőrű gazemberekkel.

— Látod? — mosolygott Mikó Ákosra. — Nem lesz baj! Gyerekekre és bolondokra vigyáz a jó Isten. A lány-féle pedig gyereknek számít...

Ákos felderülve vágta hátba barátját. Megértette, hogy a közmondás végét őrá akarta húzni.

Könnyűjárású halászbárkát bérelt Antonio kormányos. Öreg halászé volt, Domenicóé; vele volt a fia, Silvio. Antonio boldog volt, újra parancsnokolhat. A két matróz, Mario és Ferruccio — magyarul: Vasököl — kifeszítették a vitorlát. Mind a négyen nekiálltak az evezőknek. A bárka kedvező széllel hagyta el Famaguszta kikötőjét.

melyben a magyarok megfordulnak Túnisz városában.

Reggelre előttük fehérlettek Túnisz minarettjei.

Ákos a halászok rongyaiból olyan gúnyát állított össze magának, hogy egyetlen máltai vagy mór halász se talált volna rajta irígynivalót.

— Abdallah Ibn Mohamed kalózkapitányt keressük. A másiknak még a nevét se tudjuk — intette társait a levante.

Megtalálni azonban bajos dolog volt a kalózokat. Túnisz kikötőjében hemzsegték a hajók. Egyik halászbárka nem sokban különbözött a másiktól, a gályák meg éppenséggel hasonlítottak egymáshoz. Gyorsjárású kalóz-hajókban pedig nem volt hiány, lévén a túniszi móroknak egyik főfoglalkozása a szorgalmas kalózkodás.

A kikötőben már javában zajlott az élet, mire Ákosék Afrika partjára léptek. Nyüzsögtek a sötétbarna mórok, mindegyiknek piros rongy van a fejére kötve. Tessék ezek közt eligazodni!

Ákos és Mikó egyik irányba, Antonio Marióval és Ferruccióval a másik irányba indult. Gondosan szemügyre vették a part mellett fűrtökben horgonyzó hajókat. Órákig járták a kikötőt, de mire újból találkoztak bárkájuknál, szomorúan közölték egymással, hogy nem talál-ták meg a kalózokat.

Mikó megszólított egy koldust, aki folyvást ott lézengett:

— Meg tudnád-e mondani, melyik a becsületes Abdallah kalózkapitány hajója?

Az öreg vigyorgott:

— Mindenkit ismerek, de nevét senkinek se tudom.

— Hát akkor mondd meg, mely hajók érkeztek tegnap?

— Nagyon sok, nagyon sok — mondotta a koldus és markát nyújtotta.

Ákos nem bírta elhinni, hogy senki se ismerje a keresetteket. Meglátott egy maszatos, bámészkodó kisfiút. Megszólította, tudja-e, hol horgonyoz Abdallah Ibn Mohamed hajója. A fiú füttyentett.

— Abdallah, akinek társa Mukhtár Ibn Szelim? Ki ne ismerné őket a fiúk közül? — kiáltotta a gyerek. — Ők hozzák a legtöbb zsákmányt. Meg Azisz kapitány. A fiúk egyrésze Aziszt pártolja és arra fogad, másik része Abdallah és Mukhtár kapitányokat szereti. Nekem is ők a kedvenceim. Ha nagy leszek, én is náluk akarok kalóz lenni!

— Én is Abdallah—Mukhtár-párti vagyok — jelentette ki Ákos. — Baksist kapsz, ha elvezetsz hajójukhoz. Meg kell tudnom, mennyi zsákmányt hoztak tegnap. Fogadtam ugyanis egy Azisz-pártival, aki azt mondta, hogy nem hoztak semmit...

A gyerek szeme felcsillant.

— Elverjük az Azisz-pártiakat, ha hazudtak! — kiáltotta lelkesen.

Ákos aprópénzt mutatott neki. A mezítlábas gyerek rohanni kezdett a parton, alig értek a nyomába. Egy helyen, ahol egymás mögött több sorban tömörültek a hajók, a fiú megállt:

— Itt szoktak kikötni — mondotta. — Mind itt vannak!

A két kalózgálya a többi bárka mögött, beljebb horgonyzott. Ákos a gyerek kezébe nyomta a pénzt, miközben másik kezével barackot nyomott fejére. A maszatos gyerek szájába vette a pénzt és örömében cigánykereket vetett.

— De most aztán tudd meg, hol a tegnapi zsákmányuk! — intette Ákos.

A fiú felmászott a legközelebbi bárkára, onnan hajóról hajóra kúszott, mígnem eltűnt a hordók, kötelek tömegeiben.

Ákosék elrejtőztek a parton. Csakhamar utánuk szál-

lingóztak Antonio és emberei. Hosszú ideig vára­koztak a fiú visszatérésére. Végre jött. Egyik arca feldagadt. Maszatos könnyek folytak rajta végig.

— Pofonvágtak, amikor kérdezősködtem — ször­työgte.

— És az ilyen sokáig tartott? — kérdezte a lovag.

— A pofon nem — világosította fel a fiú. — Az csak a végén történt, pillanat alatt. Előbb beszélgettem a hajó­sokkal...

— Hogy hívnak téged? — avatkozott bele a beszél­getésbe Mikó.

— Juszuf.

— Hát hallod-e te, Juszuf! Én is pofonváglak, de a másik oldalodon...

Juszuf diadalmas képet vágott.

— 'Okos voltam, nem árultalak el — kiáltotta. — A zsákmányukról nem tudtam meg ugyan semmit, de azt hallottam, hogy a kairuáni útnál lévő karavánszeráj előtt most tartják a vásárt.

— Mi is vásárolni akarunk, vezess oda — paran­csolta Ákos.

A bárka őrizetére csak a halászfíú maradt vissza. A többiek mind a városba siettek.

Keresztültolakodtak a zezzugos utcák embertömegén. A kalmárok a boltajtó mellé rakott áruik mellett ültek. A borbély az utcán borotválta vendégei fejét, ott kala­pált a sarukészítő, ott varrt a szabó, sü­tött a lacikonyhás.

A velenceiek szakértelemmel bámulták a kirakott portékát. Amott egy fegyverkovács guggolt fegyverei mellett. Erre már megrángatta Antonio az előtte lépegető Mikó ruháját.

— Mi kell, szolgálám? — fordult vissza a harkai.

A kormányos a fegyverekre pillantott.

— Miféle hajós az, akinek még töre sincs ebben az idegen világban — sóhajtotta célzatosan.

— Elkelhet! — bölintott rá Mikó. — Visszafele jövet majd betérünk. Most azonban le ne késsünk a vásárról.

Képzeltető Ákos szorongása és kétségbeesése, ami-

kor arra gondolt, hogy Leila a rabszolgavásáron van és neki semmi módja sincs arra, hogy kiválsa. Verekedést pedig nem kezdhet egy egész ellenséges világ közepette.

— Megtudjuk, hol van vagy hová került a leány — biztatta Mikó. — Aztán a többit a jó Isten segítségére bizzuk. Hogy mi sem fogunk lustálkodni, az bizonyos!

A város kapuja mellett megtalálták a tágas karaván-szerájt. Udvarán tartották vásáraikat az Egyiptom, Marokkó és a sivatagbeli Timbuktu felől érkező karavánok. Most is egész sereg teve feküdt a földön, csendesen kérődzve.

A sokadalomban Ákos csakhamar felismerte három útítársát, egy nőt és két férfit, akik vele egy hajón utaztak. Mellettük hevert a másik kalózhajónak zsákmánya. Mukhtár Ibn Szelim kapitány alkudozott a vevőkkel.

Az egyik utas természetes mohamedán kereskedő volt, hamar elkelt. A keresztény házaspárra hosszan alkudozott egy szerzetes.

Leila nem volt sehol. Mikó előrenszorgatta Domenicót, a máltai halászgazdát. Ők maguk inkább elrejtöztek a kalózok elől. Domenico vigyorogva kérdezte meg Mukhtár kapitányt.

— Valami jóra való fiatal vászoncselédet nem hoztatok? Feleségre lenne szükségem.

A kalózok nevettek.

— Eredj, te rongyos! Neked valóval nem foglalkozunk! — mondták.

Egy rabszolgakereskedő fejét csóválva jegyezte meg:

— Minden jóra való lányfélét most Alfériába hordanak. Új a szultán, új háremet rendez be magának!

Végre a szerzetes befejezte az alkut és kiváltotta a velencei hajó keresztény utasait. Ekkor kifelé indultak a tömegből, Ákos melléjük furakodott.

Örültek, mikor megismerték egymást.

— Leilával, menyasszonyommal mi történt? — kérdezte remegve.

— Nem tudjuk — felelték ezek. — Minket a fedél-

közben tartottak; őt megbecsülte a kapitány és saját fülkéjébe zárta...

— Leilát nem hozták vásárra?

— Velünk nem hozták el a hajóról. Ott van-e még vagy már előbb elvitték, nem tudjuk — felelték a kiszabadult foglyok.

Istennek ajánlották egymást és szétváltak. Ákos és kísérei szorongó szívvel indultak vissza a kikötőbe. Mikor elérkeztek a fegyverkovács boltja elé, Antonio figyelmeztette Mikót ígéretére. Mikó megállította csapatát. A velenceiek buzgón kezdtek válogatni a kirakott török között. A kovács szapora szóval ösztökelte őket vásárlásra.

Az utcáról nyílt a boltozat, mely alatt két kovácslegény dolgozott szorgalmasan. Egyik pörölllyel, másik kalapáccsal. Ákos és Mikó a napsütés elől a boltozat alá léptek. Itt a kemence lángja terjesztette a hőséget.

A két kovács forgolódva üti a vasat. Az egyik hosszú, feketebőrű. A másik kicsitermetű, fehér muzulmán. A kisebbiknek bőre ráncosan lógott, mint a kövér embereké, akik lefogytak. Valahol a bolt fölött minarett nyúlott. Most a magasból megszólalt a müezzín hangja és imára hívta az igazhitűeket:

— Allah il Allah, Mohamed razul Allah!...

Hosszan cikornyázta az éneket. Az utcán megállott az élet. A férfiak keletfelé fordulva térdre estek és buzgón hajlongva mormoltak. Leborult a fegyverkovács is meg a két legénye.

Mikor imádság végeztével a kovácslegények ismét munkához láttak, a kisebbik muzulmán megtörli homloka verejtékét és felsóhajt:

— Ah, Kunigunde!

Ákos és Mikó egyszeriben sarkonfordultak. Keresték a sóhajtás gazdáját, de csak a hosszú arabnak fekete képét látták és a kisebbiknek hátát.

— Hihetetlen! — mormolta Ákos.

Mikó azonban már megtalálta lélekjelenlétét és hangosan, magyarul így szólott:

— Egy vigyázatlan számár még arra is képes, hogy elárulja saját jótevőit!

Ákos még nagy búbanatában is elmosolyodott. Hozzátette:

— Pedig kiki a saját szerencséjének kovácsa!

A zömök kovácslegény kezében megállt a kalapács. Társa rákiáltott:

— Ne lopl a napot, hé, nyomorult rabszolga! Agyonváglak!

Megint szorgalmasan kalapálni kezdtek. Ákos pedig hangosan így szólt Mikóhoz:

— A kikötőben a fellegvár alatt van egy halászbárka. Vörös oroszlánfej van az elejére faragva! Ott várunk.

Erre a kisebbik kovács megfordult, keresztbetette mellén karjait és meghajolt.

Valóban Mukenhaupt Tóbiás volt! A magyarok azonban látszólag ügyet sem vetettek rá. Mikó kifizette Antonio, Mario és a Vasöklű három törét. Kiléptek a boltból és visszatértek a hajóhoz.

Elkövetkeztek a forró déli órák. Egész Túnisz az igazak álmát aludta. A napsütésben izzó utcák elnéptelenedtek. A kikötőben alig lézengett néhány ember.

Annál könnyebben észrevették a máltai bárka fenekéről Mukenhaupt Tóbiás közeledő zömök alakját. Hatalmas termetű lefátyolozott nő kíséretében ért a partra. A nőnek még a válláig sem ért.

Izgatottan szemlélődött, míg végre megpillantotta a fellegvár alatt kikötött bárkát, amelyiknek vörös oroszlánfej volt az orrára faragva.

Ákosék lesték, mikor távozik már el a mohamedán nő. Az azonban nem mozdult Tóbiás mellől, sőt váltig kapaszkodott beléje és hevesen beszélt. — Már az alkonyat előhírnöke, a gyenge parti szél kezdte simogatni az alvó hajósnép arcát. Ébredtek, munkára készültek.

A kalózhajókon is mozgolódnak. Felvonják a horgonyt, kifeszítik a vitorlát.

— Ne engedjük el őket! Vágjunk eléjük! — kiáltotta Ákos, akit elfogott a rémület arra a gondolatra,

hogy talán most veszíti el szerelmesét, — ha ugyan máris el nem veszítette.

— Csak nem támadod meg őket!? — rémüldözött Antonio, aki félt, hogy az elkeseredett leventétől minden kikelik.

A halászbárka is indulásra készült. A vitorlát csapkodta, majd megduzzasztotta a szél. A parti cölöphöz erősített kötél megfeszült.

Mikó tölcserőlt csinált tenyeréből, elkiáltotta:

— Tóbiás!

A fátyolos nő most egyik kezével elengedte Mukenhaupt mestert és a fátylához nyúlt. Ebben a pillanatban a derék fegyverkovács kitépte magát a hatalmas marokból és eszeveszetten szaladt a bárkához. Belegázolt a vízbe, míglen behúzták a bárkába. Mire a ziháló emberke magához tért ijedtségéből és örömeiből, a bárka már az öböl kijáratánál haladt.

Mögötte elindult a két kalózhajó is. A nyílt tengerre érve elhagyták a bárkát és nyugatfelé fordultak.

— Utánuk!

A bárka egész népe buzgólkodott, hogy kellő távolságból a kalózok nyomában maradjanak.

Mukenhaupttal jóideig nem lehetett beszélni. Csak zihált és nyögött. Mindenkinek kezét akart csókolni.

— Szólj már, mi szél hozott ide, pajtás! — veregette a hátát Mikó.

Nagynehezen sikerült lelket verni a jámbor selmeci polgárba.

— Jaj, jaj, hogyan tudnám én azt elmondani! — sóhajtott.

— Próbáld meg! — biztatta a pap.

— Hol kezdjem? — siránkozott a menekült rab-szolga.

— Az elején. Mindenesetre az elején!

Mukenhaupt Tóbiás nekifohászkozott:

— Azon a csúnya éjszakán, amikor a szaracénok megrohanták a keresztesvitézek táborát, elmaradtam Ákos lovag sarkából, mert kinyílt a lábvérttem. Letérdel-

tem, hogy bekapcsoljam. Egyszerre csak mellettem terem Andronikos meg a két szolgája. Se szó, se beszéd, be akarnak menni Ákos úr sátrába. — A lovag nincs itthon, tilos a bemenet — mondom. — Éppen azért megyünk bel — nevetett a görög... Mikor ellenkezni próbáltam, kivonja a kardját és a mellemnek szegezi. Elhallgattam...

Mikó közbeszólt:

— Pedig mindig emlegetted, hogy a Mukenhaupt-féle páncélok a legjobbak!

— Mondtam, és úgy is van — bizonykodott Mukenhaupt. — Csak nem akartam magamon kipróbálni. Hol is hagytam el? Igen. A két szolga berohant a sátorba, felhánytak mindent. Végre előhozzák a nehéz ládát, amelyikről tudtam, hogy kincset rejteget... Odaugrottam, hogy elvegyem tőlük. Nem ellenkeztek, sőt a kezembe is adták. — Cipeljed, no, magad! — biztattak röhögve. Fegyvert vontak és kényszerítettek, hogy a lóhoz vigyem a ládát. Rákötözték, engem is felültettek a lovamra, a kengyelhez kötötték lábamat. Velük kellett mennem. Aztán jött a földrengés. Ezeket az istenteleneket az se riasztotta meg. Napokig nyargaltunk, mígnem nagy városba értünk. Megtudtam, hogy az Damaszkusz. — No, majd most meglátom itt, hogyan kovácsolják a híres pengéket! — gondoltam. — De nem láttam semmit. Az egyik szolga a vásárra vitt. Jöttek mindenféle népek és csúfolódtak velem, hogy kövér vagyok. Nem is vett meg senki. Végre potom áron egy rabszolgakereskedő kezébe estem, aki vigyorogva mondotta: No, majd én lefogyasztalak, hogy fürgébb légy!

Úgy is történt. Sokadmagammal tevére kötözött. Napokig, hetekig imbolyogtak velünk a tevék. Átkeltünk egy folyón. Nilusnak hívták. A kalmár minden városban vásárt tartott és eladott rabszolgákat. Rajtam nem tudott túladni. Mikor megszorodtak szolgái, engem is leszál-lított a tevéről és gyalog kellett szaladnom a forró pusztaságban. Amikor már ilyen sovány lettem, kivallattak, hogy miféle mesterséghez értek. Már megvallottam, hogy

fegyverkovács vagyok. Akkor eladott gazdám a tuniszi vásáron. Úgy kerültem ide.

Gondoltam magamban: hónapokig utaztam, míg Kiszíába értem. Aztán megint hónapokig hajszolt a rabszolgakereskedő. Bizonyára elértem már a világ végére. Sose látom meg többé Selmec városát. Özvegyasszony leszek, újból férjhez megy feleségem, Kunigunda!...

— Te szerencsétlen! — kiáltotta közbe Mikó. — Hiszen a rabszolgakereskedő nem messzebb vitt a hazától, hanem ellenkezőleg, közelebb hozott.

— Honnan tudtam volna én azt? — csodálkozott a kovács.

— Hát a nap meg a csillagok járásáról — nevette ki Mikó. Nevettek a hajósok is.

— Kovács vagyok én, nem pásztor vagy tengerész — mentegetődzött Tóbiás. — Különben is bánatomban mindig lehorgasztottam a fejemet, nem néztem az égre. És mi hasznom, ha tudom, hol vagyok? Rabszolga voltam, reggeltől estig dolgoztattak. Gazdám fia volt a kovácslegény, folyton hajszolt. Ennem is alig adtak a kutya-fejűek!

— Kutyafejű vagy te! — támadt rá Mikó pap. — Hiszen láttam, muzulmánna is lettél! A müezzín szavára hasravágódtál. Lett volna csak a kezem ügyében a dorongom, megkopogtattam volna a fejedet!

— Dehogy lettem én muzulmán, dehogy! — szabadkozott amaz. — Erre is a gazdám kényszerített. De azért én jó keresztény maradtam és hűségesen gondoltam a feleségemre, Kunigundára...

— Szép vitéz vagy! Hát akkor ki volt az a menyecske, aki beléd kapaszkodott a parton? — érdeklődött a pap.

Mukenhaupt égnek emelte a szemét, úgy esküdözött ártatlanságára.

— A fegyverkovács szolgálója volt! Jó teremtés, nélküle éhen veszttem volna. Gyerekkorától fogva gazdámék nevelték, mindent rábíztak. Engem is, ha kimentem a házból. Ő vigyázott rám. Hiszen akkora és olyan erős,

hogy két kovács se bírna vele... Ma délben is, pihenő idején beléje vetettem minden bizalmamat. — Drága Fatimém! — így szóltam hozzá. — Hadd mehessek egy kicsit sétálni... — Talán bizony meg akarsz szökni? — kérdezte. — Éreztem, hogy elpirulok, de azért erősködtem: — Csak sétálni akarok! — Majd elkísérlek — monddta Fatime. — És így is történt.

A kikötőbe érve azt mondja nekem Fatime: — Tudom, hogy el akarsz szökni, nem is tartóztatlak, csak arra kérlek, hogy vigyél el engemet is magaddal és végy feleségül. Olyan jó kis ember vagy, megszerettelek és a feleséged szeretnék lenni!

Nagyon megijedtem és váltig húzódoztam. Erre még ő kezd biztatni, hogy igenis, szökjünk meg a rabszolgaságból. Mondtam neki: hogyan vehetnélek feleségül, hisz még sose láttalak. Azt se tudom, ki vagy, mert mindig lefátyolozva jársz!

Ekkor Fatime felemelte fátylát és rám mosolygott. Én pedig — usgyél — szaladtam hozzátok a bárkába...

— Hát miféle fehérszemély volt? — kérdezte Mikó.

— Fekete fehérszemély volt — vallotta be pironkodva hódítását Tóbiás. — Néger...

Mikó hahotázott...

Éjtszakára eltűntek szemük elől a kalózhajók. Reggelre ismét felbukkantak a látóhatár szélén. Kemény munka volt vitorlával, evezővel hajszozni őket. Harmadnapra hatalmas kikötőváros tárult szemük elé: Algéria.

A kalózok elvegyültek a kikötő forgalmába.

amelyben a magyarok túljárnak a mórok eszén.

Már alkonyodott, amikor kikötöttek. A máltai bárka követte a kikötőbe a kalózokat és horgonyt vetett az öbölben. Annyira volt tőlük, hogy Ákosék figyelemmel kísérhették a kalózok minden mozdulatát.

A máltai halászok lebocsátották hálóikat és látszólag ártatlan halászatba kezdtek. Mielőtt az este leszállott, a kalózok rendbeszedték hajójukat és csapatostul partraszálltak. Foglyot vagy éppenséggel női alakot nem vittek magukkal. Most Domenico gazda is abbahagyta a halászatot és a parthoz irányította bárkáját. A busás borral való reménye testestül-lelkestül Ákos hívévé tette az öreg máltait.

Ákos, Mikó és a velenceiek meglapultak a bárka elején, a hálók alatt. Nem látszott a kis alkotmányon más, csak a halászgazda meg fia, Silvio.

A kikötőpartot teljesen ellepték a hajók. Nem akadt hely a kis halászbárka kikötésére. Ezt a körülményt a máltai ügyesen felhasználta, bárkájával a kalózhajók mellé símulst és azokhoz kötözte.

Az a hajó volt mellette, amelyen Ákos raboskodott. Fedélzetének mellvédje egy darabon le volt szakadva. A tengeri harc emléke. A nyílásnál levegőzve heverészett a gálya őre.

Domenico felköszönt neki:

— Halászatról, halászatról? — kérdezte barátságosan.

— Onnan! — röhögött a rabló. — Szép halacskát hoztunk...

— Az már jól — nevetett vissza a máltai.

A két halász buzgón tevékenykedett. Rakosgatták hálóikat.

— Társaid mit csinálnak? Talán bizony mulatni mentek? — kérdezte egy idő múlva a halász.

A kalózok őre már elszunnyadt. A halász szavára felriadt.

— Mi az? Mit beszélsz? — kérdezte.

— Hogy társaid mulatni mentek-e? — ismételte meg kérdését Domenico.

— Persze, hogy mentek! Bár én is mehetnék! — dörmögte a mór. — De ne zavarj a fecsegéssel, hagyj aludni!

— Csak aludj, majd vigyázok helyetted is! — engesztelte a halász.

— Nem fontos! Társaim a másik hajón elegen vannak — morgott a kalóz. — Úgysem lesz baj, ins' Allah! Ha Allah úgy akarja!

— Jó éjszakát!

Az őr horkolni kezdett. Ákos óvatosan felkúszott a kalózhajóra.

A fedélköz ajtaja nyitva volt. A kapitány fülkéje csak retesszel zárva. — Sehol senki.

Kinéz a fülke kis ablakán. Néhány ölnyire van tőle a másik kalózhajó kapitányi fülkéje. A lovag remegő szívvel leskelődik a kerek ablakra. Csakugyan ott rejlik-e, akit olyan nagyon keres?

A vizen át suttogás hallatszik. Női hang mondja:

— Énekelj, ó, te hetedik paradicsombeli huri! Méltó lennél, hogy Mohamed szakállát simogasd! Énekelj, szívcském, az megvigasztal!

Csend támadt. Aztán a hang tovább suttogott. — Egy idő múlva dúdolás hallatszott. Mintha valaki keresné a dallamot. Végre megtalálta és bársonyosan énekelni kezdi:

Bárha tőlem őt a tenger,
messze hegy-völgy elszakasztja,
bús szívem remélni sem mer,
hogy figyeljen majd e dalra...

Hangja sírásba csuklik.

— Nem tudok énekelni, Zahra, nem használ! — tördeli.

Ákos alig bírta elfojtani örömkialtását: Rudell dala! Ő tanította erre Leilát! — Szerencsére jókor nehezedett vállára egy kéz.

— Vigyázz, zajt ne üss! — intette a sötétben Antonio hangja.

— Itt van, itt van! — zihálta a lovag.

Antonio felmordult, mint az ugrásra készülő tigris. Kiléptek a fülkéből. A kormányos fellopakodott a fedélzetre. Az őr nyugodtan aludt. Antonio erre-arra szemlélődött. Aztán felállt és csendesesen, de erélyesen bele-rúgott az őrbe. Csak a csobbanás jelezte, hogy a kalóz a vízbe esett.

— Nem szégyeled magad? Álmában támadtad meg! — dorgálta Ákos a kormányost.

— Majd bizony cicázok az ilyen gazemberekkel! — sziszegte a velencei. — Számolunk velük! Ez a vérbosszú!

Aztán a szomszéd hajó fedélzetére mutatott:

— Ott négyen alusznak!

— Akárhányan! Előre! — parancsolta Ákos.

Mario és Ferruccio csatlakoztak hozzájuk. Az egymásmellett álló két hajó orra összeért. Ott palló kötötte össze a kettőt.

A kalózgályának csak tatján volt fedélzet. Alatta, a hajótestben volt a fedélköz; fölötte emelkedett a kapitány fülkéje. — A fülke tetején látta Antonio a négy alvó őrt. Mire is vigyáznának a biztonságos algériai kikötőben! És eleget fáradtak napok óta az evezéssel...

Mezítláb settenkednek át a legények. Egyszerre csak megtorpannak. A fedélzetre vezető hágcsó alól magas alak emelkedik fel. Fiatal, sötétképű.

— Mukhtár kapitány! — ismeri fel Antonio a túniszi vásárban látott kalózvezért.

— Ki van itt? — kérdezte a kapitány.

— Forduljatok vissza, ha féltek! — szólt a levante a velenceiekre. Maga már megelégtelte a bujócskát.

— Ki van itt? — kérdezte mégegyszer, most már hangosabban a főkalóz.

Bugátfia villámgyorsan előre pattant és öklével lecsapott a kapitány fejére. Az eszméletlenül rogyott le.

A velenceiek már kúsztak is a fedélzet tetejére.

— Vigyázz, zajt ne üss! — intette most a lovag Antoniót.

— Dehogy! Csak kicsit elvágom a torkukat! — felelte a kormányos. Azt a csekélységet olyan alaposan elvégezték a velenceiek, hogy a négy rabló feje csaknem egészen a kezükben maradt.

Ákos elfordult ettől a nem neki való látványtól és a kapitányi fülke reteszét kezdte huzogatni. A retesz nem engedett. A lovag lázasan bajlódott.

— Leila! — hörögte felindultan. — Leila!

— Ki az? — suttogta belül ijedten az ismert, kedves hang.

— Én vagyok, a te lovagod, Ákos!

Sikoltás hallatszott. Majd Zahra rekedt hangja szólalt meg:

— Lakatra jár az ajtó. A kapitánynál van a kulcsa.

A lovag megfordult. Ebben a pillanatban csobbanás hallatszott. Antonio és emberei éppen akkor ejtették a tengerbe a feketepofájú Mukhtárt.

— Szerencsétlenek! — riadt rájuk Bugátfia. Most hogyan nyitjuk ki az ajtót!

A velenceiek némán vakarták a fejüket, amikor megértették, hogy az ajtókulccsal együtt dobták vízbe a kalózkapitányt.

Léptek hallatszottak. Mindnyájan törükhöz kaptak. A sötétből azonban nem ellenség, csak Mikó barátságos alakja tűnt elő. Kezében dorongját emelgette.

— Félttem, hogy bajba kerültek, segíteni jöttem — mondotta.

— Segíts és gyorsan! — tajtékozott a levante. — Nézd, mit tettek ezek az idétlenek!

És elmondta a kulcs esetét. A kalózok minden pillanatban visszatérhetnek...

Mikó megcsóválta a fejét.

— Nincs más hátra, — mondotta — el kell vinni a szép leányt a hajóval együtt.

Antonio megcsókolta a papot. A matrózok bukfenetet vetettek.

— Micsoda fölséges gondolat!

Elöl-hátul nyomban elvágták a horgonyköteleket. Hosszú evezőlapátokkal lökdösték ki a gályát a szabad vízre.

— Szedd a sátorfát és tágulj te is! — figyelmeztették Domenicót, a bárkást.

Mukenhaupt a halászbárkán kuksolt. Nagyon megijedt, amikor látta, miben törik fejüket a többiek.

— És ha üldözőbe vesznek! — hüledezett.

A hajósoknak is tünedezni kezdett a bátorságuk. Ekkor Tóbiás a homlokára csapott.

— Tűzvészt csinálunk, hogy zavar támadjon és ne vegyenek észre — mondotta. Hihetetlen, hogyan támadhatott ilyen fürge gondolat a mukenhaupti agyban. Csakis úgy, hogy mesterségéhez tartozott a tűzzel való bánás.

— Csináld! — szólt a magyar lovag.

Mukenhaupt ügyetlenül felbotorkált a bárka mellett maradt gályára. A halászfíú, a fürgébb Silvio követte. A hajó felszerelése körül jártasabb máltai gyerek hamarosan rámutatott egy hordóra, amelyben szurok volt. Ezzel szigetelik a víz ellen a hajó oldalait.

— Lent a fedélközben! — suttogetta.

Tóbiás mester nem volt ostoba ember. Megértette, hogy az bizony okos dolog lesz. Begurították a hordót a fedélközbe, beverték a fenekét és kicsurgatták a szurkot. Aztán a kovács szaporán tüzet csiholt és meggyújtotta. — Rácsukták a fedélköz ajtaját és ugrottak vissza bárkájukra.

Éppen kezdődött az apály és a szél is a part felől fújt.

A bárka és az elkötött kalózgálya kivitorláztak a kikötőből. Már a nyílt tengeren voltak, amikor vissza-

tekintve, a part felől tüzet láttak. A láng addigra áttörte a kalózhajó fedélzetét.

Antonio, Mario és a Vasöklű a tengerbe köptek. Öklüket rázták és diadalmasan ordítottak.

— Megfizettünk hajónkért! Megfizettünk bajtársainkért!

Ákos is felszabadult lélekkel rivallgott. Megragadta Mikó dorongját és nekiesett az ajtónak, amely mögött Leila ujjongása hallatszott...

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

amelyben a történet szerencsés véget ér.

Péter óbudai prépost már éppen harmadszor akart belefogni a magyarok tetteinek megírásába. Eddig mindig megzavarta valami.

Előbb vágtatva érkezik a király hírnöke és szól:

— Péter prépost, eredj követségbe a német királyhoz! Vigyél neki ajándékba szépen szerszámozott, aranyos nyergű két fehér lovat és szerezd meg a nyugati szomszéd barátságát, mert éppen nagyon szorongat másik kedves szomszédunk, a kelet!

Mit tehetett a prépost? Hamar nyergelt és szaladt Németországba. Jól is végezte dolgát. E közben a keleti szomszéd, Mánuel császár is megbékél, nem csipegeti tovább a magyar határokat.

Géza király nyugodtan lakodalmat ül Eufrozinával, a kievi nagyfejedelem szépséges húgával. Véget se ér azonban a lakzi, rossz hír érkezik Oroszországból: A kievi nagyfejedelmet elűzték trónjáról szomszédai. Szegény Géza királynak nyakába szakad az orosz sógorság gondja. Sereget küld Kiev ellen.

Péter prépost ekkorra kerül vissza asztalához és újból nekifohászkodik a nagy munkának. Megint csak hivatja a király:

— Eridj papom, te is Kievbe, szükség van ott a te eszedre. Vitézeim elintézik a maguk dolgát, de te szerezz békességet a marakodó oroszokkal!

Péter prépost elmegy a sereggel. Izjaszláv fejedelmet visszahelyezik kievi trónusára. Aztán nyélbeütődik a békesség is a susdali meg a halicsi fejedelmekkel.

A követ hazatér Óbudára és kipihen a muszkaföldi fáradságokat. Sőhajtozik váltig, hogy a sok háborúság közepette, rengeteg futkosásban tán máris feledte min-

den Párizsban felszedett deákságát. — Pedig levél is várja; esztendeig utazott az írás, amíg megérkezett: Nicolas pap sürgeti benne az ígért históriát.

No, de most már beválthatja szavát. Nicolas pap meg lesz elégedve! — Péter leül asztalához, kezébe veszi a tollat...

Ekkor láрма veri fel az udvart.

Vajjon ki érkezett? Ki az a cserzett bőrű, poros lovag?

Péter alig hisz a szemének. Ez bizony az ő szerelmetes öccse: Ákos!

— Isten hozott! Isten hozott! — szalad elébe lelken-dezve a prépost.

A rokoni ölelgetések után Ákos levante lefátyolozott hölgyet segít le a másik ló nyergéből. Ily szavakkal vezeti bátyja elé:

— Áldjad meg és fogadd szeretettel. Mert ez bizony az én menyasszonyom!

Ezek ám a kedves vendégek! Vége-hossza nincs a kérdésnek, felelgetésnek. — A fiatal főlegény ugyan nem sokat beszél. Egyre csak Leilát nézi.

— Igaza van, ha nézegeti. Szemrevaló! — vélekedik Mikó pap, aki Mukenhaupt Tóbiással együtt ül sort az asztalnál. Péter prépost kérdéseire Mikó mondja el mindnyájuk viselt dolgait. Még azt is színesen kicifrázza, amit maga nem élt át, csak úgy hallotta a többiektől.

Hol is hagytuk el kalandjainkat? Ott, ahol elhajóztak Algériából. — Lássuk a végét:

Szerencsésen visszaérkeztek Máltába, ahol lovuk, poggyászuk maradt. Itt megosztottak a zsákmányon. Mert zsákmány is akadt. A kalózkapitány fülkéjében találtak egy elzárt rekeszt; abban annyi volt az arany, hogy lapáttal mérhették.

Kétszerannyit fordítottak keresztény rabok kiváltására, mint amennyit Mikó Hartvik püspöktől hozott. A többiből mindnyájuknak jutott. Gazdag ember lett még Domenico is, a szegény máltai halász. Antonio még tetejébe saját hajóján térhetett vissza Velencébe. Ákosékat

is váltig hívta, tartsanak velük. Ők azonban nem akartak többé tengerre szállni.

— Elegem volt a vízből — jegyezte meg Mikó. — Ha Isten hazasegít, még a Dunánál is behúnyom a szememet!

Tóbiás barátunk is jajveszékelt: Hogy ő mennyi vesződséget állt ki, hogy a Szentföldre zarándokoljon és még a színét se láttal!

— Jeruzsálem helyett eredj Rómába! — vigasztalta a pap.

Arra irányozták útjukat. Áhítattal tértek be Rómába, és ájtatoskodtak Szent Péter sírja fölött...

Majd északfelé indultak tovább... A kalandok véget értek. Ákos hazaérkezett Leilával és kísérlőivel.

— Mikor tartjuk meg az esküvőt, Péter bácsi? — kérdi a levante.

— Hohól kiáltja a prépost. — Egy pogány leányzóval? Sose egyezem bele!

— De Leila nem marad pogány! És különben is valószínűs agnyall! — kérleli ijedten Bugátfia a nagybátyját. Péter bácsi nevet. Megveregeti Leila arcocskáját.

— Ne féljeteK, no! Majd megtanítom a kislányt a hitigazságokra, aztán egyszerre tartjuk a keresztelel meg az esküvőt.

Ákos kezét csókol nagybátyjának. Gondjaira bízza jegyesét. Neki még fontos dolgai vannak. Elmegy Géza királyhoz, hogy bemutassa a Templomos-lovagok nyugtalevelét; megőrizte, hazahozta a nyakábakötött bőrzacsakóban. Jól fogadja a király. Birtokot is adományoz neki, megyeispánná is kinevezi. A királyné pedig meghívja Leilát az udvarba...

— — — — —
Mukenhaupt mester is összeszedi erejét és aggodalommal telve hazafelé indul a dimbes-dombos Selmec városába. Mikor hosszúfűlű hátasa — mert Itáliából őszvérháton érkezett — megállt a jólismert selmeci ház előtt, Tóbiás gazda földre ereszkedett és elégedetten sóhajtott fel:

— Hála Istennek! Csakhogy újra itthon vagyok!

A műhelyből szaporán hangzott a kis kalapács és a nagy kalapács ütemes csattogása. Közben nótaszó.

A mester képe még elégedettebbre szélesedett.,

— Jól megy a munka! — mondotta. — De ki az a vidám énekes?

Belép a műhelybe.

— Dicsértessék a Jézus Krisztus, gyerekek! — köszön barátságosan.

— Mindörökké, amen — feleli rá Szikacsek segéd és Muki, az inas. Ugyancsak megnőtt a fiú, mióta a mester világgá ment. Megkérdi:

— Mi tetszik uraságodnak?

Mukenhaupt megsértődik.

— Hát meg sem ismertek? Én vagyok. Hazajöttem — mondja.

Szikacsek ijedten Muki lábára ejti a nagy kalapácsot. Az inas elbőgi magát.

— Herr Jeel! A mester! — kiáltja a segéd. A megsoványodott alakban alig ismeri fel egykor gömbölyű gazdáját.

Tóbiás mester is rácsodálkozik segédjére: Ez a kerekarcú, nótás ember volna az ő sárgaképű, mogorva legénye?

Az inas óbégatására leperdül az emeletről Kunigunda asszony.

— Micsoda láрма van itt? Mi történt? — kiáltozza.

— Kunigunda, kincsecském! — sugárzik a gazda boldogságában.

Az asszony elsikítja magát, amikor ráismer urára. Ijedten szorítja magához a karján tartott csomagot. A csomag is sikkant.

— Hát nem örülsz, hogy hazajöttem? — kérdi Mukenhaupt, miközben csókot cuppant felesége arcára.

Kunigunda asszony már magához tért nagy meglepetéséből.

— Vigyázz, mert összenyomod! — szól és eltolja magától Tóbiás mestert. És megmutatja a karjában tar-

tott csomagot. Jól megtermett csecsemő rugdalózkodott a pólyában.

Mukenhaupt szemét elfutotta a könny.

— Ugye mondtam, hogy nem lesz hiábavaló zárándoklásom — mondotta elérzékenyedve.

Muki inas még mindig sajgó lábát tapogatva lelkesen ordította:

— Hül Mennyit fog a mester mesélni! Hű, mennyi földet bejárt a mester! Micsoda dicsőség! Biztosan a városi tanácsba választják! Hű, be jó nekünk!

Szikacsek elsavanyodva nézi a jelenetet. Az ő uraságának befellegzett...

Mukenhaupt Tóbiás jókedvűen meghúzta a fiú fülét és mondotta:

— Száz szónak is egy a vége: Kiki a maga szerencséjének kovácsa!

Mikó pap is beszámolt sáfárkodásáról Hartvik püspöknek. Győr tudós püspöke megértette, hogy Harka kicsi község ahhoz, hogy győzze hallgatni világlátott papjának teméntelen mondanivalóját. Megtette hát Mikót győri kanonokká. És mert Mikó tengerjárásában megfogadta, hogy vízre többé sose néz, őreá bízta a püspök az egyházi és káptalani szőlőhegyek meg a préházak felügyeletét...

Azonban még egyszer összegyűltek a viszontagságos utazás hősei. Nemsokára Óbudán találkoztak.

Domb tövén áll az óbudai Fehéregyháza. Abban van a honfoglaló Árpád fejedelem egyszerű sírköve. Pogány volt Árpád, mégis tudja róla minden jó magyar, hogy a Szentlélek vezette őt ebbe a tejjel-mézzel folyó Kánaánba. Méltán emeltek hát templomot a sírja fölé.

Ez a templom az óbudai prépost egyháza. Mellette, domboldalon van a lakóháza. Francia módra emeltette, emeletesre. Erkély is van az emeleten, amelynek lantolás ablakai három oldalra nyílnak.

Nagy napja volt Fehéregyházának, amikor Péter

prépost Piroska névre keresztelte Komnenos Leila hercegnőt és az oltár előtt összeadta Bugátfia Ákos lovaggal.

Volt dinom-dánom, áldomás, vigasság. Mikó pap mondott felköszöntőt:

— Bejártuk Európát, Ázsiát, Afrikát; voltunk szárazon és vizen; forogtunk békében és háborúságban; részünk volt szorongattatásban és örvendezésben. És ennyi tapasztalatból mégis csak egyet tanultunk: Nincs szebb, mint itthon a megelégedett családi boldogság!

Mukenhaupt Tóbiás megtörölte a szemét és rádörögte:

— Úgy bizony!

— — — — —
... Elült a vigadók zaja, a sokadalom eloszlott. A fáklýák kialudtak, kiki hazatért. Péter prépost magára maradt az óbudai házban.

Nyári est volt. Derűs, meleg. A prépost kilépett házának erkélyére és kitárta az ablakokat.

A csillagok kékes fényben tündöklének az égen és nézik magukat a Duna vizében. Ezüstcsillámmal hintve hömpölyög a Duna; árját sötét folt szakítja meg: a Nyulak-szigete.

A holdfény hosszan veti a prépost elébe a templomtorony árnyékát. Fehéregyházáét, amelyben a honfoglaló Árpád csontjai nyugsznak.

Péter nézi az árnyéket. Erről ismét eszébe jut tervbevett, nagy munkája. Elmosolyodik: most már igazán megírja!

Szobájában hivatgatja a széles, medvebőrös heverő. De a prépost ma nem megy aludni. Az erkélyen áll asztala, rajta írószerszám, egymásra rakott finom hártyapapírok. — Az asztal sarkán van egész könyvtára: Trója históriája, Koppány püspök történelme, Lombardus Sententiái és a Breviárium. Nagy kötegre mennek jegyzetei is: latin nyelvtan, oklevélmásolatok és egyéb fontos tudnivalók.

Meggyújtja és az asztal közepére helyezi a mécsest.

Leül, felveszi a lúdtollat, belemártja a tintába és az első sor elejére cifrán, nagyra felrajzolja ezt a betűt: *Œ*

Elgondolkodik: vajjon kiírja-e teljes nevét vagy ne írja?

Előkelőbb, ha nem írja ki. Nicolas pap nevének is csak kezdőbetűjét fogja feljegyezni. Péter prépost nem gondol arra, hogy évszázadok múlva az ő könyvéből fogják tanulni a magyarok vándorlásának és honfoglalásának történetét. És mennyi gondot fog akkor okozni a tudósok számára ez a titokzatos „P” betű, amely elrejtí, „Anonimusszá — Névtelenné” teszi a szerzőt!

— — — — —

A párizsi iskolán tanult legfínomabb, egyben legmagvasabb mondatvirágok tarkállanak eszében. És Péter ír:

— P., aki mesternek neveztetik, Magyarország néhai jóemlékezetű, legdicsebb királyának, Bélának jegyzője, nagyon kedves barátjának, a tisztelendő s az irodalmi tudomány mesterségében jártas férfiúnak, N.-nek üdvözlétét és kívánságának teljesedését jelenti! Midőn egykor együtt jártunk iskolába s együtt olvastuk Trója történetét... kérted tőlem, hogy miképen megírtam a trójai históriát s a görögök harcait, úgy írtam meg neked Magyarország királyainak és nemeseinek származását is. Miképen szállt le szittyá földről a hét fejedelem, akiket „hétmagyar”-nak nevezünk...

Abbahagyja az írást. Szeme előtt elvonul a magyarok vándorlásának és honfoglalásának színes, mozgalmas története. Ezt fogja ő most megírni: A magyarok tetteit!

Nagy, nehéz feladat.

Mapes Gualter jut eszébe, angol diákbarátja, aki olyan szépen csengő latin ritmusokat költött. Péter prépost nehézkesen versel. De históriájába mégis betold majd néhány zengő-bongó sort...

A Duna felől hűvös szellő borzong. Péter prépost fejére húzza kámzsáját.

A megkezdett előbeszéd fölé odakanyarítja a címet:

— Kezdődik az előbeszéd a magyarok tetteihez.

Leereszti tollát. Mellére hajtja fejét és elgondolkodik.

Arca eltűnik a kámzsa árnyékában...

T A R T A L O M

Első fejezet, amelyben Bugátfia Ákos kiérdeklődik az aransarkantyút	3
Második fejezet, amelyben megismerkedünk Péter préposttal és párizsi diáktársaival	11
Harmadik fejezet, amelyben Szent Bernát keresztesháborút hirdet	15
Negyedik fejezet, amelyben néhai jóemlékezetű Béla király jegyzője mesternek neveztetik	22
Ötödik fejezet, amelyben a Fertő-parti halászok megbeszélnek a világ folyását	29
Hatodik fejezet, amelyben Hartvik püspök ítélőszéket tart	37
Hetedik fejezet, amelyben Mukenhaupt Tóbiás polgár jámbor útra indul	47
Nyolcadik fejezet, amelyben ismerőseink a dömösi klostornál találkoznak	57
Kilencedik fejezet, amelyben Ákos lovag megmenti az aranykincset	68
Tizedik fejezet, amelyben a keresztesvitézek furcsa dolgokat tapasztalnak Bizáncban	77
Tizenegyedik fejezet, amelyben Ákos lovag viszontagságai elkezdődnek	83
Tizenkettedik fejezet, amelynek hőse Rudell lovag, a trubadúr	93
Tizenharmadik fejezet, amelyben Bugátfia Ákos lovag a tripoliszi Hilarius barát történetén elmélkedik	101
Tizennegyedik fejezet, amelyben Ákos lovag megérkezik Jeruzsálembe	107
Tizenötödik fejezet, amelyben Ákos lovag tovább hajszolja a kincset	115
	167

Tizenhatodik fejezet, amelyben Ákos lovag tündérkertbe téved	122
Tizenhetedik fejezet a tengeri utazás viszontagságairól	132
Tizennyolcadik fejezet, amelyben Mikó pap újra megjelenik	137
Tizenkilencedik fejezet, amelyben a magyarok megfordulnak Túnisz városában.	143
Huszadik fejezet, amelyben a magyarok túljárnak a mórok eszén	154
Huszonedjedik fejezet, amelyben a történet szerencsés véget ér	160

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

